

"Namaz Sûreleri ve Anlamları İlavesiyle"

PROF. DR. FARUK BEŞER
NAMAZI
DOSDOĞRU
KILMAK

BÜTÜN ESERLERİ 14

"Sana kitaptan vahy edilene oku ve namazı dosdoğru kıl,
gerçekten namaz kötülüklerden ve çirkinliklerden alıkoyar." (Ankebut-45)

**NAMAZI
DOSDOĞRU KILMAK**

FARUK BEŞER

Namazı Dosdoğru Kılmak
Faruk Beşer

© Faruk Beşer
© Nûn Yayıncılık, 2012

© Bütün yayım hakları BSR YAYIN GRUBU'na aittir.
İzinsiz basılamaz, kopyalanamaz, çoğaltılamaz, kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Yayıım No: 51
Baskı Aralık 2011

ISBN: 978-9944-491-76-1
Sertifika No: 16092

Genel Koordinatör: Mustafa Sabri Beser
Sayfa Düzeni: Ünal Aydınöğlu
Kapak Tasarım: Ferhat Çınar
Baskı-Cilt: Aliöğlu Matbaacılık
Orta Mah. Fatin Rüştü Sok. No. 13/A
Bayrampaşa / İstanbul

“Bu bir BSR YAYIN GRUBU ürünüdür.”

NUN YAYINLARI

Orta Mahallesi Maltepe Caddesi
Canayakın Sitesi C Blok No:14 Bayrampaşa / İstanbul
Tel: 0 212 528 22 06 – 0 212 528 02 72
Fax: 0 212 528 02 73
bilgi@nunyayincilik.com

**NAMAZI
DOSDOĞRU KILMAK**

FARUK BEŞER

Prof. Dr. Faruk BEŞER

1952'de Trabzon'da doğdu. İzmit İmam Hatip Okulu ve Yozgat İmam Hatip Lisesi'nden sonra Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi'ni bitirdi (1978). / Aynı fakültede İslâm Hukuku dalında "İslâm'da Sosyal Güvenlik" adlı teziyle Doktor oldu (1986). / Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak 8 yıl muhtelif görevler yaptı. İSAV ilmî sekreterliğinde bulundu. İslâmî İlimler Araştırma Enstitüsü'nde 6 yıl kurucu müdür olarak çalıştı (1986 -1993).

Malezya İnternational İslamic University'de Mukayeseli İslâm Hukuku ve İslâm Milletler Hukuku dersleri okuttu (1993 - 1994). / Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne intisap etti (1994) / 1994'te İslâm Hukuku Anabilim Dalı'ndan Doçent, 2000 yılında da Profesör oldu. / Aynı fakültede iki yıl Dekan yardımcılığı yaptı. / 2000 yılında ABD'ne gitti ve University of Pittsburg'da 6 ay misafir Profesör olarak bulundu. / 2005'te bir yıllığına BAE Dubai İslamic and Arabic Studies Colledge'da fıkah ve usulü fıkah dersleri verdi.

Kanal 7'de 1995 -1998 yıllarında, "Fıkah Penceresi" adıyla, üç yıl, 2003- 2005 yıllarında da "İslâm ve Hayat" adıyla iki yıl program yaptı ve günlük olayları fıkah açısından yorumladı. (Yayınevimiz bu konuşmaları da kitap olarak basacaktır.)

Halen Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde İslâm Hukuku Anabilim Dalı Başkanı olarak öğretim üyesidir.

Evli ve dört çocuk babasıdır.

Bir İki Söz

“**Namaz Platformu**” adı altında, namazı öğretmeye ve sevdirmeye çalışan bazı arkadaşlar bendenizi önce bir televizyon programına konuk etmişler sonra yine namazla ilgili geniş çaplı bir programa konuşmacı olarak davet etmişlerdi. Söylediklerimin bazıları hoşlarına gitmiş olacak ki, benden bunları bir kitapçık halinde yazmamı istediler.

Ben de, bu işi en iyi anlatacak olanın ben olmadığım düşüncesiyle önce tereddüt ettim, sonra, ‘en iyi iyinin düşmandır’ diye düşünerek işe koyuldum.

İyi ki de böyle bir karar vermişim, çünkü bu çalışma ile gördüğüm manzara şu oldu:

Biz insanlara namazı anlatıyoruz, önemine vurgu yapıyoruz, *dosdoğru* kılınması gerektiğini söylüyoruz ama bunları bizler de hakıyla bilmiş değiliz.

İşte bu çalışma aslında bildiğimi zannettiğim, ama tam olarak bilmediğimi böylece anladığım bir konuyu bana önemli ölçüde öğretti.

Şimdi ihtiyatlı davranıyor ve yine de tam olarak öğrendiğimi iddia etmiyorum.

Ne var ki, bu işin sonu zaten yok. Önemli olan *dosdoğru namaz kılmanın* ne olduğunu anlama ve uygulama yolunda ve bilincinde olmaktır. Çünkü kılarken maddî ve manevî şartlarına riayet, ihlas ve huşû sebebiyle bir namazla diğeri arasında binlerce derece fark olabilir.

Yeter ki sürekli daha iyisini yakalama yolunda olalım.

Allah’ın (cc) bizleri “*Allah’a inandım deyip dosdoğru olanlardan*” v e “*namazı dosdoğru kılانlardan*” eylemesi duasıyla.

Faruk Beşer

Bazı Kısaltmalar

(M): Müslim

(TS): Taberani, *Evsat*

(BŞ): Beyhakî, *Şuab*

(K): Müttefekunaleyh

(D): EbuDavud

(BZ): Bezzar

(H): Hâkim

(MD): Müsned

(İU): *İhyau Ulûmiddin*

(5): Kütübi sitte'nin Buhari dışındakileri

(C): İbn Mace

(B): Buharî

(HM): Heysemi, *Mecma*

Önemli Bazı Kavramlar

Her bilimin ve bilimin her konusunun kendine özel kavramları vardır. Bu kavramların olduğu gibi bilinmesi ve anlamının onlarla sağlanması gerekir. Çünkü:

Başka hiçbir kelime bu kavramları karşılamaz, kavramlar tercüme edilemez.

Kavramların geçeceği her yerde açıklama yapmaya kalkışmak, söylenecekleri uzatır ve anlaşılmaz kılar.

Bu sebeple biz bu kitapçığımızda önce namazla ilgili bazı temel kavramları ve anlamlarını vereceğiz ve artık namazın bu kavramlarla anlaşılmasını tavsiye edeceğiz.

İşte olardan bazıları:

Huşû: Allah'ın huzurunda olduğunu bilerek, kalbi ve kalıbı ile gösterilen boyuneğiş.

İhlas: Sözlük anlamı, halis ve saf kılma. İster ibadetlerden, ister dünyaya ilişkin işlerden birinin sadece Allah için yapılmış olması, ona has/özel kılınması, yapılmasında başka hiçbir kişinin takdirinin ya da dünyevî bir menfaatin etkisinin bulunmaması.

Kıyâm: Sözlük anlamı ayakta durmak. Namazın ayakta kılınan kısmı. Rükünlerinden, yani olmazsa olmaz parçalarından biri.

Rukû: Sözlük anlamı eğilmek. Namazda **kıyam**'dan sonra eğilmek. Namazın *rukünlerinden* biri.

Rükün (ç: erkân): Bir şeyi oluşturan ve olmazsa olmaz olan her bir parçası. Namazın rükünleri; *kıyam, kıraat, rukû, secde ve teşehhüt* için oturmaktır. Bunlardan birisi eksik olsa namaz olmaz.

Secde/sücûd: Namazda Allah'a saygı için yüzü yere koyma. Namazın rükünlerinden biri.

Ta'dil-i erkân: Her bir rukne adil davranma yani her rükünün hakkını tastamam verme demektir. Rüküda sırtını dümdüz ve yere paralel yapma ve bir miktar durma, rüküdan ve secdelerden kalkınca yine bir miktar durup her bir rükünü diğerinden ayırma gibi şeyler ta'dil-i erkândan sayılır. Bunlara riayet edilmesi Hanefîlerde vacip, diğer mezheplerde farzdır.

Tahiyyat: Namazda her iki rekâtın sonunda oturup okunan dua. Bu dua Miraçta iken Efendimizle melekler arasında geçen bir selamlaşmadır.

Tekbir: *Büyük Allah'tır anlamında, Allahu ekber* deme.

Tespîh: *Sübhanellah* demek. Bu kavramın anlamı o kadar kapsamlıdır ki, Türkçe ifadesi zordur. *Tespîh* sadece Allah'a yapılır. Çünkü *sübhanellah*, yani *seni tespih ederim* demek, sende hiçbir eksiklik yoktur, sen yücelerin yücesisin, gibi bir anlama gelir. Rüküda söylenen, *sübhane Rabbiyel-Azîm*, ile secdede söylenen, *sübhane Rabbiyel-Ala* her ikisi de tespih cümlesidir ve her ikisinin anlamı da, *Yüce Rabbimi tespih ederim* demektir. Ama birisinde Allah'ın azameti, diğerinde ise, yücelerin yücesi olması vurgulanır.

Teşehhüt: Her iki rekâttan sonra oturup, içinde şahitlik cümlelerinin geçtiği *tahiyyatı* okuma. Çünkü *Tahiyyat'ta, Allah'tan başka ilah olmadığına, Peygamberin onun kulu ve rasulü olduğuna şahitlik ederim*, cümleleri vardır.

Bölüm I

Namazı Dosdoğru Kılmak

Konu ile ilgili konuşmalarımnda hep şunu söylerim: Bana müslüman adamın özelliklerini tek kelime ile anlat deseler, **dürüstlük**, derim. Yani **istikamet**. **Dosdoğru** olmak, güvenilir olmak.

Efendimize birisi sormuş: Ey Allah' ın Rasulü, bana öyle bir şey söyle ki, çok kolay olsun ama ben onu yapınca cennete girebileyim.

“Allah’a inandım de, sonra da dosdoğru ol”, buyurmuş. Yine bana İslam'ı tek kelime ile anlat deseler, **namaz**, derim, **dosdoğru kılınan**, yani **ikame edilen namaz**. **İkamet ve istikamet...**

İlginçtir ki, bu kelimelerin her ikisi de **kamet** kökünden gelir. **Kamet**, dimdik olma, ayağa kalkma, dosdoğru olma demektir.

O halde dosdoğru bir müslüman olabilmek için namazı dosdoğru kılmak gerekir.

Allah'a verdiği sözde dürüst olmayan birisi, insanlara karşı nasıl dürüst olabilir ki?

Gerçekten de namazı dosdoğru kılabilmeyi başaran bir müs-lümanın, İslam adına yapamayacağı, zorlanacağı başka hiç bir sorumluluk olamaz.

Bunu tersinden de söyleyebiliriz:

Namazı terk eden bir müslümanın çiğneyemeyeceği başka bir emir, yapamayacağı başka bir kötülük yoktur.

Şöyle de diyebiliriz

Namazı terk etme kadar büyük bir kötülüğü yapabilen birisi, başka hangi kötülüğü yapamaz ki?

Namazı dosdoğru kılabilme başarısını gösteren bir müslüman, İslam'ın başka hangi emrini yerine getirmekte zorlanır ki?

Bundan olacak ki, Kuranı Kerim'in namazdan söz eden bütün ayetleri, namaz kılma ifadesini değil de, **namazı dosdoğru kılma** ifadesini kullanır. Ve kötülüklerden alıkoyan namazın, dosdoğru kılınan namaz olduğunu söyler:

“Sana vahyedilen Kuran'ı oku ve namazı dosdoğru kıl. İşte bu namaz insanı aklın kötü gördüğü şeylerden / fuhuştan ve dinin kötü gördüğü şeylerden / münkerden alıkoyar”.

Birazcık Arapça bilen herkes anlar ki, ayette geçen **innes-salate** ifadesindeki **es-salate**, bilineni ifade eder ve **işte bu namaz**, anlamına gelir. **“Namazı dosdoğru kıl. İşte bu namaz...”**. Yani dosdoğru kılınan namaz...

O halde rahatlıkla şöyle söyleyebiliriz:

Dosdoğru bir müslüman olabilmek için namazı dosdoğru kılıyor olmak gerekir.

Şunu da söyleyebiliriz:

İnsanları kötülüklerden alıkoymayan bir namaz, dosdoğru kılınan bir namaz değildir.

Bir müslüman düşünün ki, beş vakit namaz kılıyor, bununla birlikte insanları aldatıyor, sözünde durmuyor, kul hakkı yiyor. Yani dosdoğru/dürüst bir müslüman değil...

O halde denklemin sonucu bellidir:

Bu adam dosdoğru namaz kılmıyor.

İşte bu gün, ben müslümanım deyip, beş vakit namaz kılanların en büyük problemlerinden birisi

budur.

Türkiye’de namaz kılma oranı diğer İslam ülkelerinden geri değildir. Hatta çoğundan ileridir. Araştırmalar bunu gösteriyor. Ama ahlak problemimiz de halen devam ediyor.

Eğer sadece namaz kılmakta olanlar, dosdoğru namaz kılmış olsalardı bu ülkede dürüstlük hâkim olurdu. Zaten dünyada kurulacak hiçbir toplumda kötülüklerin tamamı kaldırılmış olamaz. Önemli olan, iyiliklerin ve güzelliklerin hâkim olmasıdır.

Namazın dosdoğru kılınmaması konusunda elbette imamlarımızın da çok büyük kabahatleri vardır. Eğer onlar namazı sadece bir memuriyet görevi olarak değil de, *dosdoğru* kıldırsalardı ve insanlara böyle bir namazın nasıl olduğunu hem uygulayarak, hem anlatarak gösterebilirlerdi, dosdoğru namaz kılanların sayısı çok daha fazla olurdu. Kötülükler de o nispette azalır.

İmamlar konusuna sonra tekrar döneceğiz.

Dosdoğru Namaz Nasıl Olur?

Şimdi asıl sorumuzu soralım:

Bir namazın **dosdoğru** olması nasıl olur?

Bu sorunun kısa cevabı şudur:

Şekil ve mana şartlarına uyulmuş olması ile.

Şekil şartları, namaz için olmazsa olmaz şartlar ve rukünlerdir.

Temizlikten tesettüre, kıyamdan secdeye kadar olan şartlar. Bunlar bir bakıma iskelet hükmündedirler.

Mana şartları ise bu iskeleti adeta canlandıran özelliklerdir. **Tadili erkân** da bunlardan sayılmalıdır. **Tadili erkân**, rukünlere, yani namazın her bir eylemine *adaletli davranma* demektir. **Adalet** ise her şeyin hakkını vermedir.

Bunlar ilmihal kitaplarından öğrenilecek hususlardır.

Buna göre bir namazın **dosdoğru bir namaz** olabilmesi için, cevabı biraz daha açarak şunları söyleyebiliriz:

Dosdoğru bir namazın *tastamam* bir abdestle başlayacağı açıktır. Efendimiz güzel bir namaz için hep *tastamam*, ya da güzel bir abdestten söz eder:

“Bir müslüman güzel bir abdest aldıktan sonra, hem bedeniyle hem kalbiyle Allah’a yöneldiği iki rekât namaz kılsa cennet onun için şart olur”. (M)

Güzel bir abdestten sonra:

1.Namazın sadece Allah için ve severek kılınıyor olması,

2.Şekil şartlarına tam riayet edilmiş olması,

3.Allah’ı görüyor ve onunla konuşuyor gibi kılınması. Okuduklarını yavaş ve tane tane okuması.

Bunun için elbette okuduklarının anlamını bilmek ve namazı bu anlamları düşünerek kılmak gerekir.

Okuduklarının anlamlarını bilmek sanıldığı kadar zor bir iş değildir. Orta derecede, hatta ortanın altında bir zekâyâ sahip birisi dahi, namazda okuduklarının tamamının anlamını bir iki günde rahatlıkla öğrenebilir.

Böyle önemli bir iş için bu kadarcık emeğe değmez mi?

Ne değersiz şeyler için ömür boyu ne zamanlar tüketiyoruz.

4.Namazında Allah’ın huzurunda olduğu bilinciyle hiçbir dünya meşgalesi düşünmemesi.

Eğer elinde olmadan aklı, fikri bir yerlere takılırsa, Allah’ ı hatırlayarak kendini derhal namaza çekmelidir.

6.Namazda secde yerinden başka hiçbir tarafa *iltifat* etmemesi, yani bakmaması, üstüyle başıyla oynamaması.

Namazdaki her göz kayması ve dikkat dağılması, namazın sevabından şeytanın bir şeyler kapıp kaçması demektir. Bu dikkat ne kadar tam olursa, namaz da o kadar mükemmel olur. Çünkü, ileride de göreceğimiz gibi, namazda aynı zamanda cihattan bir parça vardır ve namazdaki her bir iltifat, yani öteye beriye bakma, kişinin nöbetinden o kadar gafil olması demektir.

6.Bir namazı kaçırmayı, evinin yıkılmasından daha tehlikeli görmesi.

Dr. Hayati Yılmaz'ın ifadesiyle:

“Günümüzün müslümanı kaçırdığı bir namaz için, takımının yediği gole üzüldüğü kadar üzülüyor”.

Bunu tersinden söylemek de mümkündür: Bir müslüman düşünün ki, vaktinde ve cemaatle kıldığı bir sabah namazı onu, takımının attığı bir gol kadar sevindirmiyor.

Cemaatle namaz kıldıran bir imam için bunlar belki on kat daha önemli olurlar. Çünkü cemaatindeki her bir ferdin namazı onun namazına bağlıdır.

Bu saydıklarımıza başka maddeler de eklenebilir, ama işin esası bunlardır.

Bunları **huşû** ile namaz kılmak diye bir maddede de özetleyebiliriz.

Huşu Nedir?

Namaz söz konusu olduğunda iyi bilinmesi gereken kavramlardan biri **huşû'dur**. Namaz kılanların bu kavramı anlamını bilerek böylece akıllarında tutmaları gerekir. Çünkü bunu bir başka kelime ile anlatabilmek zordur.

Huşû', yüce bir mabudun huzurunda olduğu bilinci ile kulun saygılı, boynu bükük, başı eğik ve kalbi ve kalıbıyla mütevazı bir halde bulunmasıdır.

Huşu'un yeri kalptir. Kalpte huşu olmaz da sadece dış organlarda yapmacık bir boynu büküklük bulunursa bu riya ve münafıklık alameti olabilir. Ama asıl bulunması gereken yer olan kalpte bulunur da dış organlara da yansırırsa bu güzeldir. O zaman kalptekine **hudû'**, dış organlardakine **huşû'** da denir.

Allah (cc) **huşû** ile namaz kılan erkek ve kadın kullarını över, onlara çok büyük mükafatlar hazırladığını söyler. (33/35). Namazın ve sabır göstermenin zor bir iş olduğunu, bunu ancak **huşu** gösterenlerin başarabileceğini bildirir. (2/45)

Efendimiz (sa), bu ümmetin ilk kaybedeceği vasfı, **huşû'**dur der. (HM) ve buyurur ki:

“Allah beş vakit namazı farz kılmıştır. Kim güzel bir abdest alarak onları vaktinde kılsa, rukûlarını ve huşûlarını tam yaparsa, Allah'ın onu bağışlayacağı sözü vardır. Böyle yapmayana Allah'ın bir sözü yoktur; dilerse bağışlar, dilerse azab eder”. (D)

Namazı huşû ile kılmak da başlı başına bir ibadettir. Bunun için namaza dururken bütün dünya gailelerini bir tarafa atmalı ve namazda asla dünya işlerini düşünmemelidir.

İşte bu özellikleri taşıyan bir namaz **dosdoğru bir namaz**dır.

Ancak bunun da pek çok kademeleri vardır. Namazını dosdoğru kılan bir insan bunda sabır ve sebat gösterdikçe manen yükselir, namazdaki hissedişleri artar, duyguları gelişir, hassaslaşır ve nihayet öyle bir noktaya ulaşır ki, Allah'la adeta burun buruna gelir, onu görür gibi hisseder, titrer ve ürperir. Namazın dışındaki hiçbir şeyi duymaz hale gelir. Dünya meşgalelerinden sıkıldıkça namaza sığınır.

Tıpkı Efendimizin sıkıntılı anlarında Hz. Bilal'a dediği gibi...

“Bilal, bizi biraz ferahlatıversen!”

Yani, ezan oku da namaz kılalım ve bu dünya sıkıntularından kurtulalım.

O halde **dosdoğru namazın** meyvesini verebilmesi için **sabır ve sebat** da gerekir.

Böyle bir namaz, kişinin **miracı** olur. **Miraç**, manevi yükseltici demektir. İnsanı yükseltir ve Allah'a yaklaştırır. Nihayet insan; **Allah ile görür, Allah ile işitir, Allah ile konuşur...** hale gelebilir.

Ve kulun Allah'a en yakın olduğu an, secdede olduğu andır. Efendimiz öyle buyuruyor.

Secde konusunda İbn Kayyim der ki:

“Secde namazın sırrı ve en büyük ruknüdür. Her bir rekâtın tamamlayıcısı secdedir. Ondaki eylemler ise secdenin öncülleri dirler. Bu açıdan secde haccın farz olan ziyaret tavafına benzer. O da haccın özüdür, asıl hedefidir ve Beytullah'ı ziyaretin maksadıdır. Ondaki önceki hac fiilleri de hep onun öncülleri dir. Bu sebeple kulun Allah'a en yakın olduğu an secde anıdır. Namazın en

çok tekrarlanan fiilin secde olduğunu görürüz. Bu sebeple Allah (cc) kendi özel kullarını secde edenler diye vasıflamıştır. Secdenin sağlıkla ilgili faydaları da inkâr edilemez. Tabipler derler ki, secde kan basıncını azaltır. Secde uzadıkça bu fayda devam eder.”

Dosdoğru namaz kılmada sabır ve sebat gösterenler bazen secdede Allah’ı o kadar yakın hissederler ki, secdeden kalkmak istemezler.

Bu noktada sabrın da bir ibadet olduğu unutulmamalıdır. *Dosdoğru namaz kılan* bir insan sabır ibadetinin de büyük bir bölümünü yapmış sayılır. Çünkü sabır üç şey ile gerçekleşir:

1. Emirleri yerine getirmedeki direnç ve tahammül,
2. Yasakları yapmama konusundaki direnç ve kararlılık,
3. Başa gelen musibetleri Allah’tan bilip bağırıp çağırma. İşte, *dosdoğru namaz kılan* bir insan, sabrın en önemli maddesi olan birinci maddeyi yerine getirmiş sayılır.

Efendimiz (sa) *dosdoğru* bir namazı tarif ederken, **“hayata veda eden birisinin kılacağı gibi kıl”**, buyurur.

Yani bir adam düşünün ki, ölmek üzere olsun ve ona, artık senin yapabileceğin tek bir namaz kılabilmekten ibarettir. Kıl ve dünyadan ayrıl deseler, nasıl namaz kılsa işte öyle bir namaz. Bir adam geldi ve Efendimize:

“Bana bir öğüt ver ama kısa olsun ki anlayayım”, dedi. Cevap verdiler:

“Namaza kalktığında hayata veda eden birisinin kılacağı gibi kıl, yarın özür dileyeceğin bir sözü söyleme, insanların olan şeylerden ümidini kes...”. (MA)

Yunus mürşidinin tekkesine bile odun toplarken eğri büğrü odunları almaz, kalem gibi düzgün olanları toplarmış. Sebebini sorduklarında, bu dergâhta eğri olanlara yer yoktur, dermiş.

Yunus kendisine Allah’ ın yolunu öğreten mürşidinin tekkesine eğri odunları layık görmezken, âlemlerin rabbi olan Allah’ ın dergâhına sunulacak namaz nasıl olmalıdır dersiniz?

Hangi Namaz Dosdoğru Namaz Değildir?

Kısaca bu saydığımız özellikleri barındırmayan bir namaz *dosdoğru* bir namaz olamaz. *Dosdoğru* bir namaz olmayınca da ne insanı kötülüklerden alıkoyabilir, ne de onu manen yükseltir.

Bunu açarsak:

Şekil şartlarına riayet edilmeyen bir namaz,

İnsanların görmesi için de bir pay ayrılan bir namaz,

Zoraki ve tembel tembel kılınan bir namaz,

Tadili erkân a riayet edilmeyen, her eylemin/rukünün hakkının tastamam verilmediği bir namaz,

Tavuğun tane toplaması gibi çabuk çabuk kılınan ve Allah' ın çok az zikredildiği/anıldığı bir namaz,

Uykulu halde ve uyku sebebiyle gözleri kapalı kılınan bir namaz,

Öteye beriye iltifat edilen, başka şeyler düşünölen, ya da hiçbir şey düşünölmeyen bir namaz,

Küçük ya da büyük abdesti sıkışıkken kılınan bir namaz, Aradan çıkarılmak için kılınan bir namaz.

Bir yük ve verilmesi gereken zoraki bir borç gibi görölen bir namaz *dosdoğru bir namaz* olamaz.

Özetlersek:

Namazla bizden istenen şey, *dosdoğru namaz kılmaktır*, yatıp kalkmak değildir. Bundan olmalıdır ki, Hz. Ömer (ra):

“*Kişinin namazı ya da orucu sizi aldatmasın, siz onun dinarlarına ve dirhemlerine, yani parasal ilişkilerine bakın*” demiştir.

Yani bu konularda hakka ve hukuka riayet ediyorsa o zaman doğru dürüst namaz kılıyor demektir. Etmiyorsa namazı ile sadece insanları ya da kendini kandırıyor demektir.

Oruç için de Efendimiz öyle buyurmuşlardı:

“*Tuttuğu oruç kişiyi günahlardan alıkoymuyorsa, bu sadece aç kalmaktan ibarettir. Oysa onun aç ve susuz kalmasına Allah'ın ihtiyacı yoktur*”.

Önemli Bir Nokta

Sahabe efendilerimizin ve sonraki bazı büyük zevatın namazlarındaki huşu anlatılırken bize göre imkânsız gibi görünen durumlar bizi aldatmamalıdır. Bunlara bakıp bu derecede bir huşûun olamayacağını sanmamalıyız.

Elbette namazda bu dereceye ulaşmak kolay değildir. Ama imkânsız da değildir. Bunlar işin ideali ve nihaî noktasıdır. Bu derecede dikkat, sabır ve sebat gösteren herkes bu noktaya ulaşabilir. Ama bu yılların dikkatini gerektirebilir.

Şöyle düşünelim:

Tam bir huşu ile kılınan bir namazda dikkatimizi Allah'ı düşünmekten hiç ayırmayacağımız yüz cümle ya da yüz noktanın olduğunu hesap edelim. Mesela:

Niyet ederken kendimizi kibleye doğru ve Allah'ın karşısında düşünerek *Allahu ekber* demek ve bunu söylerken de onun büyüklüğünü düşünmek birer dikkat noktası olsun,

*Sübhanek*e duasının her bir cümlesi birer dikkat noktası olsun,

Euzü cümlesi bir dikkat noktası, *bismele* bir dikkat noktası, *Fatiha*'nın her bir cümlesi birer dikkat noktası ilah. Olsun...

İşte dört rekâtlı bir namazda böyle yüz nokta, ya da yüz cümle bulunuyorsa, bunların her birinde kalbini Allah'tan hiç ayırmadan, ayrıca gözlerini bakacağı noktadan hiç ayırmadan - çünkü her bir bakış namazın sevabından bir miktar götürür- kılınan bir dört rekât namaz, huşûun zirvesinde kılınmış olur.

Bunun içinde elbette *tadili erkân* da vardır. Yani her bir ru-künde vücut organlarını tam yerli yerine yerleştirmek ve gereği kadar durmak, mesela ruküde sırtı dümdüz yapıp, bunu gösterecek kadar durmak, ruküden kalkınca ve secde aralarında yine bu kadar durup organları tam yerleştirmek *tadili erkândır* ve bunlar da huşûa dahildir.

O halde kalbin ve kalıbın göstereceği bu dikkat noktalarından tamamına riayet, huşûun da tamamına riayettir.

İşte bu zordur ama imkânsız değildir.

Kişi bunlardan ne kadarını yaparsa namazından o kadar sevap almış olur, ya da namazı o kadar tamdır.

Mesela bu yüz hareketten her bir doğru harekete en az on sevap verilse -çünkü Allah iyiliklere en az on katıyla karşılık verir-bunların tamamından geçerli not alan bir insan, dört rekâtlı bir namazda en az bin sevap, -isterseniz bin puan deyin- almış olur.

Bunu başaramayıp, namazında sadece bir iki defa Allah'ı hatırlayarak namaz kılan insan da, eğer namazında öteye beriye iltifatları/dönüp bakmaları sevaplarını bitirmemişse, sadece yirmi sevap almış olur.

Bunlar hesaba katıldığında kişilerin namazları arasında ne büyük farkların olabileceği de anlaşılabilir.

Hadisi şeriflerde bazen makbul bir namazın şu kadar büyük bir sevaba, ya da mesela, kılan için cennette bir köşk yapılmasına sebep olur, gibi haberleri böyle anlamak gerekir.

Mesela Efendimizin şu anlamdaki sözü bunu anlatır olmalıdır:

“Bazı namaz kılanlara namazlarından sadece onda biri, onda ikisi... kalır. Bazılarına da hiçbir şey kalmaz”.

Bu söylediklerimize bir de kişinin niyetindeki ihlası , iç dış temizliğine dikkati gibi şeyler de eklenince sevap da çarpılarak çoğalır. Özellikle tam bir ihlas muhtemelen o bin sevabın tekrar bin ile çarpılmasını sağlar.

Bunlara bir de kişinin namaz öncesi dikkati, kul hakkından ve haramlardan azami ölçüde kaçınması eklense bir kere daha binle çarpılması gibi bir sonuç çıkar. Çünkü haramlar ibadetlerin sevaplarını silip götürürler. Efendimizin ifadeleriyle, bir lokma haram, kırk gün insanın kıldığı namazların sevabını siler. Namaz üzerinden düşmüş olsa dahi sevabından ona bir şey kalmaz.

İşte böyle bir namaza bunca sevapların vaat edilmiş olması anlamlı olur ve aynı bir namazı kılan iki kişiden biri hiç sevap alamazken, diğerinin sayıyla ifade edilemeyecek kadar sevap almış olması anlaşılmış olur.

İşte yine, *ihlasla kılınan iki rekât namaz insan ı kurtarır* gibi haberlerin de ne anlama geldiği yine böylece anlaşılmış olur.

“Namaz Camidir” / “es-Salatü Câmîatün”

Bu söz bir hadisi şeriftir. “*Namaz toplayıcıdır*”, demektir. Bu toplayıcılığı iki şekilde anlayabiliriz:

1. Namaz insanları bir araya toplar, birlik olmalarını ve toplu düşünmelerini sağlar. Birbirlerini tanımalarını ve birbirleriyle ilgilenmelerini sağlar. Sosyal ilişkilerini düzenlemiş olur. Camiye de, insanları topladığı için *cami* denmiştir. *Cem* evi’ndeki *cem* de aynı anlamdadır ve İslamî bir kavramdır.

2. Namaz bütün ibadetlerden birer parça barındırır ve hepsini bir araya toplamış olur. İbadet deyince namazın dışında ilk akla gelenler şunlardır:

Oruç, zekât, hac, cihat, zikir ve fikir (tefekür).

Doğru namaz kılan insan bu ibadetlerin hepsinden bir nebze yapmış olur.

Mesela namazda Kur’anı Kerim okunur. Bu, hem bir zikir hem bir fikirdir. Allah (cc) “**beni zikretmek/hatırlamak için namaz kılın**” buyurur.

Namaz bir fikirdir, çünkü doğru namaz kılan bir insan her okuduğunun derin anlamlarını düşünerek namaz kılar. Tekbir ve tespihleri okurken Allah’ın ne kadar yüce olduğunu, kendisinin ne kadar zayıf ve muhtaç olduğunu, dünyanın ne kadar geçici ve aldatıcı olduğunu, ahiretin ne kadar kalıcı ve nimetlerle ya da azaplarla dolu olduğunu düşünür. Namazda Allah ile adeta burun buruna gelir. Onu görür gibi namaz kılma noktasına kadar ulaşabilir.

Namazda yakalanan bu an zaten insanın ahiretle temasa geçtiği noktadır. Bu sebeple Efendimiz (sa) *imani, islami ve ihsani* anlattığı meşhur hadisi şeriflerinde *ihsanın, Allah’ı görür gibi ibadet etmek* olduğunu söyler.

İnsan bu dünyada Allah’ı göremez. Çünkü ona bu dünyada verilen donanım ve kabiliyetler, buna müsait değildir, bu yükü bu şartlar ile kaldıramaz. Ama ahirette kendisine lütfedilecek özellikler farklı bir zaman ve mekân diliminin özellikleri olacağı için orada Allah’ı görebilecektir.

İşte namazdaki dikkati ile insan öyle bir noktaya ulaşabilir ki, Allah’ı görür gibi olabilir. Allah bu alemde değil, öbür âlemde görüleceğine göre, demek ki namaz insanı öbür alemle adeta temasa geçirir. Namazda iken insan bu dünyanın zaman ve mekânından çıkar, öbür dünyanın zaman ve mekânını hisseder. İleride göreceğimiz gibi, bunu hem İmam Gazali, hem İmam Rabbanî gibi büyük âbid ve âlimler söylerler. Bu sebeple namazda bu dereceyi yakalayabilenler, namaz kılarken dünyada olup bitenlerden hiç haberdar olmazlar.

Hac, Kâbe’yi/Beytullah’ı ziyaretir. Namaz kılan insan Kâbe’ye döner ve namaza başlarken fikren onu gözünün önüne getirir, böylece hacdan da bir parça yaşamış olur. Dünyanın her tarafında namaz kılan insanlar, Kabe’ye dönmeleri sebebiyle halka halka saflar oluştururlar ve farklı farklı zamanlarda namaz kılındığı için adeta dünya çapında bir tavaf yapılmış olur. Gerçekten de bu olay uzaydan seyredilebilse görülecek ki, namaz hep bir yerlerde biterken, bir yerlerde başlayacak ve bu farklılık film şeridinin resimlerinin peş peşe gelmesiyle canlandığı gibi sağdan sola doğru dünya çapında bir tavaf hareketi oluşturacaktır.

Zekât, Allah’ın insana verdiği değerlerin bir kısmını onun için ayırıp vermesidir. Namaz kılan

insan hem bedeninden hem de zamanından bir parça Allah için ayırmaktadır.

Cihat, Allah olunda düşmanla savaşmak ve onun saldırılarını önlemek için nöbet tutmak / ribat yapmak demektir. Namaz kılan bir insan, nöbette duran bir asker dikkatiyle gözünü hedeften hiç ayırmaz, nefis ve şeytan gibi iki önemli düşman karşısında pür silah ve dimdik durur.

Nefis ve şeytan insana namazı zor gösterir, üşenir ve tembellik eder. Her şeye rağmen namaza kalkan insan nefisle ve şeytanla zorlu bir savaş veriyor demektir. Böylece cihat ibadeti yapmış olur. Onun için Efendimiz buyurmuşlardır ki:

“Namazdaki her iltifat / sağa sola bakma, namazın sevabından şeytanın bir parça kapıp kaçması demektir”.

Namazın toplayıcı olmasını belki şöyle de düşünebiliriz: Namaz, günlük meşguliyetlerle kafası darmadağın olan insanı zihnen toparlar, kendisine ve asıl odaklanması gereken yere gelmesini sağlar. Hatta üstünü başını ve temizliğini de derli toplu kılar. Çünkü namaza kalkarken insanın en düzgün kıyafetle kalkması istenmiştir.

Allah (cc):

“Her namaza kalktığınızda süslenerek kalkın”, buyurur. Efendimiz de:

“Kendisi için süslenilmeye en layık olan, Allah,tır,, der. İşte bunları hesaba katan birisi için namaz bu anlamda da toplayıcı olur.

Namaz Eşittir İslam / İslam Eşittir Namaz

Böyle bir formül kurmanın kesinlikle doğru olduğunu düşünüyorum. Çünkü, en başta da söylediğimiz gibi, namazı tastamam kılan bir insanın, tastamam bir müslüman olması için artık çok fazla şeye ihtiyacı yoktur. Diğer sorumlulukları hep buna bağlıdır.

Bu sebeple Allah Rasulü Efendimiz (sa):

“Namaz dinin direğidir; onu dosdoğru diken dinini yapmış olur, onu yıkan da dinini yıkmış olur”, buyurmuştur. Tıpkı bir çadırın orta direği gibi.

Yine bu sebeple Allah Rasulü Efendimiz (sa) şöyle buyurmuştur:

“Onlarla bizim aramızdaki fark namazdır. O halde kim namazı terk ederse küfre girmiş olur”. (C).

Bu hadisi şerif olduğu gibi, yani lafzî olarak anlaşılırsa çok büyük bir tehdit içermiş olur ve böyle anlaşılması da mümkündür, hatta ilk akla gelen anlam da budur.

Zaten bu konuda Hz. Peygamber’in arkadaşlarını / ashabını tanımış olan bir tabii şöyle diyecektir:

“Hz. Peygamber’in arkadaşları / ashabı, namazdan başka hiç bir amelin terk edilmesini küfür saymıyorlardı”. (T).

Demek ki, namazın terk edilmesini küfür sayıyorlardı.

Nitekim bazı alimler bu hadisi şerifi olduğu gibi anlamışlar ve bile bile namaz kılmayanın kâfir olacağı kanaatine varmışlardır.

Hatta bu anlayışa bağlı olarak bazıları şöyle bir fetva vermiştir:

“Namaz kılmazken kılmaya başlayan bir insan bununla müslüman olmuş olacağı için, önceden kılmadığı namazlarını kaza etmesi gerekmez. Çünkü bilerek namaz kılmadığı zamanlar müslüman değildi ve müslüman olan bir insan hayata sıfırdan başlamış olur. Ondan önceki emir ve yasaklardan sorumlu tutulmaz”.

Bu durumu doğru anlamayan günümüzün bazı medya hocaları bu fetvaya aldanarak geçmiş namazların kazasının gerekmediğini söylerler. Halbuki namazlarını kaza etmeleri gerekmez demek, onların daha önce müslüman olmadığını söylemekle eş anlamlıdır.

Oysa konuya Hanefî bakışı şöyledir:

“Bu hadisi şerifteki **“küfür”** de, **“namazı terk etme”** de farklı anlaşılabilir:

Namazı terk eden küfre girer, demek, onu inkâr ettiği, ona inanmadığı için terk eden demek olmuş olabilir. Böyle olan birisi elbette kâfir olur. Ama Allah’a inandığı halde, sırf bir ihmal ve tembellik sebebiyle namaz kılmayan insana, büyük bir günah işliyor olsa da ona kâfir diyemeyiz. Gerçekten de Zehebî, *En Büyük Günahlar* adlı kitabında ilk başta saydığı en büyük günahlardan birisini namaz kılmamak olarak zikreder.

İkinci olarak, küfre girmek, her zaman kâfir olmak anlamına gelmez. Küfre ait bir özelliğe bulaşmak, küfre ait bir eylem yapmak anlamına da gelebilir. Mesela bizim dilimizde, birisine söven bir adama, ona küfretti, deriz. Buna göre namaz kılmayan, küfür bir eylem yapmış olur, bu doğrudur. Ama bundan, bu insan imandan çıkar, kâfir olur anlamı çıkmayabilir. Tıpkı, yalan bir münafıklık

alametidir, dendiği halde bir insana, bir kez yalan söylediği için münafık denemeyeceği gibi.

O halde namaza yeni başlayan bir müslüman önceden kılmadığı namazlarını da kaza etmelidir.

İşte Hanefîler meseleyi böyle anlamışlar ve iyi ki de böyle anlamışlar.

Demek ki, kaza namaz konusunda yukarıdaki gibi bir fetva verenler, konuyu anlamadan konuşanlardır. Namaz kılmadığı bir geçmişı olan insanlar bile, geçmişlerinde kâfir olarak yaşamış olmayı istemezler. Çünkü o geçmişte sadece imanlarının olmuş olması bile onlar için büyük bir kazançtır.

Ama bu durum, namazın imana denk bi ibadet olduğu gereğini bozmaz.

Namaz, İmandır

Namazın İslam'a ya da imana denk olduğuna işaret eden pek çok hadisi şerifin yanında, önemli bir de ayeti kerime vardır:

Bilindiği gibi, Hz. Peygamberle beraber Medine'ye hicret eden müslümanlar, orada namazlarını bir süre daha Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya dönerek kılmışlardı. Ama Hz. Peygamber'in (sa) gönlü Kâbe'ye dönerek ibadet etmede idi. Mekke'de bunu halledebiliyordu; Kâbe'nin güneyinde duruyor ve kuzeydeki Mescid-i Aksâ'ya dönerken aynı zamanda Kâbe arada kaldığı için aynı zamanda Kabe'ye de dönmüş oluyordu. Ama Medine'de bunu başarmanın imkânı yoktu, çünkü Mescid-i Aksâ'ya döndüklerinde Kâbe arkada kalıyordu.

Nihayet kıblenin artık Kâbe olduğunu bildiren ayetler geldi ve müslümanlar namazlarında Kâbe'ye dönerek namaz kılmaya başladılar.

Ancak bazıları bundan önce Mescid-i Aksâya doğru kıldıkları namazların geçersiz mi olduğu konusunda şüpheye düştüler. Bunun üzerine gelen ayetler, farklı bir ifade biçimiyle durumu açıklığa kavuşturdu:

“Allah sizin imanlarınızı zayi etmez”.

Burada **iman** diye sözü edilen şey, onların önceden kıldıkları ve durumunu sordukları namazlarıydı.

Şüphe yok ki, “Allah sizin namazlarınızı zayi etmez” yerine, “**imanlarınızı zayi etmez**” denmiş olması, namazın imana denk olduğuna açık bir işarettir.

Çünkü namazı kıldıran en önemli sâik imandır. Namaz, imanın bir meyvesidir. Meyve varsa, o halde iman da vardır.

Namaz Kılmamak ya da Namazı Gösteriş İçin Kılmak

Allah (cc) haber veriyor:

“Cennete girenler, öbür dünyada günahkârlara soracaklar:

Sizi Cehenneme sokan şey nedir, diye? Onlar da cevap verecekler:

“Çünkü biz namaz kılanlardan değildik, miskinleri doyurmazdık, din hakkında ileri geri konuşanlara katılır biz de onlar gibi ileri geri konuşurduk, hesap gününe inanmazdık...” (74/39-6).

Görüldüğü gibi, cehennemlik olmayı gerektiren şeylerin başında, namaz kılmamak vardır. Ayet-i kerimenin akla getirdiği ilk mana budur. Yani Cehenneme girmenin en önemli sebebi namaz kılmamaktır.

Ama, **“namaz kılanlardan değildik”** ifadesini, **“müminlerden değildik”** diye anlamak da mümkündür. Ve yine buyuruyor:

“Ne dersin bu hesap gününe inanmayan adama? Bu bir de yetimi azarlar, miskini doyurmak istemezse?”

Vay o namaz kılanlara ki, namazlarından haberleri yok. Demek ki, gösteriş yapıyorlar ve insanların en küçük ihtiyaçlarını bile karşılamıyorlar.” (Mâun, 1-5)

Namaz kılmakla, insanların sıradan araç gereç (mâûn) ihtiyaçlarını karşılamak arasında ne alaka vardır, diye düşünülebilir. Ama bu sure gösteriyor ki, gerçek bir namaz, hem yoksulları doyurmayı, hem de komşunun ve arkadaşın ihtiyaç duyduğu gereçleri onlara vermeyi sonuç verir.

Efendimiz (sa), **“insanlar Allah’ın iyalidirler”**, buyurur. **İyal**, hane halkı, çoluk çocuk, demektir. Bizim, **“evladü iyal”** derken kullandığımız kelimedir.

Allah için namaz kıldığını söyleyen birisi, onun iyalinin ihtiyaçlarını karşılamak istemez mi?

Namaz Allah'tan Destek Alma Vesilesi

Anadolu'da bir tabir vardır, "bahane tanrısı" derler. Tanrı elbette Allah anlamına gelmez ama deyim böyledir.

Yani, Allah kulunun arzuladığını vermek ister, ama bir bahane arar. Ta ki, kul aldığı karşılıksız almış olmasın. Buyurur ki:

"Ey iman edenler! Allah'a karşı takvalı olun ve ona vesile arayın." (5/35)

Vesile, sebep, bahane, tutamak gibi bir şeydir. Yani biz Allah'tan isterken bizden bir vesilemizin olması, istediğimize bir şeyi tutamak edinmemiz istenir. Kulun hiçbir şey yapmadan Allah'a sürekli, *ver* demesi edebe uygun olmaz. Elbette Allah'ın bizim yaptıklarımıza ihtiyacı yoktur ve bizim yapacaklarımız onun verdiklerini de asla karşılamaz. Ama o yine de asalak olmamamızı, isterken bir vesile edinmemizi söyler. Sanki hak ettiğin için veriyorum, der gibi.

İstediğimizi Allah'tan almanın en önemli vesilesi, bizim amellerimiz, yani yapıp ettiklerimizdir. İşte bunların başında da namaz gelir. Allah der ki:

"Allah'tan sabır ve namazla yardım dileyin. Ama huşû'lu olanlar / ona saygılı olanlar hariç, bu çok zor bir iştir". (2/45, 153)

Demek ki, Allah'ın yardımını kolaylaştıran vesilelerin başında bunlar vardır. **Sabır ve namaz.**

Namazı tastamam kılabilmek ve bunda devamlı olabilmek aslında en önemli sabırdır.

İnsan buna sabır gösterirse, hem Allah'tan istemeye yüzü olur, hem de istediğini alması kolaylaşır.

Namaz kılmayan, hayatını yaşayan, ama buna rağmen, "dua ediyorum da Allah vermiyor" diyen insanları düşünün. Bunlar Allah'a, "ben görevimi yapmıyorum ama sen yine de ver", demiş olmazlar mı? Ve kul için bu bir ayıp değil midir?

İstiska ve İstihare Namazları da Yardım Talebidir

Allah dostu insanlar zorluklarla, bela ve musibetlerle karşılaştıklarında Allah'tan hep namazla yardım istemişlerdir.

Namaz Allah'ın yardımını sağlayan bir ibadet olduğu için, Allah Rasulü Efendimiz (sa) kıtlık ve kuraklık anlarında namazla Allah'tan yardım istenmesini öğretmiştir. Kendileri de her sıkıntılı anlarında nazla Allah'a sığınmışlardır.

Bilindiği gibi, kuraklık zamanlarında bizim yağmur duası dediğimiz namazın adı *istiska namazıdır* ve önemli bir sünnettir. Ne yazık ki, insanımız bu gün bunu ihmal etmektedir ve sadece bu sünnetin ihmal sebebiyle kim bilir ne kadar zarar görmekteyiz.

Kurdun, kuşun, ağacın, böceğin dahi zarar görmesine sebep olmaktayız.

Hiçbir şey sebepsiz değildir ve olayların bizim gördüğümüz en son ve adi sebeplerinin ötesinde pek çok manevi sebepleri olabilir. Bu yüzden böyle zamanlarda müminler tevazu ile ve boyun bükerek Allah'tan niyazda bulunur, bunun için de iki rekât namaz kılarak Allah'ın rahmetini isterler.

Hz. Ömer de bu *istiska* namazını kıldırılmış ve daha duasını bitirmeden yağmur yağmıştı. Nasıl dua ettin, dediler. Göğün mikserini kullandım, dedi. Görmüyor musunuz, Allah buyuruyor ki, **“Rabbimize istiğfar edin, o çok bağışlayıcıdır, istiğfar edin ki, gök kapılarını size şırl şırl açsın...”** (11/10-12).

Aynı şekilde Güneş ve Ay tutulmaları sebebiyle de namaz kılınıp Allah'a dua edilir.

Yapacağımız bir işin hayırlı olup olmadığı konusunda da yine namaz kılarak Allah'tan yardım dileriz. Bu namaza da *istihare* namazı denir. *İstihare*, hayırlı olanı talep etme demektir. Bu da namazla olur, yatıp rüya görmeyi bekleyerek değil.

Şu halde namaz aynı zamanda en önemli bir yardım alabilme vesilesidir ve *vesile*, bazı cahil suffilerin zannettikleri gibi, “ya Rab! Falan hürmetine, filanın hatırı için bana ver”, demek değildir.

Hele bir de Allah'ı dahi aradan çıkararak, “Ey fülân, bana şunu ver” derse, bu tartışmasız şirktir.

Ve muhtemelen bu sebeptendir ki, namaz savaşta dahi terk edilemez, en zor şartlarda bile, bölük bölük ve namazı parçalara ayırarak da olsa kılınır. Çünkü yardıma en muhtaç olunan an savaş anıdır.

Hacet Namazı ve Yardım

Hacet, ihtiyaç demektir. Müminler adi sebeplerle çare bulamadıkları ihtiyaçları için iki rekât namaz kılar ve ihtiyaçlarını Allah'a arz ederler. Bu sebeple bu namaza *hacet namazı* adı verilir.

Şükür Namazı

Namaz hem bir zikir, hem bir fikir, hem bir şükürdür demiştik.

Önemli zaferlerin ve fetihlerin ardından müslümanlar şükür namazı kılarlar. Çünkü Efendimiz (sa) Mekke'yi fethettiği zaman Ebu Talib'in kızı Ümmü Hani'nin evine girmiş ve fethin bir şükürü olarak sekiz rekât namaz kılmışlardı.

İslam fatihleri ve kumandanları sonra bu sünneti devam ettirdiler. Fatih Sultan Mehmet de İstanbul'u fethettiğinde bu namazı Ayasofya'da kılmıştı. Bunun aynı zamanda sembolik bir değeri de vardır.

Ölü İçin Bile Namaz

İnsan ölünce aslında amel defteri kapanır. Buna rağmen cenaze üzerine namaz kılınması çok anlamlı bir uygulamadır. Allah'ın sonsuz rahmetinin bir belirtisidir ki, her şeye rağmen ölen bir mümine - eğer mümin olarak ölmüşse- bir hak daha tanımakta ve üzerine namaz kılanlardan ona yardım ve destek aktarmaktadır. Efendimiz buyururlar ki:

“Bir müslüman öldüğünde onun üzerine, Allah'a şirk koşmayan kırk kişi namaz kılsa, Allah bunları onun için şefaatçi kılar”.

“Siz Allah'ın yeryüzündeki şahitlerisiniz, melekler de gökteki şahitleridirler. Eğer siz ölen birisi için iyi şahitlik ederseniz, Allah sizin şahitliğinize değer verir ve onu öyle kabul eder”.

Demek ki, namaz ölen bir insana dahi fayda sağlamaktadır.

Namaz Günahlara Kefaret ve İstiğfardır

Bir gün Efendimiz mescidinde namaza durmak üzere iken birisi gelir kulağına eğilir ve:

“Ey Allah’ın Rasulü, ben büyük bir günah işledim, bir kadınla ilişkim oldu, benim cezamı ver!”

diye yalvarır.

Bu ilişkinin ne olduğu açık değildir. Tutma ya daöpme olabilir.

Hz. Peygamber bir an duraklar ve:

“Şimdi namaza duruyoruz, kılalım sonra konuşalım”, der.

Adam namaz biter bitmez gelir, durumunu tekrar arz eder. Efendimiz de:

“Sen bizimle beraber namaz kılmadın mı?”, diye sorar. Adam kıldım, deyince:

“Git ve sesini çıkarma, bu namaz o günahının kefareti olmuştur”, buyurur.

Bu sebeple Allah’ ı bilen insanlar günah işlediklerinde hep namaza sığınmış ve namaz kılarak Allah’tan bağışlanma istemişlerdir.

Hz. Ebubekir Efendimiz (ra) der ki, Allah Rasulü’nden duydum, buyurdular ki:

“Günah işleyen bir insan kalkar abdest alır ve namaz kılarak Allah’tan bağışlanma dilerse Allah onu bağışlar”.

Sonra da bunun delili orak şu ayeti kerimeyi okudular:

“Onlar ki, fahiş bir günah işlediklerinde, ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah’ı anarlar ve günahlarının bağışlanmasını isterler. Çünkü günahları Allah’tan başka kim bağışlayabilir? Ve bile bile yaptıklarında ısrar etmezler.

“Güzellikler kötülükleri siler süpürür...” (11/114)

Namaz ve Spor

Günümüzde doktorlar herkesin günde iki üç kilometre yol yürümesi gerektiğini söylerler. Oysa hareket yapmaktan başka hiçbir amacı olmayan bu yürüyüşü müminler, her adımına en az bir sevap alıp ibadet olarak da yapabilirler.

Günde beş vakit namaza camiye giden bir insan, her namaz için beş dakika yürüdüğünü düşünürsek, günde 25 dakika yürümüş olur. Demek ki, Allah namazla insanın bu ihtiyacını dahi düşünmüş ve dünyasına faydalı olurken bunu ahireti için de sevaba dönüştürmek istemiştir.

Gerçi tam bir mümin, ibadetlerini yaparken, onlardan asla bir dünyalık beklemez. Ama bu durum, ibadetlerin dünyaya bakan yönlerinin olmadığı anlamına gelmez. Her bir ibadetin dünyalık açısından da sayısız faydaları vardır.

Namaza Başlama Yaşı

İnsanların ibadetlerle sorumlu/mükellef olmaları için elbette akıllı ve ergin, yani âkil-bâliğ olmaları gerekir. Bu yaşa ulaşmayan insanlar yaptıklarından ya da yapmadıklarından sorumlu değildirler. Bu da bize Allah'ın bir lütfudur.

Ama anne-babalar, yani ebeveyn, çocuklarına küçük yaştan itibaren ibadetleri öğretmekle yükümlüdürler. Yani çocukların namaz kılmalarıyla sorumlu olanlar çocuklar değil, ebeveynidir.

Özelikle de anneler bu konuda daha etkilidir. Çünkü babalara karşı çocuklarda bir tepki oluşabilir. Baba, işi gücü sebebiyle sabırsızlık gösterebilir, bu sebeple kırıcı ve azarlayıcı olabilir. Annelerin dindar, duyarlı ve dikkatli olduğu ailelerde çocukların namaza alışması daha kolay olur. Bundan olacak ki, Efendimiz (sa), evlenilecek kadındaki en önemli özelliğin dindarlık olduğunu söyler.

İbadetlerin en zor ve en önemlisi namaz olduğu için, çocuklara namazı öğretme yaşı da daha erken başlar. Bunun için Allah Rasulü Efendimiz (sa) şöyle buyurmuştur:

“Yedi yaşına geldiklerinde çocuklarınıza namazı emredin. On yaşına geldiklerinde, kılmazlarsa onları dövün ve on yaşında yataklarını da ayırın”.

Bu hadisi şerif zamanımızın şartları ile düşünenlerin çoğuna, “aa! Çocuk dövülür mü!” dedirtir. Oysa böyle diyenler dahi çok basit sebeplerle çocuklarını döverler.

Bir defa buradaki dövme, vurup başını gözünü kırma ya da morartma demek değildir, bir uyarma ve korkutmadır. Elbette bunu hiç yapmamak en güzel olandır.

İkinci olarak, Allah Rasulü Efendimizin böyle söylemesi meselenin ciddiyetini anlatmak içindir. Biz biliyoruz ki, o hiçbir çocuğa bir tokat dahi atmamıştır. Onun sünnetine uyanların sopa atmaya zaten ihtiyaçları kalmaz.

Üçüncü olarak, ebeveynin attığı bir iki şefkat tokatı ile öğretmenin, ya da başkalarının dayağı aynı değildir. Çocuk, sopa atan hocadan nefret eder, ama bunu şiddet seviyesine getirmediği anne babasından küsmez, hatta annesinin sillesinden ağlayan çocuk, yine annesinin böğrüne sığır.

Dördüncü olarak, böyle bir iki uyarıcı tokatın ceza ya da eğitim aracı olup olamayacağı bir pedagojik ve kriminolojik (Çocuk eğitimi ve suç bilimi) meselesidir. Bu işi de uzmanları tartışmalı ve karara bağlamalıdır. Bizim buna bugün tamamen karşı çıkmamız zamansaldır ve ileri saydığımız Batıda böyle bir şey olmadığı için öyledir. Onlar yapsalar biz de olabilir diyeceğiz. Çünkü İbn Haldun'un dediği gibi, mağluplar hep galiplere öykünür, onları taklit ederler.

Son yıllarda bu durum Batının problemi olmaya başladı ve Amerika'nın bir eyaletinde, ilköğretimde öğretmenlerin çocuklara, aşırı gitmemek üzere vurmalarına kanunen izin verildi. Eminim ki, diğerleri de bunu izleyeceklerdir. Hemen ardından İngiltere de parlamentoya böyle bir kanun teklifi verildi, ancak reddedildi. Muhtemelen ikincisinde kabul edilecektir. Çünkü bunun olmaması daha büyük zararlara yol açmaktadır. Oralarda şiddet ilkokullara kadar inmiştir.

İslam hukukunda şöyle bir kural vardır: “Zarar-ı âmmı def için zarar-ı hâs ihtiyar olunur”. Yani: *Daha büyük bir zararı önlemek için, küçük bir zarar yapılabilir.*

İslam'ın temel özelliği budur. Yani bir şey faydalı/maslahat ise yapılır, zararlı/mefsedet ise terk edilir.

Hem fayda hem zarar içeriyorsa, fazla olanına göre hareket edilir; faydası çoksa yapılır, zararı çoksa terk edilir.

İki faydalı şeyle karşı karşıya kalınırsa, daha çok faydalı olan yapılır.

İki zararlı şeyle karşı karşıya kalınırsa daha az zararlı olan yapılır.

Meseleye bu açıdan ve de ideolojik tepkiden ve duygusallıktan uzak olarak baktığımız zaman daha sağlıklı düşünebiliriz. Namaz kılmamanın ne büyük zarar olduğunu anlayanlar ancak bunu anlayabilirler.

Biz avamî bir örnekle şöyle düşünebiliriz:

Cahiliye döneminde insanlar kızlarını diri diri toprağa gömüyorlardı. Biz bunu duyduğumuzda ürperiyor ve ne vahşi insan-larmış! Diyoruz. Doğrusu bunun için vahşet kelimesi bile küçük kalır.

Ama şimdi bir mümin için iki kötü şeyi kıyaslayalım: Bu ilkel vahşete maruz kalan o kızcağz, üç beş dakika çırpıyor, ardından cennete uçuyordu. O yavrunun gördüğü zarar bundan ibaretti. Muhtemelen Allah ona ölürken zaten acı da çektirmiyordu. Baba ise yaptığı vahşetle kalıyordu.

Buna karşılık, belki de çocuğuna acıdığını söyleyerek onu namaza kaldırmayan, hatta ona dini imanı öğretmeyen anne baba, onun dinsiz bir hayat benimsemesine sebep olur ve onu cehenneme gönderirlerse, çocuklarına o cahiliye babasından daha büyük bir vahşet uygulamış olmazlar mı? Biri toprağa gömüyor, biri ebedi ateşe gömüyor...

Ama bunu da ancak din, iman, cennet cehennem nedir bilenler anlayabilirler.

Bu konuda bendeniz, hep şu örneği veririm:

Beş yaşımdan itibaren namaz kılmadığım, daha doğrusu kıldırılmadığım hiçbir zamanı hatırlamam. Belki biraz da erken olarak babamız bizi o yaşlarda namaz başlatmış ve namazımızı sürekli takip etmiş. Ben de itiraf edeyim ki, 12-13 yaşıma kadar kıldığım namazların çoğunu zoraki ve de abdestsiz olarak kıl-mışımıdır. Belki babam başka bir ikna yolu deneyebilseydi, bu namazlarımın çoğunu ya da hepsini abdestli kılmış olabilirdim. Elbette benim yapımdaki asiliği de hesaba katmam, suç tamamen babama atmamam gerekir.

Ama şu bir gerçek ki, eğer babam böyle ciddi bir kararlılık göstermiş olmasaydı, ben hiç olmazsa ergen olduktan sonra namazlarıma sağlam bir şekilde alışmış olamazdım. Bu sebeple şimdi babamdan Allah razı olsun diyorum ve her namazımda anneme babama dua ediyorum. Onlar da bu ciddiyetlerinin karşılığını daha şimdiden, benim ve bütün çocuklarının dualarıyla alıyorlar. Beş çocukları, beş koldan onlara dua ediyor. Adeta cenneti daha dünyada iken yaşamaya başlıyorlar.

Burada önemli bir noktayı bir kez daha vurgulamalıyız:

İslam'da çocuklara din eğitiminin verildiği kurum ailedir, okullar değildir. Çünkü gerek Kuranı Kerim, gerekse Efendimizin hadisi şerifleri buna işaret eder. Mesela Allah şöyle buyurur:

“Kendinizi de çoluk çocuğunuzu da, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun”.

Kolayca anlaşılacağı gibi, bu sözün muhatabı anne babalardır.

Efendimiz de (sa) şöyle der:

“Hepiniz çobansınız ve hepimiz güttüklerinizden sorumlusunuz”,

“Bütün çocuklar aynı fıtrat üzere doğarlar. Sonra anne babaları onları Yahudi, Hıristiyan, ya da Mecusi yapar”.

“Çocuklarınızı üç haslet ile yetiştirin: Onlara Kuranı Kerim okutun, peygamberlerini ve onun ashabını, ya da ehli beytini onlara sevdirin”.

Görüldüğü gibi, burada da muhatap anne babalardır.

Özellikle dinin temel inanç esaslarını çocuklara anne balardan başka kimse kalıcı olarak öğretmez. Çünkü bunlar çok erken yaşta öğrenilir ve çocukların itiraz etmeden kabullenecekleri yaş bu yaşlardır, yine sonuna kadar güvенеcekleri insanlar da sadece anne babalardır.

Çocuklarını cehenneme göndermek istemeyen anne babalar bu iş için evde zaman ayırmalıdır. Bilmiyorlarsa öğrenmekten utanmamalı, önce kendileri öğrenmeli, sonra da çocuklarına öğretmelidirler. Bunu yapmazlarsa gelecekleri konusunda hiçbir garantileri yoktur.

Diyelim ki, azıcık imanları kendilerini bir şekilde kurtardı ve cennete girebildiler. Ama ihmalleri sebebiyle çocukları cehenneme giderse, onlar cennette bile rahat edemezler.

Günümüz sosyologları şunu söylüyorlar:

“Eğer ailenin görevleri bir takım kurumlara devredilirse, aile dağılır”.

Din ve iman eğitiminin verileceği yer aile olmalıdır, bunu hiç unutmamak gerekir ve bu mesele sanıldığından çok daha önemlidir.

Namazlarını kılmayan çocukların günahları, aynı zamanda ihmalleri oranında anne babalarınındır. Namaz kılmayanlar, kılmamanın cezasını, öğretmeyenler de buna sebep olmanın cezasını çekeceklerdir.

Namaz kılmayan bir mükellefin olduğu ev ne kötü bir evdir. Eğer evimiz böyle değilse, ailemizin her bireyi namazını kılıyorsa sadece bu nimetin şükrünü ödememiz bile mümkün olamaz.

Namazın Önemi

İslam'da imandan sonra namazdan daha önemli bir ibadet yoktur. Nitekim bazen hasta ya da yolcu, oruç tutmayabilir, sonra kaza eder.

Haccı sadece ona yol bulabilenler yapar.

Zekâtı zenginler verir...

Bunların her biri, bir takım özürler sebebiyle kazaya bırakılabilir, ya da tamamen düşebilir. Ama namaz böyle değildir. Mümin onu kılabildiği her hal ve şartta kılmalıdır.

Bir fıkıh kitabında şöyle bir fetva görmüştüm:

“Hacca gitmek isteyen birisi, bu yolculuğu esnasında bir tek namazı bırakmak zorunda olduğunu kesin olarak bilse, hacca gitmesi caiz olmaz”.

Abdullah bin Şakîk der ki, “Allah Rasulü'nün ashabı, namazdan başka hiçbir şeyin terk edilmesini küfür saymazlardı”. (T)

Efendimiz buyururlar ki:

“Kim bizim namazımızı kılar, kiblemize döner ve kestiğimizi yerse o müslümandır, Allah'ın ve Rasulünün garantisini altındadır...” (B)

Namaz Kılmayı Kolaylaştıran Bazıları Sebepler

Allah (cc), varlık ve öbür alem hakkında yeterli bir bilgiye sahip olma ve imanını güçlendirme,

Kişinin Allah'tan yardım alma ümidi taşıyor olması,

Sağlam bir irade ve kesin bir kararlılık,

Namazın dünya ve ahiret faydalarını hesaba katma,

Namazı terk etmenin cezasını düşünme,

Namaz için gerekli tedbirleri alma ve şartları ayarlama, kısaca işlerini ve hayatını namaza göre düzenleme,

Dünyanın nihaî hedef olamayacağı bilincinde olma,

Dünya için insanın kendisini gereğinden fazla yormaması,

Günahlardan uzaklaşma. Çünkü günahlar insana ibadetlerini yapma konusunda ağırlık verirler.

Kötü insanlardan ve kötü arkadaşlardan uzaklaşıp, iyilerle dost olma, yalnız kalmamaya çalışma

Fazla yiyip içmeden kaçınma. Çünkü bu da insana ağırlık ve tembellik verir.

Namazı terk etmenin; sıkılma, daralma ve işlerinin kötüye gitmesi gibi sonuçlarını hesaba katma.

Cemaat

Ebu Hureyre'den: “ Allah Rasulü bazı insanları namazda göremeyince dedi ki:

“ Aklımdan geçiyor ki, birisine ezan okumasını söyleyeyim, ben de çıkıp gelmeyenler kimlerse onların evlerinin başlarına yakılmasını emrederim. Bunlar eğer yağlı bir kemik bulacaklarını bilselerdi namaza gelirlerdi”. (5)

Allah Rasulü Efendimizin (sa) cemaatle kılınan bir namazın, tek başına kılınandan yirmi yedi kat faziletli olduğunu söylediğini namaz kılan herkes bilir. Bunun onlarca sebebi olabilir, ama bunlardan birisi de şudur:

Biz yine Efendimizin mübarek beyanlarıyla, kişinin namazından ne kadarını düşünerek ve anlayarak kılarsa, sevabının da o kadar olacağını biliyoruz. Şimdi elli kişinin cemaatle namaz kıldığını düşünelim, herkes namazını başından sonuna kadar bilinçli bir şekilde kılmasa dahi, her birerlerinin bir anlık bilinçli hareketi ve Allah'ı anarak/zikrederek kılıyor olması cemaatin hepsinin birden yaptığı bir şey olur. Çünkü cemaat olmakla bu insanlar namazlarını birleştirmişler ve sanki elli kişilik büyük bir namaz kılmaya karar vermişlerdir. Tek başına kılınan bir namazda Allah'ı bir kez anarak kılan insan, bir anmalık sevap alırken, hepsi birden kıldıklarında bu sevap belki elliye katlanacaktır.

Cemaatin, tanışma, dertleşme, sosyalleşme gibi onlarca dünyevi faydası ise işin sanki cabasıdır.

Evlenecek Gençler ve Namaz

Öğrencilerime şunu ısrarla söylerim: Sakın ha, namaz kılmayan birisiyle asla evlenmeyin. Allah'a boyun eğmeyen birisine boyun eğmektense sonsuza dek bekâr kalmak daha iyidir. Bilindiği gibi, Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

“Bir kadınla dört şey için evlenilir: Malı için, güzelliği için, soyu soppu için, ya da dindarlığı için... Sen dindar olanı seç, eli kuruyasınca, dindar olanı”.

Anlayanlar için bu, müthiş bir ölçüdür. Çünkü kadının da erkeğin de, dindarlığı dışındaki her şeyi kaybolabilir, hatta tersine dönebilir. Ama dindarlığı, ahlakı her zaman güzel meyveler verir.

Çok güzel bir kadına herkes heves eder, nihayet birisi onunla evlenir. Ama onun güzelliğinin cazibesi evleninceye kadar sürer. Ondan sonra ahlakı devreye girer. Dindarlık güzel ahlak demektir. Eğer ahlakı, ya da dindarlığı, yani helal haram bilinci yoksa o güzelliği eşini rahatsız etmeye başlar. Çünkü eşi onun güzelliğinden değil, ahlakından yararlanabilir. Güzelliği ise artık başkalarının dikkatini çektiği için eşi bundan rahatsız olmaya başlar.

Namaz ise dindarlığın en belirgin göstergesidir. Bu sebeple eş adayına ilk sorulacak soru, düzenli namaz kılıp kılmadığıdır.

Kılmıyorsa, dünya kadar zenginliğin olmasının hiçbir değeri yoktur.

Bu tercihi Allah (cc) bile aynen yapmıyor mu?

Bilindiği gibi, kişinin ahirette ilk hesaba çekileceği ameli namazıdır. Namazdan geçerli not alırsa diğer soruları kolaylaşır, alamazsa diğerleri zaten hiç sorulmaz. Yani namaz barajdır.

Şimdi Allah'ın tercihi de bu iken, kullar nasıl olur da namaz kılmayan birisini kendisine eş olarak seçebilirler.

Kaldı ki, diğer bazı mezheplerde namaz kılmayan insan zaten kâfirdir ve kâfir ile evlenmek caiz değildir. Hangi mezhebin Allah katında daha isabetli olduğunu ise sadece Allah bilir.

Sadece evlenme konusunda değil, her hangi bir iş ya da ortaklık yapılacaksa yine insanın namazına bakılmalıdır. Bilindiği gibi, Efendimiz buyururlar ki:

“Bir kişinin sabah ve yatsı namazlarına sürekli geldiğini görürseniz, onun mümin olduğuna karar verebilirsiniz. Çünkü bu namazlar münafıklara çok ağır gelir”.

Ancak burada da önemli bir nokta daha vardır ve biz buna daha önce dikkat çekmiştik:

Kişinin dosdoğru namaz kıldığıının bir delili de, onun parasal ilişkilerindeki, yani kul hakkı konusundaki dürüstlüğüdür.

Namaz Ribattır

Kuranı Kerim'deki üçüncü surenin son ayetinin meali şöyledir: “Ey, imana girmiş olanlar! Sabredin, sabırda birbirinize destek olun, ribatlaşın ve Allah’a karşı saygılı olun ki, kurtulasınız”. (3/200)

Ribat, sınır boylarında düşmanı gözetlemedir ve insana cihat sevabı kazandırır. Tarihteki *Murabıtlar*, İslam dünyasının batı sınırlarını korudukları için bu adı almışlardır. *Rabat* şehri de onların başkentidir.

Türkçemizdeki *irtibat* ve *raptetme* kelimeleri de bu köktendir. Bağlı ve irtibatlı olmayı anlatır. Efendimiz (sa) camide namazını cemaatle kıldıktan sonra gönlü yine camide olan ve gelecek vaktin namazını aşkla, şevkle bekleyen insanın bu halini de **ribat** diye anlatmıştır. Çünkü bunda da bir bağlılık ve irtibat vardır. Gönlü Allah’a bağlı olmayan insan bunu başaramaz. O halde böyle olan birisi, Allah’ın “**ribatlaşın**” emrine kısmen uymuş olur ve bu açıdan da namazın cihatla ilgisinin olduğu görülür.

İmamların Yaptıkları ve Yıktıkları

Buraya kadar namazın hep *dosdoğru* kılınmasından söz ettik, bunun nasıl olabileceğini anlatmaya çalıştık. Aslında bu işin anahtarı imamlarımızın elindedir. Eğer imamlar şekil ve mana şartlarına uyarak *dosdoğru* namaz kıldırırsalar, öyle ya da böyle camiye giden herkes *dosdoğru* namazın nasıl olduğunu kolayca öğrenebilecektir. Ama ne yazık ki, imamlarımızın çoğu bu avantajı değerlendirememektedirler. Oysa namazları *dosdoğru* kıldırırsalar, kendi sevaplarını da katlayacaklardır.

Bunun için yapmaları gereken şey, namazlarda daha çok farzlar üzerinde durmak ve onları yavaş yavaş, huşû ile ve düşünerek kıldırmasıdır. Çünkü cami ve cemaat, farz namazlar demektir. Herkes sünnetlerini istediği yerde istediği gibi kılabilir.

Durum böyle iken ne yazık ki, camilerimizde aslında hiç olmaması gereken, ya da olmasa da olabilen şeylerle zaman harcanır ve farzlara çok az yer ayrıldığı için farzlar tavuğun tane toplaması gibi çabucak kıldırılır. Kimse de, ne söyleyeceklerini tam söyleyebilme, ne de söylediğini düşünebilme fırsatı bulabilir.

Efendimiz buyururlar ki:

“Hırsızın en kötüsü, namazından çalan hırsızdır”.

Ne yazık ki, insanlar bazen Allah’tan çok kulları memnun etme sevdasına kapılırlar. Ama Allah’ın memnun olmadığı bir yerde kulun memnun olmasının da hiçbir faydası yoktur.

Özellikle teravih namazları bir faciadır ve fıkıh kitaplarında yazılanlar doğru ise ülkemizde kılınan teravih namazlarının kesinlikle % 95 i boşuna bir yatıp kalkmadan ibarettir. İnsanca sınırını aşan iftar yemeklerini sindirmeye katkı sağlamadan başka hiçbir işe yaramaz.

Sabit Sandalye Bidati

Camilerimizle ilgili olarak son zamanlarda ortaya çıkan bir bidat da, arka saflardaki sabit sandalye uygulamasıdır.

Bilindiği gibi, namazın rukünlerinden, yani olmazsa olmaz parçalarından birisi *kıyamdır*, yani namazı ayakta kılmaktır. Ancak dinde zorluk yoktur; ayakta duramayan oturarak kılar. Ama bu oturuş, namazdaki oturuştur. Yani yapabiliyorsa diz çöker, tahiyat-ta oturduğu gibi oturur. Buna gücü yetmezse, ayaklarını kibleye doğru uzatır ve öyle oturur. Onu da yapamazsa, yerde oturmak şartıyla, ayaklarını istediği tarafa çevirir ve oturur. Bunların hiç birine gücü yetmiyorsa elbette artık tabure gibi yüksek bir şey üzerinde oturabilir ve namazını öyle kılar.

Ancak namazın bir imtihan olduğunu unutmamak gerekir. İnsan elbette bir miktar zorluk yaşayabilir. Bu kadarcık zorluktan kaçarak, rahat oluyor diye taburede ya da sabit sıralarda oturmak ne hoş olur ne de caiz olur.

Hadi son çare olarak camide bir iki tabure bulundursun, ama bazı camilerdeki işgüzarların yaptığı, sabit sıralar uygulaması, çirkin bir bidatten başka bir şey değildir ve bir zamanlar teşebbüs edilipte başarılamayan, camileri kiliseye benzetme çabasına hizmettir.

Namaz Bütün Peygamberlerde Var

Bizim *Namaz* dediğimiz şeyin Arapça aslı *salât*'tır. Ezandaki *hayye-alessalat*, haydin namaza, demektir. *Namaz* kelimesi ise Farsçadır. Neden biz bunun aslını değil de Farsçasını almışız bilmiyorum. Ama bildiğimiz bir şey var ki, *salat*, aynı zamanda irtibatlı olma ve alaka kurma anlamına gelir. *Sıla* ve *muvasalat* kelimeleri de buradandır. *Sıla-i rahim*, rahim bağı olanlara ilişkili olma anlamındadır.

Bu sebeple namaz aslında Allah ile irtibat kurma demektir.

Durumu böyle olunca Hz Adem'den itibaren bütün peygamberlerin hayatında namazın bulunduğu kendiliğinden anlaşılmış olur. Kuranı Kerim peygamberlerden söz ederken onların namazlarından da söz eder.

Önümüzdeki bölümde, Kuranı Kerim'de namaz başlığı altında buna da yer vereceğiz.

Bölüm II

Kurani Kerim'de ve Sünnette Namaz

Kurani Kerim’de Namaz

Anlamaya çalıştığım her hangi bir konunun Kurani Kerim’de ne kadar ve nasıl yer aldığı beni çok ilgilendirir. Önemli »konular için Kurani Kerim’i başından sonuna kadar dikkatle okurum, hazır indekslerle yetinmem. Namaz için de aynı şeyi yaptım. Onun için bu bölüm okuyucuyu sıkabilir ama eminim ki, sabır gösterip okumaya değer.

Şimdi Kurani Kerim’de namazın hangi ayetlerde, nasıl ve ne kadar geçtiğini özetlemeye çalışacağız. Bunu yaparken nüzul, yani surelerin iniş sırasını ölçü alacağız. Bakalım başından itibaren Kurani Kerim’de namazdan hangi sıra ile, ne kadar ve nasıl söz ediliyor:

Bilindiği gibi, Hz. Peygamber’e (sa) ilk vahiy, Hira Tepesinde gelmişti.

Bu olaydan sonra Efendimiz dağın eteğindeki düzlüğe indiğinde Cebrail tekrar geldi ve ona abdesti tarif ederek iki rekât namaz kılmasını söyledi. Böylece ilk vahiy ile birlikte ve ilk günden itibaren namaz da başlamış oldu.

Efendimiz bundan sonra bir süre diğer bazı peygamberlerde olduğu gibi günde iki kez namaz kıldı. Sonra Miraç olayı ile birlikte günde beş vakit namaz farz kılındı.

Şimdi iniş sırasına göre Kurani Kerim’de namaz gerçeğine bakalım.

Baştaki rakamlar surelerin Mushaf’taki sırasını değil, iniş sırasını, ayet numaralarından önceki rakam ise Mushaf’taki sırasını gösterecektir.

1. Daha ilk surede namazdan söz edilmesi, İslam’da namazın önemini anlatması bakımından ilginçtir. Demek ki, Efendimiz için başından beri namaz kılmaya başlamış, Ebu Cehil gibiler de onun namazını engellemek istemişlerdir. Şu halde namazı engellemek İslam’ı engellemektir. Namaz da, onu engellemek isteyenler de için başından beri var:

“Bakın, bir kul namaz kılıyor diye onu engelleyene bakın! Bu kulun yaptığı doğru ise, ya da bu kul takvayı emrediyorsa, ona böyle bir şey yapılabilir mi?” (96/9-12).

3. Müzzemmil Suresi, iniş sırasına göre Kurani Kerim’in 3. su-residir. Ancak 20. ayeti Hz. Peygamber’in (sa) ve beraberindeki müminlerin gece namaza kalkmalarından, namazda Kurani Kerim okunmasından ve zekâtın söz ettiğine göre bu ayet Medine döneminde inmiş olmalıdır. Çünkü bu ibadetler Mekke’de henüz farz kılınmamışlardı.

4. Daha için başındayız. Henüz dördüncü sure inmiştir. Ama bu noktada bile namaz kılmayanların tehdit edilmesi için ciddiyetini gösteriyor:

“Cennetlerde keyif süren müminler, günahkârlara soracaklar:

- Sahi, siz neden ateşe girdiniz? Onlar da cevap verecekler:

- Çünkü biz namaz kılanlardan değildik, muhtaçları doyurmazdık. Din hakkında ileri geri konuşanlara katılır, biz de onlarla beraber konuşurduk, hesap gününe inanmazdık...”

Daha önce de söylediğimiz gibi, bu ayetlerde geçen, “ **namaz kılanlardan değildik**” ifadesi, namaz kılmazdık anlamına gelebileceği gibi, müminlerden değildik, anlamına da gelebilir. Ama her iki durumda da namazın önemine vurgu yapar ve cehenneme girmenin sebeplerinin başında namaz kılmamanın geldiğini anlatır. Aynı zamanda namazın imana denk olduğunu gösterir.

Burada ve bundan iki sıra sonra gelecek olan ayetlerde dikkat çeken önemli bir mesele daha vardır: Namaz kılmanın yanı başında, muhtaçları doyurma yer alır.

Namaz adeta kişinin öbür dünyasını, muhtaçları doyurmak da bu dünyasını mamur eder. Bunlardan her hangi birisinin bulunmaması İslam binasını yıkar.

Daha sonra gelecek surelerde bu doyurmanın birinci derecede zekât olduğu söylenecektir.

8. “Ancak günahlardan arınanlar ve Rabbinin ismini anarak namaz kılanlar kurtulacaklardır”. (87/14-15)

Bu ayetlerde namazdaki huşûa da dikkat çekildiği açıktır. Demek ki, Allah’ın ismini hatırlamadan kılınan bir namazla insan kurtulamaz.

15. “Allah’ın verdiği bol nimetlere karşılık namaz kıl ve kurban kes”. (108/1-2)

Demek ki, namaz aynı zamanda bir şükürdür.

17. İnış sırası 17, Kuranı Kerim’deki sırası 107 olan Mâun Suresinde, üç önceki sırada söylenenler tekrar vurgulanır:

“Bak şu dine inanmayana! Ve muhtaçları doyurmayı teşvik etmeyene! Vay, namazlarından gafil olan namaz kılanlara! O halde, gösteriş yapıyorlar ve komşularına ufak tefek gereçleri bile vermiyorlar.” (107/2-7)

Demek ki, sadece namaz kılmayanlar değil, gafil olarak kılanlar da kötü durumdadırlar. ve namaz kılmamakla, muhtaçlara el uzatmamak arasında sıkı bir ilişki vardır.

Tehditler devam ediyor:

“ Vay o gün inanmayanların haline! Onlara rukü edin/ namaz kılın, dendiğinde rukü etmezlerdi/namaz kılmazlardı.” (77/48).

Bazı yerlerde de namazdan, *secde etme* diye söz edilecektir. Çünkü namazın her bir rüknü ayrı bir ibadettir. Ömürleri boyunca sadece kıyamda durarak ibadet eden, sadece rukü eden ve sadece secde eden melekler vardır.

ve dikkat edilirse, dini yalanlamakla, namaz kılmamak aynı kefededir.

Yine Mekke dönemindeyiz. Ve namaz da adeta tamamlanıyor. İlk muhatap Efendimizdir:

“Geceleri Rabbini tespih et. Secdelerin arkasından da”. (50/40).

Çünkü geceden başlanan işler daha sağlam ve daha etkili olurlar. Bunu da bir ayeti kerime söylüyor.

38.Sâd Suresinde Hz. Süleyman’la ilgili ilginç, ama ne kastedildiği çok açık olmayan bir olay anlatılır. Bazı rivayetlere göre bu ayetlerin anlattığı olay şudur:

Hz. Süleyman’ın bin kadar cins atı vardı. Bir gün öğleden sora bu atlar tek tek kendisine arz edildi. Ama onların her birini gözden geçirirken Güneş batıverdi ve böylece Hz. Süleyman (as) ikindi namazını kaçırmış oldu. Sonra hatasını anlayıp atların geri getirilmesini emretti ve Allah’ın zikrinden, yani namazdan kendisini alıkoydukları için hepsinin boynunu vurdu.

Bazı tefsirciler ayeti kerimelerin bu anlama geldiğini söyleyen haberlere itiraz ederler, ama eğer bu anlatım doğru ise bu, Hz. Süleyman’ın namaza verdiği değeri anlatır. (38/30-35)

39. Suredeyiz. Bu, Mushaf’ın diziniyle 7. A’raf Suresine tekabül ediyor ve artık namaza dikkat çekmeler artıyor:

“De ki, Rabbim adaleti emrediyor. Her namazda yüzünüzü doğru yöne çevirin, Allah’a ibadet ederken dini görevleri sadece onun için yaparak ibadet edin...” (7/29)

Ey, Ademin çocukları! Her namaz da ziynetlerinizi takın. (7/31)

Kitaba sımsıkı tutunup, namazlarını dosdoğru kılanlar! Biz ıslahçıların ecrini zayi etmeyiz”.

(7/170)

Demek ki, namaz sadece Allah için kılınır ve namaz dindir. Ona başkası adına hiçbir şey karıştırmamalıdır ve hadisi şerifte buyurulduğu gibi, kendisi için süslenilmeye en layık olan Allah'tır.

40. sırada Cin Suresi var. Artık müşrikler işi iyice azıttılar. Efendimiz (sa) daveti Mekke dışına taşıyor. Ama o Taif ten çok olumsuz bir tepki görünce halini Allah'a arz etmekten başka çaresi kalmıyor. Allah adeta cinleri imdadına yetiştiriyor. Henüz Mescid-i Haram'dan başka mescit yoktur. Yeni müslüman olmuş cinlerle beraber insanlara da bir hatırlatma yapılıyor:

“Bütün mescitler Allah'ındır. O halde Allah ile beraber hiç kimseye ibadet etmeyin. Allah'ın kulu (Muhammed) namaz için kalktığına neredeyse üzerine üşüşecekler” (72/18-19)

Dinin anlatılması da sanki bir namaz mücadelesinden ibaret. Namazı kılmak isteyenler ve ona engel olmaya çalışanlar.

42. Allah'ın çok özel kullarının vasıfları sayılıyor. Baş özelliklerinden birisi de geceleyin namaza durmaları. Günümüzde unutulmuş bir ibadet; gece namazı, ya da *teheccüd*. Farz olmayan ibadetler içerisinde Allah'ın yardımının gelmesini en çok kolaylaştıran bir kulluk gösterisi:

“Rahman'ın kulları yeryüzünde alçak gönüllü yürürler.

Cahillerin sataşmasına selam der geçerler. Geceleri Rableri için secde ve kıyamdadırlar onlar.” (25/63)

Fâtır Suresinde belki ilk kez namazın **dosdoğru** kılınmasından söz edilir:

“ Sen ancak, Rablerinden gıyaben korkan, namazı dosdoğru kılan kimseleri uyarabilirsin.

Arınan kendisi için arınmış olur. Varış, Allah'adır”. (35/18)

Arınmak diye çevrilen kelime, *zekât* kökünden gelen *tezekkî* kelimesidir. Demek ki, bu surede artık zekat, namazın yanı başında yerini almak üzeredir. Şimdiye kadar namaz, mutlak ibadeti ifade ediyordu. Şimdi artık bildiğimiz hareketleriyle, vakitleriyle ve rekât sayısı ile **dosdoğru namaz** ve onun tamamlayıcısı olan **zekat** müminlerin hayatında başköşeye oturuyor.

Hız. İsa annesinin iffetli olduğunu anlatmak için daha beşikte iken mucize olarak konuşuyor ve:

“ Ben Allah'ın kuluyum. O bana kitap verdi ve beni peygamber kıldı. Bulduğum her yerde beni mübarek kıldı. Yaşadığım sürece bana namazı ve zekâtı emretti”. (19/30-31) diyordu.

Zekat ve namaz artık açıkça beraberdirler.

ve biz biliyoruz ki, farklı kılınıyor olsa da her peygamberde namaz vardır.

Mekke'de inen bu surede namaz iki yerde daha geçer:

“İsmail'i de hatırla! O da sözünde duran bir rasül ve bir nebi idi. Çoluk çocuğuna namazı ve zekâtı emrederdi. Allah katında beğenilen birisi idi”. (19/54-55)

Yine namaz ve zekât beraberliği ve yine önceki peygamberlerde de namazın ve zekâtın bulunduğu kanıtı.

İki dünya var ve bu dünyaların kazanılması ancak *namaz ve zekâtla* olacaktır. Bundan, muhtaçlarınızın karnını doyurmadan namazı ikamet edemeyeceksiniz manası da çıkar. Burada önemli bir nokta daha var:

Bakara Suresinde söyleneceği gibi, Hz. İbrahim de namaz kılıyordu ve namazı dosdoğru kılabilmek için Allah'a dua ediyor, kendi zürriyetinin de böyle olmasını ondan istiyordu. Hz. İsmail (sa) onun oğludur ve demek ki, İbrahim'in duası kabul edilmiş ve o da babası gibi çoluk çocuğuna namazı ve

zekatı emrederek bu silsileyi sürdürmüştür. Bilahare Hz. Muhammed'e de (sa) aynı emir tekrarlanacak ve ona da: **“Çoluk çocuğuna namazı emret ve bu konuda direnç göster”** denilecektir.

Demek, namaz kılmak kadar, onu çoluk çocuğuna emretmek ve bu kulluk görevinin sonuna dek sürdürülmesini sağlamak da önemlidir.

Günahkârların cehenneme atılmasını anlatan kelimelerden birisi *tasliye* kelimesidir ve ilginçtir ki bu kelime, namaz anlamındaki *salat* kelimesi ile aynı köktendir. Bu kelime başka yerlerde olduğu gibi bu surenin 70. ayetinde de geçer ve sanki namazla cehennem arasındaki tersinden bir ilişkiyi anlatır. Yani dünyada namaz yoksa cehennemde vardır.

45. Hz. Musa'ya da namaz emredilmiş.

Allah (cc) buyuruyor:

“Ben Allah'ım. Benden başka ilah yoktur. Öyleyse sadece bana ibadet et ve beni anmak/zikir için namazı dosdoğru kıl”. (20/12).

Bununla namazın hiç ihmal edilmeyecek iki özelliği söylenmiş oluyor:

Namazı dosdoğru kılmak,

Namazı Allah'ı hatırlamak, yani zikretmek için kılmak.

Demek ki, dosdoğru kılınmayan ve Allah hatırlanmadan kılınan namaz namaz değildir. Demek ki, asıl zikir namazdır.

Ve işte Hz. Muhammed'e de (sa) yöneltilen o sözünü ettiğimiz emir:

“ Çoluk çocuğuna namazı emret ve namaz konusunda direnç göster. Biz senden rızık istemiyoruz, aksine senin rızıkını biz veriyoruz. Sonuç takvanın olacaktır”. (20/132).

Rızık endişesiyle namaz kılamıyorum bahanesine Allah'ın cevabı.

Bu ayet-i kerime indikten sonra Efendimiz (sa) aylarca her sabah vakti kızı Fatıma'nın evine uğrar ve onu, **“namaza, namaza”** diye çağırır, sabah namazına kaldırırmış.

48. **“Bu Kitabın ayetleri, namazlarını dosdoğru kılan, zekâtlarını veren ve ahirete kesinkes inanan müminler için bir hidayet ve bir müjdedir”**. (27/3)

Bu ikili; *dosdoğru kılınan namaz ve zekat* artık birbirinden hiç ayrılmayacaktır. Bunun bir anlamı da şudur: Bunlar olmadan müslüman olunamayacağı gibi, bunlar olmadan müslüman da kalınamaz. Namazın dosdoğru kılındığı müslümanca bir dünya kurmak istiyorsanız muhtaçlarınızın karnını doyurmak zorundasınız.

50. Artık beş vakit namazın farz kılındığı olayın anlatıldığı *İsra Suresindeyiz*. Namazların vakitlerine işaret ediliyor, *teheccüd* gibi Hz. Peygamber'e farz, müminler için ise birinci derecede nafile olan namazlara dikkat çekiliyor:

“Ey Muhammed! Gündüz Güneş orta noktayı geçince ve gece karanlığında namaz kıl. Fecir okumasını da (sabah namazını da) ihmal etme. Çünkü o meleklerin de hazır bulunduğu bir namazdır.

Gecenin bir kısmında da sana özel olmak üzere teheccüd kıl. Böylece övülen makama kavuşmayı umabilirsin”. (17/78-79)

“... Namazında açıktan okuma, ama bütün bütün içinden de okuma. İkisi arasında bir yol izle”. (17/110)

Dönem henüz Mekke dönemidir ve müşrikleri tahrik etmemek önemlidir. Çünkü onlar namazda okunan Kur'anı Kerim'e tahammül edememektedirler. Bu yüzden gündüz namazlarında-ki kıraat

sessizdir.

Müşriklerin bu özelliği günümüze kadar her çağda devam edegelmiştir. Bu gün de aynı özelliği taşıyan insanlar, namazdan ve onun özellikle de cemaatle kılınmasından müthiş rahatsız olurlar.

“ İnsana bir zarar dokunsa yatarken de, otururken de, ayakta iken de bize yalvarır. Ama biz bu zararı giderdiğimizde, sanki bu zararı gidermemiz için bize hiç yalvarmamış gibi olur. İşte değerleri israf edenlere yaptıkları böyle süslü gösterilir”. (10/12)

Buradaki; **yatarken, otururken, ayakta iken** ifadeleri namazın eylemleridir. Demek ki, insanlar artık namazlarını dünya menfaatine alet etmeye başlamışlardır.

Yine bir peygamber ve yine namazı sebebiyle tepki görmesi:

“Dediler ki, ey Şuayb, bizim atalarımızın taptıklarına tapmamızı, ya da mallarımızı dilediğimiz gibi harcamamızı terk etmemizi sana namazın mı emrediyor! Oysa biz seni yumuşak huylu ve akli başında birisi olarak bilirdik”. (11/87)

Mekke’de inen bu surenin aşağıdaki 114. ayeti ise namazın teferruatını anlatıyor olması sebebiyle Medine’de inmiş olabilir denir:

“ Gündüzün iki ucunda ve gecenin bir bölümünde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri silerler”. (11/114)

Bu ayeti kerime, Efendimizin; *“her namaz, diğeriyle kendisi arasındaki günahlara kefarettir olur”*, hadisi şerifiyle açıklanır.

Hz. Peygamber’e tepkiler ve sataşmalar devam etmektedir.

“Onların söyledikleri sebebiyle göğsünün daraldığını biz biliyoruz. Rabbini hamd ederek tespih et, secdeye/ namaza devam et. Ölüm gelip çatıncaya kadar Rabbine ibadet et”. (15/97-99)

Düşmanlara karşı ferahlamanın yolu da, kalp daralmasından ve sıkıntılardan kurtulmanın yolu da namaz.

Ve artık Mekke döneminin sonuna yaklaşıyoruz. Müşrikler oluşmakta olan gücün farkındalar. Bu dönüşüme engel olabilmek için denedikleri yollardan birisi de, kendi klaslarına yakıştıramadıkları gariban insanları Hz. Muhammed’in (sa), yanından uzaklaştırması . Böyle yaparsa oturup konuşabileceklerini söyleyenler oluyor ve ayeti kerime Efendimizi uyarıyor:

“ Sabah akşam Rablerine ibadet eden/namaz kılan, bununla da sadece onun rızasını düşünen insanları sakın yanından kovmayasın. Onların hesabı senden sorulmayacak, senin hesabın da onlardan sorulmayacak ki, onları kovasın da zalimlerden olasın”. (6/52)

“Namazı dosdoğru kılın ve Allah’a karşı takvalı olun. Siz ona döndürüleceksiniz”. (6/72)

“Bu kitap, bizim indirdiğimiz bir kitaptır, mübarek bir kitaptır. Önceki kitapları doğrular. Mekke’yi de, etrafını da uyarmak için gönderilmiştir. Namazlarına devam ederek ahirete inananlar buna da inanırlar”. (6/92)

“ De ki, namazım da, kurbanım da, hayatım da ölümüm de alemlerin Rabbi olan Allah içindir”. (6/162)

57. Kuranı Kerim’in hidayet ve rahmet olması imana ve namaza bağlıdır:

“Elif, lâm, mîm. Bunlar hikmet dolu kitabın ayetleridirler. Muhsinler, yani Allah’ı görür gibi ibadet edenler ve en güzel işi en güzel biçimde yapanlar için hidayet ve rahmettirler. Onlar namazlarını dosdoğru kılan, zekâtlarını veren ve ahirete kesinkes inanan insanlardır”. (31/1-4)

Namazın ve namazlı toplumun devamı, çocuklara namazı öğretme, namazı emretme ve onları sabah namazına kaldırma ile olur. Bunu ihmal eden müslümanlar geleceklerinden emin olamazlar. Lokman

da Hz. İbrahim gibi, İsmail gibi ve Hz. Muham-med (sa) gibi çocuklarına namazı tavsiye ediyor:

“ Oğulcağzım, namazı dosdoğru kıl, iyiliği emret, kötülükleri yasakla ve başına gelenlere sabret. İşe bunlar kararlı olmaya değer işlerdir”. (31/17)

62. Müslümanların özgürlüklerine ve kendi yönetimlerine kavuşacakları günler yaklaşıyor, adeta Medine dönemine hazırlanıyorlar. Namaz ve zekât gibi iki temel meseleye bir üçüncüsü daha ekleniyor, şûra:

“Onlar Rablerinin çağrısına icabet ederler, namazlarını dosdoğru kılarlar. İşlerini aralarındaki meşveretle görürler ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan infak ederler”. (42/38)

Şûra, yani yönetimde istibdadın olmaması bu ayeti kerimede namazla zekatın arasına giriyor. Sanki zekâtın olabilmemesinin, şûraya dayalı bir yönetime bağlı olduğuna işaret ediliyor gibi.

72. Mümin olmanın gereği namaz kılmak ve zekât vermektir.

“ Mümin kullarıma söyle, namazlarını dosdoğru kılsınlar, hiçbir dostluğun ve alış verişin olmadığı o gün gelmeden önce de kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli açık infak etsinler”. (14/31)

ve işte İbrahim'in duası:

“Bana ihtiyarlığında İsmail'i ve İshak'ı hibe eden Allah'a hamdolsun. Rabbim duayı dinler. Ey benim Rabbim, beni namazı dosdoğru kılan birisi yap. Zürriyetimden gelenleri de. Ey rabbim, duamı kabul et”. (14/39-40)

74. Ve Mekke döneminin sonu, ya da Medine döneminin başı. Namaz ve zekat müminin hayatında olması gereken yeri alıyor. Kurtuluşun ancak bunlarla olacağı vurgulanıyor. Ülfet ve alışkanlık sebebiyle namazların ruhundan uzaklaşılmasına karşılık artık, **Huşû**'a vurgu yapılıyor.

Namaz denince, **huşû** kelimesini artık açıklamaya ihtiyaç duymayacak şekilde kavramı ş olmamız gerekir. *Kalbi ve kalıbı ile Allah'a saygı, onun huzurunda iki büklüm olma...*

“Müminler kurtulmuşlardır. Hangi müminler mi? Namazlarında huşûlu olan, boş işleri bırakan, zekât için çalışan, iffetlerini koruyan... emanetlerini ve ahitlerini gözeten ve namazlarını koruyan müminler. İşte cennetin varisleri bunlardır”. (23/1-9)

Bu ayetlerde namaza iki kez vurgu yapılır; birincisi namazın huşû ile kılınması, ikincisi namazın korunması, yani kaybolacak bir hazine gibi üzerine titreyip, zayi olmaması için çaba gösterilmesi.

Bir başka ayetten namazı korumanın, namaza devamlılık olduğunu anlayacağız. Çünkü namaz bir süre kılınıp, sonra boş verilecek bir şey değildir.

Şöyle de anlaşılabilir: Namaz konusunda usanç gelebilir, şeytan her an insanı kat ettiği mesafeden geri çevirebilir. Dolayısıyla namazların korunması da, kılınması kadar önemlidir. Sabrın en büyüğü budur.

75. Bir önceki **Müminûn** suresinden hemen sonra gelen bu **Secde** suresi de Mekke döneminin son surelerindedir. Namazın artık müminlerin ruhuna işlediğini, işlemesi gerektiğini gösterir:

“Ayetlerimize ancak, bu ayetler kendilerine hatırlatıldığında kibir göstermeden secdeye kapananlar ve Rab-lerine hamd ederek onu tespih edenler inanırlar. Onlar yataklarından namaz için adeta koparılır gibi kalkarlar, korku ve ümit arasında Rablerine yakarılırlar ve kendilerine verdiklerimizden infak ederler. Tabii ki, bunlardan hiç birisi yaptıklarının karşılığı olarak kendisi için saklanan mükafatın ne olduğunu bilemez”. (32/15-17)

76. Hz. Peygamber ve arkadaşları iyice bunalmışlardır. Teselliye muhtaç haldedirler. Allah'ın yeni bir hükmü gelmek üzeredir.

“Rabbinin hükmünü sabırla bekle. Sen bizim gözeti-mimizdesin. Kıyama kalktığında da Rabbine hamd ederek onu tespih et. Geceleyin de onu tespih et. Yıldızlar kaybolurken de”. (52/48-49)

79. “İnsan sabırsızdır. Bir kötülük görse sızlanır, bir hayır elde etse sıkı elli olur. Ama namaz kılanlar ve namazlarında sürekli olanlar böyle değildir”. (70/19-23)

İnsanın tabiatında böyle olumsuzluklar vardır. Ama bunun çaresi namazdır. Çünkü namaz ile insan Rabbi ile ilişkiye geçer ve bu dünyanın nimetlerinin de nikmetlerinin de geçici olduğunu fark eder, sızlanmayı, kanaatsizliği bırakır. O halde kanaat denen nefis arındırma eğitimi de namazla sağlanır.

84. Kuranı Kerim’de beş vakit namaz zikredilmez diyenlere aslında verilecek cevaplar vardır, pek çok ayeti kerime bu beş vakte bir şekilde işaret eder:

“ Akşam ve sabah Allah’ ı tespih edin. Göklerde de yerde de, yatsıda da öğlede de hamd onun hakkıdır”. (30/17-18)

Mesela bu ayeti kerimede, çoğu kez tespih diye isimlendirilen namaz için dört vakit zikredilir. İleride göreceğimiz gibi, Bakara suresinde de, ikinci namazı olduğu rivayet edilen bir *Orta Namazı*’ndan söz edilir. Dördün ortası olmayacağına göre o namaz bir beşinci namaz olmalıdır.

Aslında müminler için Allah Rasulü’nün hadisi şerifleri namazların vakitlerini tastamam vermektedir ama *Kuran İslamı* gibi yanlış bir isimlendirme yapanlara işte bu ayeti kerimelerle dahi cevap verilebilir.

Ve bu suredeki bir başka ayeti kerime! Bu ayet namaz-şirk zıtlığına açıkça işaret eder:

“Allah’a dön ve namazı dosdoğru kıl. Müşriklerden olma!” (30/31)

Müşrik olmamak için Allah’a dönüp, namaz kılmak gerektiği ne kadar açık, değil mi?

85. Mekke döneminin sonunda ya da Medine döneminin başında inen *Ankebût* suresi namaz için belki de en vurgulu ayeti kerimeyi içerir. Bu aynı zamanda sanki müslümanlar Medine’ye, özgür olacakları bir ülkeye geçerken onlara, İslam için en önemli olan ibadetin ne olduğunu da vurgu ile hatırlatır:

“Sana vahyedilen kitabı oku! Ve namazı dosdoğru kıl. İşte bu namaz insanı aklın ve dinin kötü gördüğü her şeyden (fahşâ ve münkerden) alıkoyar. Şüphesiz Allah’ı zikretmek en büyük ibadettir. Allah yaptıklarınızı bilir”. (29/45)

Bazı alimler, ayette geçen **fahşâ**’nın, bizzat Kuranı Kerim’in yasakladığı büyük günahlar, **münker**’in de, onlara kıyasla alimlerin tespit ettikleri günahlar olduğunu söylerler.

Bu ayeti kerimeyi bazı cahiller mecrasından çıkarırlar ve bundan, sanki tarikat zikirlerinin namazdan da daha büyük olduğunu anlamak isterler. Oysa ayetin anlamı açıktır ve namazın zikir olduğunu vurgular.

Bu ayet, aynı zamanda Allah’ı düşünmeden kılınan namazın namaz olmayacağına da işaret eder.

87. Artık Medine Dönemindeyiz. Bilindiği gibi Fatiha’dan sonra ikinci sure olan *Bakara* suresi iman açısından insanları dört farklı gruba ayırarak söze başlar:

Önce takva ehli müminlerin özelliklerini sayar.

Ardından kâfirleri, münafıkları ve fasıkları anlatır.

Bu takva ehli müminlerin özelliklerinden biri de namaz dosdoğru kılmalarıdır:

“Onlar Allah’a gıyaben inanırlar, namazlarını dosdoğru kılarlar ve kendilerine verdiklerimizden infak ederler”. (2/3)

Sonra Yahudilerin namazdaki ihmallerine dikkat çekilir ve sanki, siz de aynı ihmali gösterirseniz

sizin başınıza da onların başına gelenler gelir, demek istenir:

“Biz onlara dedik ki, namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin ve rukü edenlerle beraber siz de rüku edin.

İnsanlara iyiliği emredip te kendinizi unutmanız olur mu? Oysa kitabı da okuyup duruyorsunuz. Akıl etmeli değil misiniz?

Allah’tan sabır ve namazla yardım dileyin. Gerçi bu, huşû edenlerin dışındakiler için çok zor bir iştir”. (2/43-45)

Burada namazların cemaatle kılınmasının önemine de açık işaret vardır.

Sonraki ayetler hep Yahudilerin bu emaneti zayi ettiklerine dikkat çekerek, müminlerin de aynı yola girmemelerini öğütler:

“Biliyorsunuz biz İsrail oğullarından kesin söz almıştık; Allah’tan başkasına ibadet etmeyin, anne babanıza, yakınlarınıza, yetimlere ve miskinlere iyilik yapın, insanlara güzel konuşun, namazı dosdoğru kılın, zekatı verin diye... Bir süre sonra, çok azınız hariç, dönüp vazgeçtiniz”. (2/83)

Aslında bu söz, sadece Yahudilerden değil, ehli kitabın tamamından alınmıştı. İşte bunu haber veren ayeti kerime:

“Namazınızı dosdoğru kılın, zekatınızı verin. Hayır olarak kendiniz için ne gönderirseniz, Allah katında onu bulacaksınız. Yaptıklarınızı Allah görüyor”. (2/109)

Beytullah/Kabe, insanların güven içinde sevap kazanacakları bir mekandır. Allah’ın varlığını ve birliğini sembolize eder. O halde, ey müminler:

“ Siz de İbrahim’in makamında bir namazgah edinin. Biz İbrahim ve İsmail ile sözleşmiştik; tavaf edenler, tefekkür edenler, rukü ve secde edenler için Kabe’yi tertemiz yapın diye”. (2/125)

Demek ki, namaz bütün peygamberlerde var ve namazgâhlar tertemiz tutulmalıdır.

ve işte, daha önce de işaret ettiğimiz, namazdan **iman** diye söz eden ayeti kerime...

Kible, Kudüs’ten Kâbe’ye çevriliyor, ama müslümanlar Kudüs’e doğru kıldıkları namazın geçerli olup olmadığından endişe içindedirler. İşte şu ayeti kerime bunun üzerine geliyor:

“Allah sizin imanlarınızı zayi etmez, korkmayın”. (2/143)

Demek, namaz eşittir, iman.

Yahudilere yapılan hatırlatmanın Kuranı Kerim’de zikredilmiş olması, bunun aynı zamanda müslümanlar için de bir hatırlatma olduğu anlamına gelir. Ama Allah (cc) önemine binaen bu hatırlatmayı bir kez de müslümanlara yapıyor:

“Ey müminler, Allah’tan sabır ve namaz ile yardım dileyin. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir”. (2/153)

Aslında namazdaki devamlılık en büyük sabırdır. O halde bu ayeti kerimeyi, *namaza sabırla devam edin* diye anlamak da mümkündür.

“İyilik, yüzünüzü doğuya ya da batıya çevirmeniz değildir. İyilik; Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitaba ve peygamberlere inanıp, çok sevdiği malından akrabalara, yetimlere, miskinlere, yolda kalmışlara, dilencilere ve esaretten kurtulmak isteyenlere verenlerin, namazı dosdoğru kılanların, zekatı verenlerin, söz verdiklerinde bunu yerine getirenlerin, zorlukta, darlıkta ve sıkıntılı anlarda sabredenlerin yaptığıdır. Sözünde sadakat gösterenler ve takvalı olanlar da bunlardır”. (2/177)

Bunun bir anlamı da şudur:

Eğer namazınız size bu sayılanları yaptırılmıyorsa, dosdoğru bir namaz değildir ve sadece yüzünüzü bir yerlere çevirmekle iyilik yapmış olmazsınız. Ya da, dosdoğru namaz kılan insanlar bunları da yaparlar.

“ İman eden, salih amelleri, yani Allah’ ın uygun bulduğu işleri yapan, namazı dosdoğru kılan ve zekatı verenlerin ücreti Allah katındadır. Onlar için artık korku yoktur, keder yoktur”. (2/277)

88. Bakara suresiyle beraber pek çok ahkâmın tamamlandığı

Enfâl Suresindeyiz.

“Müminler ancak şunlardır:

Allah’ ın adı anıldığında kalpleri ürperir,

Kendilerine Allah’ ın ayetleri okunduğunda imanları artar,

Ve Rablerine tevekkül ederler.

Böyle olanlar namazlarını dosdoğru kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan infak edenlerdir.

İşte gerçek müminler bunlardır. Rableri yanında yüksek yüksek makamlar, bağışlanma ve güzel rızıklar da bunların hakkıdır”. (8/2-4)

Müminlerin hangi özelliğini izleseniz, ucu tastamam kılınan namaza varır.

Müşriklerin de namazları var:

“Onların Beytullah’ taki namazları sadece ıslık çalıp, el çırpmadan ibarettir. Küfrünüz sebebiyle tadın bakalım azabı, denecek onlara”. (8/35)

Bendeniz bu ayeti kerimede hep alkışa da olumsuz bir göndermenin bulunduğunu düşünmüşümdür.

89. Zekeriya (as) ahir ömründe Allah’ tan bir evlat istedi. Duası kabul edildi. Melekler ona Yahya’ yı müjdelemek için geldiklerinde o, namazgâhında namaz kılıyordu. Yani Peygamber bile Allah’ tan namaz kılarak yardım istiyordu. Allah da ona istediğini verdi ve buyurdu ki:

“Sabah akşam Rabbini çok tespih et!”. (3/39-41)

Namaz en büyük tespihtir.

Hemen ardından Meryem’ e, seçildiği ve bütün dünya kadınlarına üstün kılındığı müjdelenecek ve yine ardından:

“Meryem, sen de Rabbine huşû ile ibadet et, secde et, rukü edenlerle beraber rukü et”. (3/43) denecektir.

“Ehli kitabın hepsi eşit değildir, onlardan da geceleri Allah’ ın ayetlerini okuyanlar ve secde edenler vardır”. (3/113)

Gece ve gündüzün oluşması gibi tabiat olaylarında akliselim sahibi insanlar için ayetler vardır. Bunlar:

“Kıyamda/ayakta, kadede/otururken ve yatarken Allah’ ı zikrederler, göklerin ve yerin yaradılışını düşünürler; Rabbimiz, sen bunu boş yere yaratmadın, seni tespih ederiz, bizi cehennem azabından koru, derler”. (3/190-191)

90. Hz Peygamber’ in hanımlarının diğer mümin kadınlara ağırbaşlılıkla örnek olmaları istenir. Bunun için onlara denir ki:

“ Karargahınız evleriniz olsun. İlk cahiliye kadınları gibi süslenip püslenip sokağa çıkmayın. Namazlarınızı dosdoğru kılın, zekatlarınızı verin. Allah’ a ve onun Rasulü’ ne itaat edin. Allah’ ın

istediği, sizleri, yani ehli beyti sadece pis şeylerden arındırmak ve tertemiz kılmaktır”. (33/33)

Örnek olabilmek için namazı dosdoğru kılmak gerekir.

“ Müminler! Allah’ ı çok çok zikredin.

Onu sabah akşam tespih edin.

O size önem veriyor, melekleri de öyle.

Ki, sizi karanlıklardan nura çıkarırsın. Çünkü o, müminlere çok merhametlidir. (33/41-43)

Bu ayetlerde dikkat çeken kelimeler, “ **size önem veriyor**” diye çevirdiğimiz, “*yusallî aleyküm*” kelimeleridir. Bilindiği gibi, *yusallî*, aynı zamanda salat, yani namaz kılıyor anlamına gelir. Yani Allah’ın size salatı, bağışlaması ve merhameti, sizin salatı-nız da huşû ile kılınan namazınız olabilir. İlgiye karşı ilgi gerekir. Allah’ça ilgi ve kulca ilgi...

92. Artık sadece namaz kılmaktan değil, namazdaki huşûdan sözeden ayeti kerimeler inmektedir ve henüz içki tam olarak yasaklanmamıştır:

“ Ey imana girenler, sarhoşken ne dediğinizi bilinceye kadar namaza yaklaşmayın...” (4/43)

Bu ifadeler iki önemli noktaya işaret eder:

1. Ne dediğinin farkında olunmadığı durumlarda namaz kılınmamalıdır. Bu ister sarhoşluk olsun isterse kişinin gafleti ve dalgınlığı olsun. Yerinde de göreceğimiz gibi, bu çıkarsama Gazalî’ye aittir.
2. Henüz içki yasak edilmemiş olsa bile, onun değil namaz kılmaya, namaza yaklaştırmaya dahi engel bir pislik olduğuna işaret edilmektedir.

“ Baksana, bazı kimselere ellerinizi haksızlıklardan çekin, namazı dosdoğru kılın, zekatı verin dendi, ama onlara savaş farz kılınca bir bölüğü, Allah’tan korkar gibi, hatta daha çok, insanlardan korktular...” (4/77)

Demek ki, gerektiğinde savaştan korkmamak için, namaz gibi bir bağla ötelere bağlanmak gerekir. ve namazla ilgili diğer bazı hükümler:

“Yolculuğa çıktığınızda, kâfirlerin size müptela olacaklarından korkarsanız namazları kısaltmanızda bir sakınca yok.” (4/101)

ve namazın önemini anlatmakta belki de en vurgulu ayeti kerimenin özetle söyledikleri:

Düşmanla karşı karşıya gelindiği ve savaşın kızıştığı anlarda bile namaz terk edilemez. Allah (cc) Hz. Peygamber’e (sa), bu durumda nasıl namaz kılacaklarını öğretiyor; bir bölük savaşırken diğeri namazın bir kısmını kılsın ve hemen cephedekilerin yerini alsınlar. Diğerleri dönsün onlar da namazın bir kısmını kılsın ve hemen öncekilerle nöbet değiştirsinler. Namazlarını tamamlayıp cephedeki yerlerini alsınlar ve diğerleri dönüp onlar da namazlarını tamamlasınlar. (4/102)

Doğrusu bunu gerçekleştirmek mümkün mü, bilemeyiz ama namazın ne kadar önemli olduğunu, her halükarda kılınması gerektiğini anlatmakta bundan daha etkili bir ifade olamaz.

Devam ediyor:

“ Namazlarınızı eda ettiğinizde de, ayakta, otururken ve yatarken Allah’ı anın. Korkuyu atlattığınızda namazlarınızı tastamam kılın. Çünkü namaz müminler için vakitleri belirlenmiş bir farzdır”. (4/103)

Artık İslam toplumunda münafıklar da vardır ve onlar da namazlarda gözükme ihtiyacı duymaktadırlar.

“Münafıklar Allah’ı aldatmaya çalışırlar, oysa kendilerini aldatırlar. Namaza kalktıklarında da tembel tembel ve insanlara gösteriş olsun diye kalkarlar ve tabii ki, Allah’ı da çok az

anarlar”. (4/142)

Allah'ın çok az anıldığı bir namaz münafık namazı olursa, hiç anılmadığı namazların ne olduğunu düşünmek gerek.

Yahudilerin zulmü ve Allah yolunu tıkama çabaları sebebiyle, Allah bazı şeyleri haram kılarak onları cezalandırdı. Ama Yahudi de olsa:

“Onların ilimde derinleşmiş olanları, senden önce indirilen kitaplara inandığı gibi sana indirilene de inananları, namazlarını dosdoğru kılıp, zekâtı verenleri, Allah’a ve ahiret gününe inananları müstesna. Biz onlara büyük bir ücret vereceğiz...” (4/160-162)

Bu ayeti kerimeden ayrıca hangi Ehli Kitabın cennete girebileceğini de öğrenmiş oluyoruz. Bazı medya hocalarının kulakları çınlasın.

96. Namaz anlamındaki *salat* kelimesiyle, ilişki ve alaka anlamındaki *sıla* kelimesinin aynı kökten olduğunu söylemiştik. Şu iki ayeti kerime, sanki namazın, Allah ile, onun kulları ile, hatta bütün yaratıklarla önemli bir ilişki olduğuna açık seçik işaret etmektedir:

“Allah’ın yerine getirin dediği ilişkileri kuranlar, Rab-lerine saygı duyanlar, kötü hesaptan korkanlar.

Rablerinin rızası için sabredenler, namazı dosdoğru kılanlar, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli açık in-fak edenler ve kötülükleri iyiliklerle silenler var ya, işte son huzur bunlara aittir”. (13/21-22)

98. **“Sabah akşam Rabbinin ismini an”**. (76/2)

100. Samimiyet, namaz ve zekât. Bütün dinlerin esası bunlar. Ehli kitap da sadece bunlarla sorumlu tutuldu:

“Onara sadece şunlar emredildi: Dini Allah’a özel kılarak ve ona yönelerek ibadet edin, namazı dosdoğru kılın, zekatı verin. İşte sağlam din bu”. (98/5)

“Öyle yiğit adamlar vardır ki, ne ticaret, ne alışveriş, hiçbir şey onları Allah’ın zikrinden, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekatı vermekten alıkoymaz. Onlar kalplerin ve gözlerin şaşırıp kalacağı günden korkarlar”. (24/37)

“Namazı dosdoğru kılın, zekatı verin ve Allah’ın Ra-sulü’ne itaat edin ki, merhamet olunamız”. (24/56)

ve İslam toplumunda zaman, namazlara göre bölünmüş durumdadır. Namaz her türlü günlük ilişkiyi belirleyen konuma yükselmiştir:

“Ey imana girenler! Hizmetçileriniz ve ergin olmayan çocuklarınız üç vakitte yanınıza ancak izin alarak girsinler: Sabah namazından önce, öğleyin istirahat için elbiselerinizi bıraktığınızda ve yatsı namazından sonra. Bunlar sizin mahrem vakitlerinizdir.” (24/58)

Yine müminlerin vasıfları sayılır:

“Allah anıldığı zaman kalplerinde ürperti olur, gelen musibetlere sabrederler, namazı dosdoğru kılarlar, bizim onlara verdiğimiz rızıklardan infak ederler”. (22/35)

“Onlara yer yüzünde yerleşme imkanı verdiğimizde namazı dosdoğru kılarlar, zekatı verirler, iyilikleri emreder, kötülükleri yasaklarlar. İşlerin sonu Allah’ın elindedir”. (22/41)

“Ey imana girenler! Rükü edin, secde edin, Rabbinize ibadet edin ve hayır yapın ki, kurtulasınız”. (22/77)

105. İyiliklerin kötülükleri silmesi genel bir İslamî kuraldır.

Allah Rasulü Efendimiz de: **“Kötülük yaptığınızda hemen bir iyilik yapın ki onu silsin”** buyurur.

Allah (cc) sahabe efendilerimizin Hz. Peygamber’e karşı saygılı olmalarını ister, hatta bir müslüman onunla fısıltı halinde konuşacaksa bundan önce bir sadaka vermelidir:

“Ama bunu yapamayacaksanız, Allah sizi affetsin, hiç olmazsa namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah’a ve Rasulü’ne itaat edin. Allah yaptıklarımızdan haberdardır”. (58/13)

Ve Cuma namazı:

“Ey imana girenler! Cuma günü namaza çağrıldığınızda Allah’ın zikrine koşun, alış verişi bırakın. Bilerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır”.

“Namaz bittiğinde ise yeryüzüne dağılın, Allah’ın nimetlerini arayın ve Allah’ı çok zikredin ki, kurtuluşa ere-

siniz”. (62/9-10)

Namazın Allah’ı zikir olduğu her zaman vurgulanıyor ve namaz vakti girince dünyanın en değer verilen işi olan ticaret dahi duruyor.

“Muhammed (sa) Allah’ın Rasulü’dür.. Onun eğitiminden geçmiş insanların temel özellikleri rukü ve secde etmeleridir. Öyle ki, secdenin etkisi onların yüzlerinden okunur.” (48/29)

Namaz için gerekli olan abdest bütün detaylarıyla anlatılır. (5/6) Sonra tekrar İsrail oğullarının namazı zayı etmelerine atıfta bulunulur:

“ . Allah onlardan söz almış ve eğer namazı dosdoğru kılar, zekatı verir, elçilerime inanır ve onlara destek çıkarsanız. ben de sizin günahlarınızı bağışlar ve sizi zemininden ırmaklar akan cennetlere koyarım. demişti”. (5/12)

Müminler başkalarını dost edinmesinler:

“Sizin dostunuz ancak Allah’tır, onun Rasulü’dür ve iman edip namazı dosdoğru kılan ve rukü edip, zekatı veren müminlerdir”. (5/55)

“ Onları siz namaza çağırırsanız onu bir alay ve eğlence konusu yaparlar. Çünkü onlar akıllarını kullanmıyorlar”. (5/58)

Namazın bir sürü engelinden biri de içkidir:

“Şeytan, içki ve kumarla aranızda düşmanlık sokar ve sizi Allah’ın zikrinden ve namazdan alıkoymaya çalışır. O halde bunlardan vazgeçmeli değil misiniz?” (5/91)

Yoldasınız, ölmek üzere olduğunuzu anladınız, malınız konusunda vasiyet edeceksiniz... Bunun namazla ne ilgisi var diyeceğiniz bir yerde dahi, **“namazdan sonra”**, denerek bu işin zamanı dahi namazla ilişkilendirilir. (5/106)

Ve, iniş sırasına göre son sûre:

Kuranı Kerim müminlerin kardeş olduğunu bildirir. Müşriklerle böyle bir kardeşlik ilişkisi yaşanamaz. Onlar da:

“ Eğer onlar tövbe eder, namazı dosdoğru kılar ve zekatı verirlerse işte o zaman sizin dinde kardeşleriniz

Olurlar.” (9/11)

Namaz kılmadıktan sonra cami yapmanın dahi bir anlamı yoktur:

“Mescitleri ancak Allah’a (cc) ve ahiret gününe inananlar, namazı dosdoğru kılanlar, zekâtı verenler ve Allah’tan başkasından korkmayanlar imar ederler...” (9/18)

Münafıkların özellikleri hep aynıdır:

“ Namaza tembel tembel gelirler, mallarından istemeyerek verirler”. (9/54)

“Zekatı istemeyerek verirler “ denmemiş de **“mallarından istemeyerek verirler”** denmiş olması da ilginçtir. Çünkü *zekatta* temizlenme anlamı vardır. Mümin olmayanların, mallarını vererek temizlenmeleri mümkün değildir.

“ Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin ve-lisidirler; iyiliği emrederler, kötülüğü yasaklarlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekatı verirler, Allah’a ve onun Rasulü’ne itaat ederler. İşte Allah bunlara merhamet edecektir. Allah Azizdir, Hakimdir”. (9/71)

Münafıklara gelince:

“ Onlardan hiç birinin üzerine namaz kılma, kabirlerine de gitme. Çünkü onlar Allah’ ı ve onun Rasulü’nü inkar ettiler ve fasık olarak öldüler”. (9/84)

Bu anlamdaki ayeti kerime cenaze namazından söz eden ilk ayeti kerimedir. Cenaze namazından ikinci ve son kez aşağıdaki ayette söz edilir:

“ Ama bazıları günahlarını itiraf ederek kötü işlerinin yanında iyi işler de yaparlar. Bunlar Allah’ ın kendilerini affetmesini umabilirler. Çünkü Allah Gafurdur, Rahîmdir. Bunların mallarından zekat al ki, bu onları temizlesin ve arındırsın. Üzerlerine de namaz kıl. Çünkü senin namazın onlara huzur verir. Allah Semi’ ve Alîm’dir”. (9/102, 103)

Artık dünyada yapılanların karşılığı olarak cennete girme zamanı geldi. Zaten Allah müminlerin canlarını onlardan cennet karşılığı satın almıştır. Cennet için bu bedeli veren müminler:

“Tövbe eden, ibadet eden, hamdeden, oruç tutan, ru-kü eden, secde eden, iyiliği emreden, kötülüğü yasaklayan ve Allah’ın çizdiği hududu koruyan müminlerdir. Müminlere müjde ver!”. (9/111-112).

Yani müjdeyi hak eden müminler böyle müminlerdir.

Görüldüğü gibi, Kuranı Kerim’de namazdan söz eden ayetler, iniş sırası hesaba katıldığında, cenaze namazı ve ardından müminlerin namaz sayesinde cennete girmeleriyle son bulur.

Gözümüzden kaçanlar olmadıysa, Kuranı Kerim’de namazdan söz eden ayetler bunlardır.

Ve yine görüldüğü gibi, Kuranı Kerim’de namazdan söz eden ayetlerin söyledikleri özetle şöyledir:

Namaz bütün peygamberlerin hayatında vardır

Namaz imana denk ve onun hemen yanı başındaki bir ibadettir.

Namaz kılmanın alternatifi şirktir.

Namaz sadece Allah için ve Allah anılarak/zikredilerek kılınmalıdır.

İslam’ın öbür alemi kazandıran eylemi namaz ise, dünyayı düzene koyan eylemi de zekattır ve Kuranı Kerim’de bu ikili birbirlerinden nadiren ayrılırlar.

Namazdan söz eden hemen bütün ayetler, ondan salt bir namaz olarak değil, hep *dosdoğru kılınan namaz* olarak söz ederler.

Namaz/salat, *sıladır*, ilişkidir. Kulun Rabbi ile ilişkisi...

Sünnette Namaz

Bilindiği gibi **sünnet** deyince farklı yerlerde farklı şeyler anlaşılabilir ama genel olarak **Sünnet**, Hz. Peygamber'in (sa) Kuranı Kerimi yaşama biçimidir.

Yani Allah (cc) Kuranı Kerimi ona, çoğu genel ifadelerle göndermiş, o da yaşayarak onu adeta açmıştır. O halde **Sünnet**, Kuranı Kerimin, Allah'ın elçisi tarafından eksiksiz uygulanmasıdır, adeta Kuran'ın canlı hale getirilmiş şeklidir, canlı Kurandır da diyebiliriz.

Efendimiz (sa):

“Bana bakın, ben nasıl namaz kılıyorsam siz de öyle

kılın “, buyurmuştur. Bu hadisi şerif namaz için genel bir kuraldır. Bundan hareketle İslam âlimlerinin tamamı, namazı Hz. Peygamber nasıl kıldıysa öyle kılmak gerektiği konusunda sözbirliği etmişlerdir.

Kimse onun yaptıklarına bir şeyler daha ilave ederek, ya da çıkararak daha güzel namaz kılmış olamaz. Çünkü hiç kimse Allah'ı ondan daha iyi bilemez, Allah'a karşı ondan daha takva olamaz, Allah'tan ondan daha çok korkamaz.

Asgari farzları yerine getirdikten sonra, namazın sünnetlerinden ve müstehaplarından bazılarını tembellik sebebiyle yapmayanlar, sevaptan kaybederler. Ama kendi yaptıklarının daha iyi olacağı düşüncesiyle namaza ekleme ya da çıkarma yapanlar ise bidat işlemiş olurlar ve Efendimizin ifadesiyle:

“Bütün bidatler dalalettir/yoldan sapmadır, bütün dalaletler de cehenneme götürür”.

Bidati şöyle tarif ederler:

Bidat, dinî konularda, yani ibadetlerde ve iman esaslarında sonradan yapılan her türlü ekleme ve çıkarmalardır.

Bu sebeple namazlarda Efendimizin yaptıklarına uymayan her hareket, her dua ve her zikir bidattir.

Onun hiç kılmadığı her namaz türü bidattir. Çeşitli geceler için belli rekât sayısında, belli sureler okunarak kılınan uydurma namazların hepsi bidattir ve kılanlara sevap değil, günah kazandırır.

Böyle bir zaman, süre ve rekât belirlemesi yapmadan nafile namaz kılmanın ise bir sınırı yoktur. Kişi kıldığı kadar sevap alır.

Onun nasıl namaz kıldığını bütün detaylarıyla ilgili kitaplardan okumak ve öğrenmek gerekir. Burada biz onun namazından ve namazı kılış şeklinden bazı özet bilgiler vermekle yetineceğiz.

Efendimizin namazı deyince akla gelen ilk şey onun:

“Namaz benim gözümün nurudur” buyurmasıdır.

“Sizin dünyanızdan bana güzel koku ve kadın sevdirdi. Namaz da gözümün nuru kılındı”, buyurmuştur.

Kadının ona sevdirmesini kendi şartlarında anlamak gerekir. Biz onun yirmi beş yaşına kadar evlenmediğini, yirmi beş yaşından elli üç yaşına kadar da tek bir hanımla yaşadığını biliyoruz. Yani bu sevdirmeyi, kadına cinsel ilgi duyma olarak kimse anlamamıştır. Çünkü bunun hiçbir belirtisi yoktur.

O halde geriye bir ihtimal kalır o da, kendi zamanında kadına karşı takınılan kötü tavrı yıkmak ve kadının nefret edilecek bir varlık değil, seviyecek bir eş olduğunu göstermektir.

Bu husus, başka bir çalışmanın konusudur.

Namazına gelince:

Bizler onun bazen sabahlara kadar namaz kıldığını, hatta bu sebeple ayaklarının şiştiğini biliyoruz. Oysa günümüzdeki bazı sapık tarikatlarda belli bir makama çıktıkları için namazın kendilerinden düştüğünü iddia eden şeyh efendiler vardır. Bu söz çok açık bir küfürdür ve zındıklıktır. Kimse Allah Rasulü'nden daha yüksek bir makama ulaşamaz. Namaz kılma sorumluluğu onda hiç düşmediğine göre kimden düşebilir.

Bizler, Efendimizin namazlarda ümmetini düşünüp ağladığını da biliyoruz. Bir seferinde gece namazına/teheccüde kalkmış ve kıldığı namazda sabaha kadar şu anlamdaki ayeti kerimeyi sürekli okumuşlardı:

“Allahım, eğer onlara azap edersen, onlar senin kullarıdır. Eğer bağışlarsan (ki, sana da bu yaraşır), sen Gafursun/’ çok bağışlayansın, Rahimsin/çok merhamet edensin”.

Bunu ağlayarak okumuş ve sabaha kadar bu hal içinde kalmıştı.

Allah Rasulü bir gece de yatsı namazının ardından eve döndü, kısa bir süre uyuduktan sonra kalktı, abdestini aldı, namaza durdu ve namazda ağlamaya başladı. Bu hâl sabaha kadar devam etti. Gözyaşları damla damla dökülüyordu. Nihayet sabah ezanını okumak için gelen Bilâl onun bu hâlini görünce:

Ey Allah'ın Rasulü! Allah senin, geçmiş ve gelecek günahlarını bağışladığı hâlde neden böyle ağlıyorsun? diye sordu.

Allah Rasulü:

Bilâl? Bu gece bana bazı ayetler nazil oldu ki, bunları okuyup da bunlarla amel etmeyenlerin vay hâline! diyerek şu anlamdaki âyetleri okudu:

“Onlar ayakta iken, otururken, yan yatarken Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışını düşünürler: Rabbi-miz! Sen bunları boşuna yaratmadın, sen eksikliklerden berisin. Bizi ateş azabından koru, derler”. (3/190-194)

Onun uzun uzun namaz kılmaktan ayakları şiştiğinde aynı soruyu Hz. Aişe annemiz de soracaktır:

Ey Allah'ın Rasulü! Allah seni, geçmiş ve gelecek günahlarını bağışladığı hâlde neden kendini bu kadar yoruyorsun?

Efendimizin ona cevabı da şöyle olacaktır:

- **Aişe, ben Allah'a şükreden bir kul olmayayım mı?** Demek namaz en büyük şükürdür.

Onun dünya meşgalelerinden yorulduğu ve sıkıldığı zaman

Hz. Bilal'a:

“ Bilal, bir ezan oku da bizleri rahatlat” dediğini de biliyoruz. Çünkü namaz bu dünya zamanından ve mekanından, öbür alemin zaman ve mekanına geçiştir.

Aişe annemiz der ki, *“Allah Rasulü ile oturur sohbet ederdik. Biz ona konuşurduk, o bize konuşurdu. Ama namaz başlayınca sanki ne o bizi tanırdı, ne de biz onu tanırdık”.* (İÜ)

Allah Rasulü'nün namazla ilgili mübarek sözleri iki büyük cilt kadar kocaman bir kitap oluşturur. Bu sebeple onları burada zikretmek elbette mümkün değildir. Ama hepimizin bildiğimiz birkaç mübarek sözünü tekrar hatırlayabiliriz: Buyururlar ki:

“Sizden biriniz benim gibi abdest alır, ağzını güzelce yıkar, burnuna su verir ve sümkürür ise, yüzüyle, ağızıyla, burnuyla yaptığı günahları dökülür. Sonra yüzünü Allah’ın emrettiği gibi yıkarsa yüzüyle işlediği günahları sakalından damlayan abdest sularıyla tek tek dökülür. Sonra dirseklerine kadar kollarını yıkadığında elleriyle ve parmaklarıyla işlediği günahlar suyla beraber akıp gider. Sonra başını mesh ettiğinde başıyla işlediği günahlar bu su ile beraber silinir. Ayaklarını topuklarıyla beraber yıkadığında ayaklarıyla işlediği günahlar parmak uçlarından su ile beraber yok olur. Ardından namaza başlar, Allah’a hamd ve sena ile namazın kılar ve kalbini Allah’a vererek, onu layık olduğu gibi yüceltirse ve namazını böylece bitirirse annesinden doğduğu gün gibi günahsız olarak döner”. (M)

Demek ki, tam bir abdestle pür dikkat kılınan bir tek namaz bile insanın günahlarının silinmesine yeter.

“Yanı başınızda sürekli akan bir nehir bulunsa ve siz günde beş kez bu nehirde yıkansanız, üzerinizde kir kalır mı? İşte namaz da böyledir, günahları siler süpürür”. (M)

“Beş vakit namaz, birinden öbürüne yapılan günahların kefaretidirler. Yeter ki, büyük günahlardan kaçınabilsin”. (M)

“Namazlarını zayi etmiş olarak Allah’a giden birisinin, diğer iyiliklerine o hiç önem vermez”. (TS)

“Kıyamet günü kulun ilk hesaba çekileceği ibadeti namazdır. Eğer namazı yeterli bulunursa, diğer ibadetleri de kabul edilir, yeterli bulunmazsa namazı da diğer ibadetleri de reddedilir”.

“En üstün amel hangisidir, diye sordular; vaktinde kılınan namazdır, buyurdu”. (K)

“Cennetin anahtarı namazdır”. (D)

“Tevhitten sonra Allah’ın kullarına farz kıldıklarından en çok sevdiği, namazdır. Eğer Allah için namazdan daha sevimli bir şey olsaydı, meleklerini onunla görevlendirirdi. Oysa onların bir kısmı ruküda, bir kısmı kıyamda, bir kısmı secdede, bir kısmı ka’dede sürekli ibadet etmektedirler”.

Yani namazın her bir bölümü ile görevli melekler vardır ve namaz kılan insan bütün o meleklerin yaptıklarını yapmış olur.

“Namaz dinin ana direğidir; kim onu yıkarsa dinini yıkmış olur”. (BŞ)

“Kasten namazı terk eden insan küfre düşer” (Bz)

“Bizimle onlar arasındaki fark, namazımızdır. O halde kim onu terk ederse küfre girer”. (MD, H, T, N)

Bir gün Efendimiz arkadaşlarından Ebu Hureyre’ye dediler ki:

“Çoluk çocuğuna namazı emret, korkma, Allah rızkını hiç ummadığın yerden verir”.(H)

“Allah bana buyurdu ki, senin ümmetine beş vakit namazı farz kıldım ve kendi kendime, kim onları korur ve vaktinde kılsa onu cennetime koyacağıma dair söz verdim. Onları kılmayanlara karşı ise bir sözüm yoktur “. (D)

“ Kişi ile küfür ya da şirk arasında sadece namazın terk edilmesi vardır”.

Namazda Huşû

“Ümmetinden iki kişi namaza kalkar, aynı ruküü aynı secdeyi yaparlar. Ama namazlarının arasında yerle gök arası kadar fark olur”.

Bununla işaret edilen şey namazdaki huşû farkıdır.

“Her kim abdestini mükemmel alarak bir namazı vaktinde kılar, onun ruküunu, secdelerini ve huşûunu tam yaparsa, namazı parlak bir nur olarak yükselir ve “sen beni koruduğunu gibi Allah da seni korusun” der. Kim de namazını vakti çıktıktan sonra kılar, abdestini, ruküunu, secdesini ve huşuunu tam yapmazsa onun namazı da simsiyah bir karanlık olarak yükselir ve “sen beni zayı ettiğin gibi Allah da seni zayı etsin” der. Allahın dilediği bir yere kadar çıkar ve eskimiş bir bez parçasının dürüldüğü gibi dürülüp sahibinin yüzüne atılır”. (TS)

“En kötü hırsız, namazından çalan hırsızdır”. (MD, H)

Cemaat

“ Cemaatle kılınan bir namaz, tek başına kılınan bir namazdan yirmi yedi kat daha faziletlidir”. (K)

“ Yatsı namazını camide kılan, gecenin yarısını ihya etmiş olur, sabah namazını camide kılan ise bütün bir geceyi ihya etmiş olur”. (M)

“Münafıklara, sabah ve yatsı namazından daha ağır gelen başka bir namaz yoktur. Eğer insanlar onlardaki faziletleri bilseydi, sürünerek de olsa onlara gelirlerdi.”

Hz. Hasan' ın sözü:

“Alimlere gidip gelmeyen bir imamın arkasında namaz kılmayın”. (İU).

Yani namazla ilgili fikhî bilgileri sürekli öğrenme yolunda olmayan imamların yanlış yapacakları açıktır. Bu gün imamlarımız buna ne kadar da muhtaçtır. Ama ne yazık ki, öğrenmek için imkan aramaları şöyle dursun, kendilerine hataları söylendiğinde küplere binenleri bile vardır.

Bir adam Allah Rasulü' ne dedi ki:

“ e olur, dua et de, Allah bana da senin şefaatin ve cennette beraberliğini nasip eylesin”.

Buyurdular ki:

“Olur, ama sen de çok secde ederek bana yardımcı ol”. Huşû

“ Namaz; süklüm püklüm olmadır, tevazudur, yakarıştır, ah vah edıştır, pişmanlık duymadır... Ellerini bağlıyor Allahım, Allahım, diyorsun. Eğer böyle isen ne ala, yoksa emeklerin boşunadır”. (T)

“ Namaz da, hac da, tavaf da, haccın diğer eylemleri de Allah'ı zikretmek için farz kılınmıştır. Gayen ve maksudun olduğunu iddia ettiğin zatın zikri kalbinde değilse, ona karşı saygı ve ürperti hissetmiyorsan bu zikrin ne değeri vardır”. (D, T)

“İnsanı namazı kötülüklerden alıkoymuyorsa, bu namaz onu Allah'tan uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramaz”. (İU)

O Nasıl Namaz Kılırdı

Efendimizin:

“Bakın, ben nasıl namaz kılıyorsam siz de öyle kılın”,

sözleri meşhurdur ve bunun namaz konusunda genel bir ölçü olduğuna, onun namazına uymayan her namazın bidat olduğuna daha önce işaret etmiştik.

Öyleyse o nasıl namaz kılardı?

Şimdi onun namaz kılış şekliyle ilgili olarak sadece bildiklerimizden kısmen farklı bazı önemli noktalara işaret etmek istiyoruz. Onun başından sonuna kadar nasıl namaz kıldığını ise ilgili kitaplara bırakıyoruz

O namaza başlarken “*Allahu ekber*” i telaffuz ederdi, ancak niyeti diliyle asla söylemezdi. Ne sünnet ya da farz kıldığını, ne kibleye döndüğünü, ne eda ya da kaza kıldığını, ne kendine uyanlara imam olduğunu söylerdi.

Elbette ne kıldığının bilincindeydi. Ama niyet kalbin eylemi olduğu için bunları dil ile söylemenin anlamı olamaz. Önemli olan, ne yapmakta olduğu bilinci ile namaza durmaktır.

Bu sebeple pek çok alim gibi İmam Rabbanî de namaza niyetin dil ile telaffuz edilmesinin bidat olduğunu söyler.

Namazda okuduğu ayetleri tertil ile/tane tane ve sonunu uzatarak okurdu. Her ayette dururdu. Şimdi özellikle teravihlerde bir nefeste Fatihayı okuyan imamları düşünün.

O akşam namazında sanıldığı gibi, kısa sureleri okumazdı. *Kâfirûn* ve *İhlas* sureleriyle kıldırıldığı olmuştaysa da, en uzun surelerden olan A'râf suresi ile dahi kıldırıldığı olurdu. Derler ki, akşam namazında kısa sureler okuma alışkanlığı Emevîler zamanında Mervan bin Hakem'in bir uygulamasıdır.

Onun cuma ve bayram namazları dışında her hangi bir namaz için özellikle belli sureleri okuduğu olmazdı. Kısa ya da uzun, her sureyi okurdu.

Rukûlarında ve secdelerinde on kez *subhane Rabbiyel a'la (azîm)* okunacak kadar dururdu. Şimdi ise biz bazı imamların arkasında bu tespihleri düşünerek iki kez dahi söyleyemiyoruz.

Rukûda ve secdede sırtını daima dümdüz yapardı ve “*Böyle yapmayanın namazı tam olmaz*” buyururdu. Nedense buna çok öne verirdi.

Çoğu zaman toprak üzerine secde ederdi. Çamur, su, hurma dalı, hasır ve tabaklanmış pösteği üzerine secde ettiği de olurdu.

Secdeye gittiğinde alnını ve burnunu yere temas ettirirdi. Dirseklerini yanlarından uzaklaştırır ve dikerdi.

Secdede tespihten sonra yaptığı pek çok dualar vardır.

İki secde arasında da bir miktar dururdu ve orada da bazı dualar okurdu. Bu iki secde arasında okuduğu en kısa dua, “*Rabbiğfir-lî verham*”, “*Rabbim, beni bağışla ve bana merhamet et*” duası idi.

Başı öne eğik olurdu, etrafa bakmazdı. Gözleri işaret parmağını öte geçmezdi. Aişe annemiz bunun sebebini sormuş, o da: “*Namazda her iltifat/sağa sola bakma kulun namazından şeytanın bir parça kapıp kaçmasıdır*” buyurdu.

Namazdan sonraki dualarını hep teşehhütten sonra, selamdan önce yapmıştır. Cemaate döndükten sonra cemaatle beraber el kaldırıp dua yaptığı vaki değildir.

Cemaate farzı kıldırıktan sonra sadece *Allahümme entesselam ve minkesselam tebarakte ya-*

zelcelali vel ikram diyecek kadar durur, hemen cemaate döner ve bağdaş kurarak otururdu. Bu oturuşta tespihleri çekerdi. Sünnetler ondan sonra kılınırdı.

Namazlarında ağladığı olurdu.

Bazen yalın ayak, bazen pabucuyla namaz kılardı.

Hayatında beş kez namazda yanıldığı olmuş, bunlar için sehiv secdesi yapmıştı.

Namazda gözlerini yummazdı. Teşehhütte gözü işaret parmağında olurdu. Buradan hareketle namazda gözleri yummanın mekruh olduğu söylenmiştir. Ancak meseleyi, sebepleriyle beraber inceleyen alimler, tembellik ve uyku yüzünden gözleri yummanın mekruh, dikkatini dağıtan manzaraları görmemek ve huşûu sağlamak için yummanın ise müstehap/güzl olduğunu söylemişlerdir.

Selam verdiği üç kez istiğfar eder, sonra *Allahümme en-tesselam...* derdi. *Lailahe illellahü vahdehü la-şerike leh...* duasını da her farzın peşinden söylerdi. Bu duayı sabah ve akşam namazlarından sonra on kez okurdu.

Yine her namazın ardından *Ayetel-Kürsî*'yi okumanın çok faziletli olduğunu söylerdi.

Namazların sünnetlerini genellikle evinde kılardı. Özellikle de akşam namazının sünnetini camide kıldığı hiç vaki olmamıştır.

Seferlerde sabah namazının sünnetini hiç terk etmemiştir. Seferde diğer sünnetleri kıldığına dair bir rivayet yoktur.

Sabah namazının sünnetini evinde kılar ve sağ yanı üzerine bir miktar uzanırdı. Bunu istirahat için mi, yoksa bir sünnet olarak mı yaptığını alimler tartışmışlar ve her iki türlü anlayanlar da olmuş. Ama sabahın sünnetini camide kılıp orada uzanmanın çirkin bir bidat olduğunu Hz. Ömer söylemiştir.

Kendisine sevindirici bir haber geldiğinde secdeye kapanır, Allah'a şükrederdi.

Namaz kılarken önüne bir engel/sütreyi koyardı ve ona yaklaşarak namaz kılardı.

Kabirlere doğru namaz kılınmasını yasaklardı.

Son vasiyetleri namazla ilgili olmuştu. Boğuk sesiyle şunları söylüyordu:

“Namaz! Namaz!... Çalıştırdıklarınız hakkında da Allah'tan korkun”.

Sahabede ve Sonrakilerde Namaz

Görenlerin anlattıklarına göre:

Hız. Ebubekir Sıddık (ra) namazda, yere çakılan bir direk gibi, İbn Zübeyr de (ra) ağaç gibi dimdik ve hareketsiz dururlardı.

Seleften bazıları, rükûa vardıklarında hiç hareket etmemekten cansız bir kayayı andırdıkları için ürkek kuşlar bile gelip sırtlarına konardı.

Korktuğu için başkasının huzurunda, edepli edepli durup da Allah'ın huzurunda elini ayağını oynatan kimsenin bu yaptığı, Allah'ın celâlini tanımamaktan ve kalbine sahip olamamaktan ileri gelir, derlerdi.

Hız. Ali'nin oğlu Hasan namaza başladığı zaman titrer ve sapsarı kesilirdi. Sebebi sorulduğunda: *“O anda kimin huzurunda olduğumu biliyor musunuz!”*, derdi.

Babası Hız. Ali Efendimiz de bir gün abdest aldığında titredi. Ona da bunun sebebi sorulduğunda o da şöyle dedi:

“Şu anda göklere, yere ve dağlara teklif edilen ve onların taşımayı kabul edemediği, ama benim kabul ettiğim bir emaneti yerine getirmek üzereyim”.

Ahmed b. Hanbel'den

“Kişinin İslam'dan nasibi, namazdan nasibi kadardır. Kişi namaza ne kadar istekli ise İslam'a da o kadar isteklidir. O halde ey Allah'ın kulu, kendini tanı ve İslamsız olarak Allah'a kavuşmaktan sakın. Çünkü sen namaza kalbinde ne kadar yer veriyorsan, senin İslam'ın da o kadardır”.

Urve b. Zübeyr

Hız. Aişe'nin kız kardeşi Esmâ'nın oğlu Urve b. Zübeyr'in ayağı kangren olmuştu. Hastalığın yayılmaması için kesilmesi gerektiğini söylediler. Bilincinin gitmesi için de içki içmelisin, dediler.

Yani kalbim ve dilim Allah'ı zikirten uzak dursun, öyle mi? Vallahi, haram bir şey alarak Allah'a itaat etmiş olmayı kabul etmem dedi.

O halde, uyuşturucu bir şeyler içirelim, dediler.

Ben uyku halinde iken bedenimden bir parçanın aşırılmasını istemem, dedi.

O halde biriler seni sıkıca tutsun ki kesebilelim, dediler.

Hayır, ben kendim için size yardımcı olurum, dedi.

Buna tahammül edemezsin, dediler.

Bırakın beni, namaza durayım, tam namaza daldığımı ve secdede hareketsiz hale geldiğimi

gördüğünüzde ben artık dünyada değilim, istediğinizi yapın, dedi.

Doktor geldi, bekledi, secdeye gittiğinde testereyi alıp ayağını kesti. Urve'nin sesi bile çıkmadı. Hatta o, secdede şöyle diyordu:

“Lailahe illellah! Rab olarak Allah'tan razıyım, din olarak İslam'dan razıyım, rasul ve nebi olarak Muhammed'den razıyım...”

Böylece kendinden geçti ve ayağını kesilmesine sesi bile çıkmadı.

Kendisine geldiğinde, getirip ayağını ona gösterdiler. Kesik ayağına baktı ve şöyle dedi:

“Allah'a yemin ederim ki, seninle bir harama yürümedim. Seninle geceleri ne kadar ayakta durup namaz kıldığımı da Allah biliyor”.

Sahabeden biri ona:

“Urve, sana müjdeler olsun! Bedeninden bir parça senden önce cennete gitti”, deyince urve:

“Vallahi, kimse bana bundan daha güzel bir sözle taziye veremez”, dedi.

Abdullah bin Zübeyir (ra)

Urve bin zübeyr'in kardeşi. O da namaz konusunda onun kadar duyarlıydı. Haccac-ı zalim'in ordularınca şehit edilen bu kahraman insanın aksiyon yönü kadar kullukta derinleşmesi de ibret vericidir.

Bir gün Ömer bin Abdülaziz, Ebu Muleyke'nin oğlundan rica etti:

“Bana biraz ibn zübeyr'den söz eder misin?”. O da anlattı:

“Vallahi ben daha öyle mükemmel bir insan görmedim. Namaza başladığında sanki maddi ve dünyevi her şeyden sıyrılırdı.

Rükü ederken, secde ederken onu cansız bir duvar sanırdın, ya da bir kenara atılmış bir elbise. Bu sırada dış dünyaya öylesine ilgisiz, öylesine duyarsızdı. Bir keresinde namaz kılarken bir mancınık kurşunu tam çenesinin altından geçmişti de, kılı bile kıpırdamamıştı. Ne kıraatini kesmiş, ne de hızlandırmıştı. Duymamıştı sanki”.

Hatim el-Esam

Sordular:

- Namazında huşûu nasıl sağlarsın? Cevap verdi:

- Kalkar tekbir alırım. Bu sırada Kâbe'yi gözlerimin önüne getiririm. Sırat köprüsünü ayaklarımın altında, cenneti sağımda, cehennemi solumda, ölüm meleğini arkamda hayal ederim. Allah'ın Rasulü namazıma bakıp değerlendirdiğini ve bu namazımın benim son namazım olduğunu düşünürüm. Allah'ın yüceliğini düşünerek tekbir alırım. Kıraati, rükü ve secdeyi düşünürüm ve kalpten saygı ile yaparım. Allah'ın rahmetini ümit ederken, bir taraftan da azabından korku içinde olurum. Bu halde selam veririm ama yine de namazımın kabul edilip edilmediğinden emin olamam.

Halef b. Eyup

Halef b. Eyup, namazda iken yüzüne konan sinekleri dahi kovmazdı. Buna nasıl sabredersin diye sordular, dedi ki:

“Öğrendiğime göre fasık insanlara kırbaç cezası uygulanırken onların, *filan ne dayanıklı adam*, desinler diye sesleri çıkmazmış. Başkaları görsünler ve *ne yiğit adammış!* desinler diye böyle yaparlarmış. Hatta bazı mekteplerde hocalar öğrencilere vururken onlar, diğer öğrenciler bravo desinler diye ellerini kendiler uzatır-mış. Ben Rabbimin huzurunda bir sineğin gıdıklamasından rahatsız olup acizliğimi mi göstereyim?”

Malik b. Dinar’dan:

“Namazını tadili erkân ile (her ruknün hakkını vererek, tastamam) kılan bir kişi, ailesine karşı da merhametli olur”. Fudayl b. İyaz’dan:

“Farz namazlar sermayedir. Nafile namazlar ise kârdır. Kâr, ancak sermayeden sonra oluşur”.

Hz. Hüseyin’in oğlu Ali’den:

“Beş vakit namazı vakitlerinde ve tam bir abdestle kılmaya özen gösteren insan için dünyada geçim derdi olmaz”.

Namaz için abdest aldığında ona selam verdiler. Titredi ve rengi sarardı.

Sebebini sordular:

“Siz benim kimin huzuruna çıkacağımı ve kiminle muhatap olacağımı bilmiyor musunuz?”, diye cevap verdi.

Namazı dosdoğru kılmamanın yollarından biri de vakit girmeden önce abdest almaktır. Böylece insanın namaz vakti girdiğinde namazdan başka bir işle meşgul olması gerekmeyecektir.

Birisi abdeste gafil olarak başladığında, bala üşüşen sinekler gibi, şeytanlar onun başına üşüşürler. Namaza başlarken, *Büyük Allah’tır*, anlamındaki tekbiri de böyle gafil gafil alırsa, melek onun kalbine bakar ve orada başka şeylerin Allah’tan (cc) daha büyük olduğunu görünce der ki:

Yalan söylüyorsun! Kalbindeki Allah, dilinde söylediğin gibi değil!

Kulun ihlas ile namaz kılarken, duygulanıp ağlaması, Allah’a yaklaşması ve onun rahmet kapılarının ona açılması sebebiyledir.

Huzeyfe (ra) ve İbn Mesud (ra), rukü ve secdesini tam yapmadan namaz kılan bir adam gördüklerinde aralarında şöyle konuşmuşlardı:

“Eğer bu adam ölürse, Allah Resulü’nün (sa) öğrettiği dinden başka bir din üzere ölmüş olur”. Bu ikisinden birisi ona:

“Ne zamandır böyle namaz kılıyorsun?” diye sordu. O da: “Kırk yıldan beri” deyince,

“Demek ki, sen kırk yıldan beri namaz kılmıyormuşsun”, cevabını verdi.

Rivayete göre, namazda şu altı şey şeytandandır: uyuma, vesvese, esneme, kaşıntı, sağa sola dönme, bir şeyle oynama.

Namaza yöneldiğinde sağında solunda kimlerin bulunduğunu bilmeyecek şekilde, sadece Allah’ın huzurunda olduğunu düşünerek namaz kılmalıdır. Namazın kıyamının/ayakta duruşunun güzelliği budur. İbn Abbas, namazdaki *huşûu*, kişinin böyle namaz kılabilmesi diye anlatır.

Bir ayeti kerimede, “**namazlarında devamlı olan müminler**” övülür. (70/23). Devamlı olmak, namazından dikkatini hiç ayırmamak, diye anlaşılmıştır.

Allah Rasulü'ne, amellerin en üstünü hangisidir, diye sorulduğunda, **“vaktinde kılınan namazdır”**, buyurmuştur.

Hz. Ömer de:

“Kişinin namaza devamlı olduğunu görürsen, onun iyi bir insan olduğuna şahitlik edebilirsin. Namazı terk eden birisini de görürsen, onun diğer ibadetleri daha rahat terk edebileceğini anlayabilirsin”, demiştir.

Hasan Basrî (ra) ise:

“Ey insan! Namaz sana kolay geldikçe bilesin ki, sana zor gelen şeyler de Allah'a kolay gelir”, der.

Bölüm III

Namazı İyi Anlayanlar

Bu çalışmayı yaparken şöyle bir şey tespit ettim: Namazı en iyi anlatanlar onu en iyi kılanlardır. Sıradan âbidler değil de âlim olan âbidler namazı en güzel şekilde kıldıkları için onu en güzel anlatanlar da onlar olmuştur. Bu sebeple Gazalî'den Bediuzzaman'a hem âlim, hem de âbid olan bazı zatların namazı anlatmalarını buraya almayı uygun buldum. Çünkü bizim anlattıklarımıza da ancak onlar güzellik katacaktır.

Bu bölümde Selef-i Salihînden sonra namazı en iyi anlatan işte bu âbid alimlerin anlattıklarından alıntılar yapacağız. Mesela GAZALÎ'DE NAMAZ başlığı altında Gazalî'nin namaz hakkında söylediklerini özetleyeceğiz. Yoksa onun nasıl namaz kıldığını anlatacak değiliz.

Gazalî'den sonra sözünü edeceğimiz alimler için de aynı şey geçerlidir.

Bunun için her birerlerinin en önemli eserlerinde namaz için söylediklerini özetleyeceğiz. Bu zatların esas aldığımız kitapları şunlardır:

Gazalî, *İhyâu ulûmi'd-dîn*,
Abdülkadir Geylanî,
Mevlanâ, *Mesnevî*,
İmam Rabbanî, *Mektubât*,
Dehlevî, *Huccetullahi'l-bâliğa*,
Bediuzzaman, *Resailü'n-nûr*,
Nedvî, *el-Erkânu'l-erbaa*.

İşte, yaşadıkları tarih sırasın göre bu âlimlerin namaz hakkında söyledikleri:

Gazalî'de Namaz

Namaz kılacak olan insan namaza başlamadan önceki şartları yerine getirip halis bir niyetle, kalbinde hangi namazı kıldığını belirleyerek ilk tekbirini alır ve bu ilk tekbirde özellikle kalbini Allah'tan hiç ayırmaz, söylediklerini kalbi tasdik ederek söyler. Çünkü esas olan kalbin niyetidir, kelimeler hatırlatıcılardan ibarettirler.

Hasan Basrî demiştir ki, kalbin hazır olmadığı bir namaz sevaba değil, cezaya daha layıktır.

Namazdaki her hareketin yerini bilerek namaz kılmalıdır; farz mı, vacip mi, sünnet mi, müstehap mı bilmelidir. Bunu bir örnekle açıklayalım:

İnsanın tam ve yaşayan bir insan olabilmesi için bazı iç manaları ve görünen organları bulunmalıdır. Bu iç manalar ruh ve candır. Görünen organlar da insanın bildiğimiz organlarıdır.

Bu organların bazıları vardır ki, onlar olmasa insan yaşayamaz ve zaten var olamaz. Kalp, ciğer ve beyin gibi, olmadığında hayatın da olmayacağı organlar böyledir.

Bazı organlar da vardır ki, onlar olmasa hayat devam edebilir ama hayatın gayesi kaybolur. Göz, el, ayak ve dil böyledir.

Bazıları da vardır ki, olmadıklarında ne hayat yok olur, ne de hayatın gayesi kaybolur, ama insanın güzellikleri gider. Kaşlar, sakal, kirpikler ve cildin rengi gibi.

Bazılarında ise ne hayatın aslı, ne de güzellikleri yok olur, sadece mükemmelliği gider. Kaşların kavisli olması, sakalın ve kirpiklerin siyahlığı, vücut organlarının uyumluluğu, rengin kırmızılığı ve beyazlığındaki uyum böyledir.

Görüldüğü gibi, bütün bunlar farklı farklı derecededirler.

İşte namaz da böyledir. Onun şeklini şeriatın sahibi belirlemiş ve bizden o şekli koruyarak ibadet etmemizi istemiştir.

Namazın ruhu ve canı; huşû, niyet, kalbin hazır oluşu ve ih-lastır.

Namazın ruküü, secdesi, kıyamı ve diğer rukünleri aynen insanın kalbi, başı ve ciğeri hükmündedirler. Yani bunlardan birisi olmasa namaz olmaz.

Namazda fatihayı okuma, tahiyyatı okuma gibi vacipler ise insanın elleri, gözleri ve ayakları hükmündedirler. Bunlar olmadan da namaz olabilir. Tıpkı bu organları olmayan insanın yaşayabileceği gibi. Ne var ki, bu insan sakat bir insan sayılır ve böyle birine kimse talip olmaz.

İşte olabileceğinin en azıyla namazını kılan bir insan, bir krala eli ayağı bulunmayan bir hizmetçi takdim eden birisine benzer.

Namazın diğer sünnetlerine gelince, onlar da insan bedenindeki kaş, kirpik, sakal vs güzelliği gibidirler.

Bu sünnetler esnasında okunan zikirler, sonunda yapılan tespihler ise kaşların yay gibi güzel, sakalın şekilli olması gibidir.

İşte namaz bütün olarak meliklerin meliki olan Allah'a (cc) takdim edilen bir hediye gibidir. Paketlemesi dahil, ne kadar özenle hazırlanırsa o kadar makbule geçer ve sonunda da nasıl takdim edilmişse insana öyle iade edilir. (İU I, 142)

Namazda Huşû

Namazda huşû ve kalp huzuru, yani kalbin hazır ve uyanık olması şarttır. Bunun pek çok delili vardır. Mesela Allah (cc) buyurur ki, **“namazı beni zikir için, yani anmak için kılın”**.

Bu bir emirdir ve emrin gereği, ne isteniyorsa onun yerine getirilmesinin farz olmasıdır. Gaflet, yani ne dediğinin farkında olmamak ise zikre, yani Allah'ı anmaya engel bir durumdur.

Namazının başından sonuna kadar Allah'ı hiç hatırlamayan birisi nasıl olup ta namazını, Allah'ı anmak için kılmış olacak?

Ayrıca Allah (cc): **“Gafillerden olmayın”**, buyurur. Bu da bir yasaklamadır/nehiydir. Nehyin gereği de yasaklanan şeyin haram olmasıdır.

Allah (cc) sarhoşlar için:

“Ne dediğinizi bilinceye kadar namaza yaklaşmayın”

der. Bu ayette, namaza neden yaklaşılmayacağı, yani hükmün sebebi bellidir ve o da insanın ne dediğinin farkında olmamasıdır. Aynı şey dünya meşgalelerine ve sıkıntularına dalıp giden bir insanda da vardır. O halde onun namazı nasıl namaz olmuş olabilir? Allah Rasulü (sa) buyurur ki:

“Bir insanı namazı kötülüklerden alıkoymuyorsa, bu namaz onu Allah'tan uzaklaştırmış olmaktan başka bir işe yaramaz”.

Yine aynı anlamda buyururlar ki:

“Nice namaz kılanlar vardır ki, namazlarından kendilerine kalan şey sadece çektikleri yorgunluktur”. (N) Bununla kastedilenler, elbette namazını gafletle kılanlardır.

Onun için şöyle de buyurulmuştur:

“Kişiyi namazından ancak akli başında olarak kıldığı kadarının sevabı vardır”.

Şüphe yoktur ki, namaz kılan insan Rabbine yakarıшта bulunmaktadır. Bilindiği gibi, hacda insan bedeniyle imtihan edilir, zekâta çok sevdiği malından ayırıp vermesiyle imtihan edilir. Bunların bizzat kendileri, insanın şehvetlerine ve nefesine çok zor gelen şeylerdir. Oruç ta böyledir. Nefsin azgınlıklarını gemler, şeytanın kendisine araç edindiği arzuları frenler. Ama insan orucundan gafil olsa da bunlar yine gerçekleşebilir. Hac da böyledir. Onun öyle zor işleri vardır ki, kişi Allah'tan gafil olsun olmasın bunlar gayeyi gerçekleştirmiş olabilirler.

Ama namaz böyle değildir. Ondaki fiiller Allah'ı zikir/anma için yapılan kıyam, kıraat, rukü, secde ve kadeden ibarettir. zikir, insanın Allah ile adeta konuşması ve halini ona arz etmesidir. Şimdi bu konuşma ile kastedilen şey, sadece dilin bu sözleri söylemesi olabilir mi? Çünkü namazda, bununla hacda, zekatta ve oruçta oluşan gibi bir sonuç oluşmaz. Onlarda insanın kalbi gafil olsa da bu fiiller yine de bir fayda sağlar.

O halde insanın zikirle imtihan edilmesi, ancak ne söylediğini kalbinin bilmesiyle anlamlı olabilir.

Mesela insanın kalbi başka yerde iken, **“Allahım, bizi doğru yola hidayet et”** ayetini okusa bununla ne istemiş olur? Bir dua ve yakarış duygusu yaşamazsa, dilin bunu telaffuz etmesinin ne anlamı vardır? Özellikle de, söyledikleri alışkanlık haline gelmiş ve otomatiğe bağlanmışsa.

Evet, bir insan falancaya teşekkür edeceğim, onu öveceğim, ondan bir istekte bulunacağım diye yemin etse, ama bu söylediklerini uyurken telaffuz etse yeminini yerine getirmiş olur mu?

O halde namazdaki kıraatten ve zikirten maksat; Allah'a hamd, sena, dua ve yakarıшта bulunmaktır. Çünkü insan bunlarla bir şey söylüyor ve muhatabı da Allah'tır. Kalbi bunu düşünmedikten sora insan bunların hiç birisini yapmış olmaz.

Eğer Allah hiç aklına gelmediği halde, ona saygı ifade eden fiilleri yapan bir insan bunlarla onu yüceltmış olsa, önündeki bir putu ya da duvarı da yüceltmış olabilir. Çünkü hangisini yücelttiğinden gafil haldedir.

Ne var ki, insanların hepsi namazın bütün fiillerinde bu kalp dikkatini ve huzurunu tam olarak sağlayamazlar. Onun için fıkıhçılar, ilk tekbiri alırken kalbi Allah'ı düşünüyorsa bu namazın geçerli olduğunu söylemişlerdir. Ama sadece bu ilk tekbirde Allah'ın düşünüldüğü, geriye kalanlardan gafil olunan bir namaz, canlı olmakla beraber hiçbir hareket göstermeyen insan gibidir.

Ama ümit ederim ki, namazının tamamını gafletle kılan bir insan dahi yine de hiç namaz kılmayan gibi değildir. Bekir b. Abdullah:

“Ey insanoğlu! Sen Allah'ın huzuruna izinsiz ve tercümansız girebilirsin” demiş.

Bu nasıl olur? Diye sormuşlar.

Abdesti tam alıp namazgâhına girdiğin zaman, izinsiz ve tercümansız olarak Allah'ın huzuruna girmiş olursun, cevabını vermişti.

Hiz. Âişe demiştir ki:

“Allah Rasulü bizimle konuşurdu, biz de onunla konuşurduk ama namaz vakti geldiğinde sanki ne o bizi tanırđı, ne de biz onu tanırđık”.

Hiz. Peygamber, namaz kılarđen sakalıyla oynayan birisini görmüş ve şöyle buyurmuştu:

“Eğer bu adamın kalbinde huşû olsaydı, organları da bundan etkilenirdi ve onlarla oynamazdı”.

İbn Abbas (ra) demiştir ki:

“Düşünerek kılinan iki rekât namaz, bütün bir gecenin gafil bir kalple ihyâ edilmesinden daha hayırlıdır”.

İnsan bir secde eder ve bununla Allah'a yaklaştığını sanır. Vallahi, bu secdenin günahı onun oturduğu kasaba halkına dağıtılsa hepsinin helak olmasına yeter. Bu nasıl olur, diye sorarsanız; secdeye gider, ama kalbinde eğlence, işret, günah ve şehvet konuları, dünya sevgisi vardır, diye cevap veririm.

O halde ey mümin, Üç yerde kalbini toparla:

- 1.Kuranı Kerim okurken,
- 2.Namaz kılarđen,
- 3.Ölümü hatırlarken.

Bunları kalpten yapamıyorsan, önce Allah'tan sana bir kalp nasip etmesini iste. Çünkü senin kalbin yoktur.

Abdülkadir Geylanî’de Namaz

Beş vakit namazı, vaktinde kılmaktan daha güzel bir şey olamaz. Günahları bırakıp, Hak yoluna girmekten daha hayırlı bir iş düşünülemez.

Ama insan namazda iken bile yalan söyleyebilir. Mesela namaza dururken ve namaz esnasında, “Allahu Ekber” (Büyük Allah’tır) dersin. Ama yalan söylemiş olursun. Çünkü kalbinde, Allah’tan başka bir ilâh vardır. Kendisine güvenip bağlandığın her şey, senin ilâhındır, mabudundur. Kendisinden korktuğun ve kendisine ümit bağladığın her şey, senin ilâhındır, taptığındır.

İçinde Allah’tan başka bir şey bulunduğu sürece, kalbin için kurtuluş yolu yoktur. Taşlar üzerinde Allah’a bin yıl secde etsen, değil mi ki kalbinle O’ndan başkasına yöneliyorsun, sana bu secdeler hiç fayda vermez. Mevlasından başkasını seviyor oldukça, kalp için iyi bir akıbet olamaz.

Allah’tan başka her şeyi kalbinden silmedikçe, mutluluğa eremezsin ve bahtiyar olamazsın.

Sakın ahireti verip dünyayı satın almayasın. Yani tek hedefin dünya olmasın. Bunu yaptıkça namazını vaktinde kılamazsın. Kıl-san da erkânını yerine getiremezsin. Ruküü belli olmaz, secdesi belli olmaz. Çünkü senin için maksat dünyadır. Yorgunluk gelir, uyursun. Namazın kazaya kalır, kılamazsın. Gece leş gibi yatar, sabahları tembel tembel kalkarsın. Nefis seni peşinden sürükler, arzuların seni zorlar. Şeytan artık sana hakimdir. Böylece ahireti-ni dünyaya satmış olursun.

Ne yazık ki, namaz kılan çok, ama hakikisi yok! İnsanlar hacı desinler diye Kâbe’ye gidiyorlar.

Allah’ı dilden zikredip kalbi gafil bırakmak ne kötü bir şey!. Namaz, oruç ve diğer hayırlı işler Allah’ı anmak için yapılır. Yapılan işler o’nu anmaya götürmüyorsa onlar da kötüdür.

Şeytan sana neler yapmıyor ki? Yalanı sana sevdirdi. Kötü işleri sana süsledi. Ta, namazına kadar girdi. Şöyle ki, namaza başlarken: “Allah, en büyüktür” diyorsun, ama kalbinde küçük ilâhlar var.

Peygamber (sa) Efendimiz şöyle buyurur:

“Allah’a itaat eden onu sürekli anar. Namazı, orucu az da olsa, kurtulur. Ona isyan eden, unutulur. Namazı, orucu çok da olsa kurtulamaz.”

Her zaman Hak ile hitab/diyalog halinde olun. Ona hitabınızı yalnız namaz vaktine has kılmayın. O’nun varlığını hazır bilin; kulluğunuzu o niyetle yapın. Peygamber (sa) Efendimiz şöyle buyuruyor:

“Allah’ı görür gibi ibadet et; sen onu görmesen bile o seni görüyor”.

Bir gün Bayezid-i Bistamî oturuyordu. İçeri birisi girdi. Sağa ve sola bakmaya başladı. Niçin baktığını sordular, namaz kılmak için temiz bir yer arıyorum dedi. Bayezid ona döndü ve şöyle söyledi:

“Pisliğin görülmediği her yer temizdir. Sen kalbini temiz tut. İstedığın yerde namaz kılabilirsin”.

Peygamber (sa) Efendimiz şöyle buyurur:

“İslâm dinini kabul etmiş biri, herhangi bir şahsa zenginliği için saygı gösterirse dininin üçte ikisi gider. “

Ey ikiyüzlüler, bu yüce kelamı işitiniz. Bu hadis-i şerifte belirtilen saygı, sadece zenginin önünde ayağa kalkmaktan ibarettir. Ya bir de orucunu, namazını ve haccını zenginler için yaparsa durum ne olur? Ya akşam sabah o zenginlerin eteğini öpen dindarlara ne demeli?

Sen bütün servetini günah işlemekte harcadın. Çalışmak için namazı ve diğer hayırlı işleri bıraktın. Malının zekâtını vermedin. Hep isyan bayrağı çektin. Kulluk yolunu tutmadın. Çalışman, yol kesicilik gibi bir şey oldu. Yakında ölüm gelir. Onun gelişi iman sahibini sevindirir, küfür ehlini ürkütür, münafıkları korkutur. Sen hangi taraftasın?

Allah yolcuları namazlarını öyle bir hâl içinde kılarlar ki, onda ne bir talep ne de bir dilek vardır. Onlar bir nimetin gelmesi için talepte bulunmazlar. Onların duası, emrin gereğini yerine getirmek içindir.

Oruç, namaz, zikir ve bütün ibadetler, Hak yolcusunun varlığına işlemiş halde olmalıdır.

Ey zahitler ve ey abidler! İyi niyet sahibi olmadan, ihlâsa sarılmadan tuttuğunuz oruç, kıldığınız namaz, giydiğiniz sofi giysisi, yediğiniz derviş yemeği hoşunuza gidiyor. Bunları yaparken iyi niyet ve ihlâs sahibi olmalısınız.

İman sahibinin sevdiği işler içinde en iyisi ibadettir. Ve ibadetler içinde de o en çok namazı sever. O evinde oturur, ama kalbi müezzini gözetir. Çünkü müezzin Hakk'ın davetçisidir. Ezanı işitince kalbini neşe kaplar. Camiye veya mescide uçar gibi gider.

Kılınan *dosdoğru* bir namaz, varacağın yolun yarısı sayılır. Oruç seni kapıya kadar götürür. Doğruluk yol gösterir, sadaka verirsen içeri girersin. Buna göre bazı ermiş zatlar şöyle demişlerdir:

“Yol kat etmek istiyorsan, sabırla ve namazla Allah'tan yardım talep etmelisin”.

Mevlana'da Namaz

Namaz, bu rehber ibadet, beş vakit olarak farz kılındı. Fakat âşıklar daima namazdadırlar. Namazdaki hoş işaretleri gör.

Abdest ile yüzünü yıkamayan, hurilerin yüzünü göremez. Peygamber, **“Namaz, ancak uyanık bir kalple kılınır”**, demiştir.

Zekât vermen keseni korur. Namazın da seni kurtlardan korur, sana çobanlık eder.

Altın zekât vermekle coşar, fazlalaşır. İnsanı kötülükten, fenalıktan kurtaran da namazdır.

Ambarında buğday biriktirmek isteyen, önce fareyi kovmalıdır.

O büyükler büyüğünün sözünü dinle:

“Kalpten kılınmadıkça namaz makbul olmaz”.

Eğer bizim ambarımızda hırsız bir fare yoksa, peki kırk yıllık ibadet buğdayımız nerde?

Her günlük azar azar ve sadakatle toplanan ibadet taneleri neden ambarımızda birikmiyor?

Peygamber bir riyakâra namaz kıldığı halde **“Ey yiğit kalk, namaz kıl, çünkü senin kıldığın namaz namaz değil”** demişti.

İşte bu korkular yüzünden biz her namazda **“ihdinassırâtal müstakîm - Ya Rab, bizi doğru yola hidayet et”** diyoruz.

Yani **“Ey Allah'ım! Bu namazımı riyakârların namazı eyleme”**, demektir.

Hışım, şehvet ve hırs rüzgârları, namaz ehli olmayan kişiyi mahveder.

Namaz yumurtasından civcivi çıkarmaya bak, yerden tane toplayan yolsuz yordamsız kuş gibi yere başvurup durma! Dışta olan namaz, oruç ve sair ibadetler, içteki nura tanıklırlar. Namaz, oruç ve cihat da imana tanıktır.

Boş yere emekleyip duruyorsun? Böyle bir kuyuda aydınlık ümidi olur mu hiç?

Ne görünüşte bir ibadetin var, ne içinde gizli bir iyilik niyeti.

Ne geceleri niyazda bulundun, namaz kıldın; ne gündüzleri haramdan çekindin oruç tuttun!

İmam Rabbanî’de Namaz

Namaz ve Tasavuf

Bizden *salih ameller*, yani, her hal ve duruma en uygun olan işler yapmamız istenmektedir. İbadetlerin hepsini kendinde toplayan ve insanı Allah’a (cc) en çok yaklaştıran *salih amel*, namazdır.

Namazı doğru dürüst kılmakla şereflenen bir kimse, çirkin ve kötü şeyler yapmaktan korunmuş olur. İnsanı kötülüklerden uzaklaştırmayan bir namaz, doğru namaz olamaz. Bu sadece görünüşte namazdır. Bununla beraber, doğrusunu yapıncaya kadar, görünüşte olanı yapmayı da bırakmamalıdır.

“Bir şeyin tamamı elde edilemezse, hepsi de bırakılmaz” derler.

Namazları cemaatle, *huşû* ve *hudû* ile kılmalıdır. Çünkü insanı dünyada ve ahirette felaketlerden, sıkıntılardan kurtaracak olan şey sadece namazdır.

Peygamberimiz (sa) bir hadis-i şeriflerinde:

“**Fitnenin, fesadın çoğaldığı zamanlarda ibadet etmek, hicret edip benim yanıma gelmek gibidir**”, buyurmuştur. (85. M)

*

O halde, yirmi dört saatte bir saati geçmeyecek bir süreyi, Allah’ın (cc) emrini yapmak için ayırmamak ve zengin olup da, malın kırkta birini müslümanların fakirlerine vermemek ve sayılamayacak kadar çok olan mubahları bırakıp da, haram ve şüpheli olan şeylere gitmek, ne büyük inat, ne kötü bir insafsızlıktır.

Gençlik çağı, kanın kaynadığı, şehvetlerin oynadığı, insan ve cin şeytanlarının her yönden saldırdığı bir çağdır. Böyle bir çağda yapılan az bir amele pek çok sevap verilir.

Yaşlılıkta dünya zevkleri azalır, güç kuvvet gidip, arzulara kavuşma imkân ve ümidi kalmadığı zaman, pişmanlıktan, ah vah etmekten başka çare kalmaz. Çoğu kimseye zaten bu pişmanlık zamanı da nasip olmaz. Çünkü bu pişmanlık bile tövbe sayılır ve yine de büyük bir nimettir. (96.M)

*

İnsanı Allah’ın rızasına ve sevgisine kavuşturacak işler, farzlar ve nafileler olmak üzere ikiye ayrılır. Farzlarla kıyaslandığında nafilelerin değeri, hiç denecek kadar azdır. Bir farzı vaktinde yapmak bin sene nafile ibadet etmekten daha üstündür. Hangi nafile olursa olsun, ne kadar halis niyetle yapılırsa yapılsın böyledir.

Bilindiği gibi, Hz. Ömer (ra), bir sabah namazını cemaatle kıldırdıktan sonra, döndü ve arkadaşlarından birinin olmadığını görünce, filan genç nerede, diye sordu. Orada bulunanlar:

“O genç gece boyu uyumaz, nafile ibadet yapar. Muhtemelen yorulup uyuya kalmıştır”, dediler.

Halife de:

“Keşke bütün gece uyusaydı da sabah namazını cemaatle kılsaydı daha iyi olurdu”, dedi.

Yani bir edebi gözetmek ve küçük de olsa/tenzihen, bir mekruhtan sakınmak, zikirden, fikirden ve (tarikât işlerinden olan) murakabeden ve teveccühten daha üstündür.

Büyük/tahrimen mekruhtan sakınmanın faydası ise buna kıyas edilebilir.

Bundan anlaşılıyor ki, gece namazı sevabı kazanmayı hedefleyerek, yatsı namazını gece yarısından sonraya bırakmak çok yanlıştır.

Böyle düşünen bir kimsenin, yalnız vitir namazını gece yarısından sonraya bırakması yeterli olur. Çünkü vitir namazını gece yarısından sonra kılmak müstehaptır. Böylece, hem vitir namazı müstehap olan vaktinde kılınmış olur, hem de gece namazı kılmak ve seher vaktinde uyanık bulunmak nimetlerine kavuşulmuş olur. (29.M)

*

İbadetlerden zevk duymak ve bunların yapılmasını zor görmemek, Allah’ın (cc) en büyük nimetlerindendir. Hele namazın tadını duymak, işin sonuna ulaşamayanlara nasip olmaz. Özellikle de farz namazların tadını almak, ancak böyle olanlara özel bir durumdur.

Çünkü işin sonuna yaklaşanlara, nafîle namazların tadını tattırırlar. Ama son noktada ise yalnız farz namazların tadı duyulur. Nafîle namazlar, zevksiz kalır, farzların kılınması büyük kâr ve kazanç bilindir.

Namazlardan alınan lezzetlerden nefse bir pay yoktur. İnsan bu tadı duyarken, nefsi sızlanıp feryat eder. Allahım! Bu, ne büyük bir derecedir!

İyi biliniz ki, dünyada namazın rütbesi, ahirette Allah’ı görmenin yüksekliği gibidir. Dünyada insanın Allah’a (cc) en yakın olduğu an, namaz kıldığı andır. Ahirette en yakın olduğu an da “ruyet” anı, yani Allah’ı gördüğü andır.

Dünyadaki bütün ibadetler, insanı namaz kılabilecek hale getirmek içindir. Asıl maksat, namaz kılmaktır. (137.M)

*

Âlemlerin efendisi ve Peygamberlerin en üstünü olan Efendimize Miraç gecesi, Cennette nasip olan ruyet/Allah’ı görme şerefi, dünyaya indikten sonra, kendisine sadece namazlarda nasip olmuştur. Bunun içindir ki:

“Namaz müminlerin miracıdır”,

“İnsanın Allah’a en yakın olma hali namaz halidir”, buyurmuştur.

Onun yolunda giden kâmil/yetkin insanların da bu ruyet/ Allah’ı görme şerefinden, bu dünyada alabilecekleri pay neyse bu da sadece namazda olacaktır.

Evet, bu dünyada Allah’ı (cc) görmek mümkün olamaz. Çünkü bu hal insanın bu şartlarda kaldırabileceği bir yük değildir, ama onun yolunda gidenlere, namazlarında bundan bir şeyler nasip olabilir. (Allah’ ı (cc) görüyor gibi namaz kılabilirler).

Allah namaz kılmayı emretmiş olmasaydı, ulaşılmak istenen şeylerin o güzel yüzünden perdeyi kim kaldırabilirdi? Âşıklara, maşukunu kim gösterebilirdi?

Kederli ruhların lezzeti namazdır. Hastaları, ayrılık ve hicran acılarına karşı rahatlatan şey namazdır. Efendimizin (sa):

“Ey Bilal, (ezan oku da) beni ferahlandır!”, anlamındaki hadis-i şerifi, bunu göstermekte, **“Namaz, gözümün nurudur”** hadis-i şerifi, bunu işaret etmektedir.

Namazın hakikatini kavrayan bir bilinç olmaksızın insanın namaz dışında aldığı zevkler, edindiği bilgiler ve marifetler, hissettiği bazı haller, ulaştığını sandığı makamlar, nurlar ve renkler, farklı görüntüler, nasıllığı belli belirsiz tecelliler, renkleri belli olan ya da olmayan zuhurat.. (Tarikat ehli insanların gördüklerini zannettikleri şeyler ve haller), bunların hepsinin kaynağı gölgelerdir, yansımalarıdır. Hatta bunlar tamamen vehim ve hayalden kaynaklanmaktadırlar.

Namazın hakikatini anlama bilincine ulaşmış olan birisi, namazda olduğu sırada, sanki bu dünyadan çıkıp ahiret hayatına geçer ve bu halde iken elbette ahirete özel devletlerden de bir şeylere kavuşur. Araya gölgeler ve hayaller karışmaksızın, işin asıllarından haz ve pay alır.

Çünkü dünyadaki bütün kemaller ve nimetler gölgelerden ve görüntülerden ibarettir. Gölge ve görüntü olmadan, doğrudan işin aslını elde etmek, ahirete özel bir durumdur. O halde dünya hayatında insanı bu asıllara ulaştırabilecek bir miraç/yükseltici gerekir ki, bu da namazdır.

Bu devlet, Hz. Peygamberi izlemeleri sebebiyle sadece bu ümmete nasip olmuştur. O ise bu ruyet şerefini, Miraç gecesi, nasıllığını bilemediğimiz bir şekilde, bu dünyadan çıkıp cennete girerek elde etmiştir.

(Allah'ım, bizim adımıza ona da hidayete çağıran diğer bütün peygamberlere de mükâfatlar ver).

Tarikatta olanların pek çoğu, namazın hakikatini anlamadıkları ve ona özel kemalleri tanımadıkları için, dertlerinin ilacını başka şeylerde ararlar. Maksatlarına kavuşmak için, başka işlere sarılırlar. Hatta bunların bazıları, namazı, bu yolun dışında bir şeymiş gibi görürler, asıl maksattan kopma ve uzaklaşma olduğunu sanırlar. Orucu namazdan üstün zannederler.

Mesela Muhittin İbn Arabî deri ki. *“Oruç, yiyip içmeyi bırakmak olduğu için, Allah'ın (cc) sıfatları ile sıfatlanmak ve ona yaklaşmak demektir. Namazda ise, ayrışmak, uzaklaşmak ve ibadet edenle edilenin başkalaşması söz konusudur”*.

Bu sözün, onun *vahdet-i vücud* yanılığısından kaynaklanan aşk sarhoşluğunun bir belirtisi olduğu açıktır ve namazın hakikatini anlamamaktan doğmuştur.

Tarikat ehli insanların bu gerçeklerden haberi olmayan kahir ekseriyeti, ıstıraplarını dindirme ve ruhlarını ferahlandırmayı, sema ve raksta (musiki ile yaptıkları dans gibi hareketlerde) ve bir takım vecd ve cezbe hallerinde, kendinden geçmelerde, bağırıp çağırılarda ararlar. Bunlar Efendimizin (sa):

“Allah sizin için haramda şifa yaratmamıştır” hadisi şeriflerini duymamışlardır.

Yazık, yazık! Boğulmak üzere olan acemi yüzücü, her çöpe sarılır. Bir şeyi körü körüne sevmeye insanı kör ve sağır eder. Eğer bunlar namazın hakikatinden bir nebzecek anlayabilmiş, bunun kokusunu azıcık duyabilmiş olsalardı sema ve raks gibi şeylere iltifat etmez, cezbe ve vecd gibi garipliklere asla yaklaşmazlardı.

Kardeşçeğim! Namaz ile musiki arasında ne kadar büyük bir fark varsa, namazdan elde edilen kemaller ile musikiden alındığı sanılan hissedişler arasında da o kadar büyük farklar vardır. Akıllı olana, işaret yeter. (261. M)

(İmam Rabbanî'nin burada anlattığı şey, bugün bile bazı tarikatların musiki eşleğinde yaptıkları ve adına zikir ya da tevhit dedikleri sallanmalar, nara atıp kendinden geçmelerdir. Bunun bidat

olduğunda şüphe yoktur. Pek çok alim böyle bir zikrin bidatten öte şirk olduğunu söylemişlerdir. Bunları İmam Rabbanî gibi bir sufînin söylemiş olması daha da önemlidir. (FB)

*

Namaz dünyadan ahirete yükselten bir merdiven gibidir. Onda sanki dünyadan çıkıp, ahirete gidilir ve ahirette kavuşulacak olan şeylerden haz ve zevk alınır.

Öyle sanıyorum ki, bu devletin sadece namazda oluşması, kılarken Kâbe'ye dönüldüğü içindir. Çünkü orası, ilahî hakikatlerin dışavurduğu bir yerdir.

Gerçekten de Kabe dünyada harika bir şeydir. Görünüşde dünyadaki binalardan bir binadır. Gerçekte ise ahirete aittir. Namazda Kâbe'ye dönüldüğü için onda da bu özellik oluşmuş, şekli ve hakikati itibariyle o dünya ve ahireti kendinde toplamıştır.

Hakikat mertebesine ulaştınca anladım ki, namaz kılarken elde edilen haller, namaz dışında oluşan kemallerin hepsinden üstündür. Çünkü namaz dışındaki hallerin tamamı gölge ve görüntüden ibarettir. Ne kadar yüksek ve değerli olsalar da, onlar asıldan nasip alamamışlardır.

Namazdaki haller ise, asıldan nasiplidir. Birşey ile onun gölgesi arasında ne kadar fark varsa, bu iki hal arasında da o kadar fark vardır.

Allah'ın yardımı ile ölüm anında müminlere gelen haller ise, namazdaki hallerin de üstündedir. Çünkü ölüm, ahiret hallerinin başlangıcıdır. Ahirete yakın olan herşey, daha tam ve daha üstündür. Çünkü dünyada görünenler şekillerden ibarettir, ahiret ise, hakîkatin ortaya çıkacağı yerdir. Aradaki fark çok büyüktür.

İşte dünyada, asıldan haber veren, insanı öbür aleme bağlayan sadece namazdır. Arzulanan şeyin kokusu, yalnız namazda duyulur. Namazdan başka şeylerde, bu koku yoktur. (263.M)

*

Allah (cc) birçok ayet-i kerîmede, salih/uygun amel işleyen müminlerin Cennete gireceklerini söyler. Bu *salih* amellerin neler olduğunu, uzun zamandan beri araştırıyordum. Acaba iyi işlerin hepsi birden mi salih ameldir, yoksa bazıları mı, diyordum. Eğer *salih amel*, iyi şeylerin hepsi ise, bunları kimse yapamaz. Bazıları ise, acaba hangileridir?

Sonunda Allah'ın yardımıyla anladım ki, *salih ameller* İslam'ın beş esasıdır. Bir kimse İslam'ın bu beş esasını hakkıyla yapabilse, onun Cehennemden kurtulması kuvvetle umulur. Çünkü bunlar, aslında *salih işler* olup, insanı günahlardan ve çirkin şeyleri yapmaktan korur...

Bu beş esasın en önemlisi ise namazdır. Bu sebeple namaz dinin direğidir. Namazın edeplerinden hiç birini kaçırmadan kılmaya gayret etmelidir. Namaz tam kılınabilirse, İslam'ın asıl ve büyük temeli kurulmuş olur. Cehennemden kurtaran sağlam ip yakalanmış olur.

Namaza başlarken “*Allahu ekber / büyük Allah'tır*” diyerek alınan ilk tekbir, Allah'ın (cc), kimsenin ibadetine ve namaz kılanların namazına muhtaç olmadığını hatırlatır.

Namaz içindeki her ruknün sonundaki diğer tekbirler ise, ne kadar uğraşılsa da bu rukünlerin Allah'a yakışır şekilde yapılamayacağına işaret eder.

Rukü'deki tespihlerde de bu mana bulunduğu için, ruküden kalkarken tekbîr emredilmemiştir. Ama

secdelerin tespihlerinde de bu mana bulunduğu halde, secdelerden önce ve sonra tekbir vardır. Vardır çünkü secde, tevazu ve boyun eğişin son noktası olduğu için, bunu yapınca insan hakkı ile ve tastamam ibadet yapmış olduğunu sanabilir. İşte bu yanılgıdan korunmak için secdelerin önünde ve sonunda tekbir getirmek sünnet olduğu gibi, secde tespihlerinde *subhane Rabbiye'l-Alâ* denmesi de istenmiştir. (Bunun anlamı, ne kadar boyun eğmiş olursak olalım, Allah her şeyden yücedir, yani ona hakkıyla ibadet etmiş olamayız demektir).

Namaz, müminin miracı olduğu için, namazın sonunda Peygamber Efendimizin (sa) miraç gecesinde söylemekle şereflendiği cümlelerin (Yani, *ettehiyyatü lillahi...* duasının) okunması emrolunmuştur.

O halde, namaz kılan mümin, bu incelikleri hesaba katarak namazını kendisine miraç edinmelidir. Allah'a yaklaşmanın son noktasını namazda aramalıdır.

Efendimiz (sa) buyururlar ki:

“İnsanın Rabbine en yakın olduğu an, namaz kıldığı andır”.

Namaz kılan kimse, Rabbi ile konuşmakta, ona yalvarmakta, onun büyüklüğünü görmekte olduğu için, namaz esnasında korku, dehşet, ürküntü hasıl olabilir. Bu sebeple kulu teselli ve teskin için, namazın sonunda, iki defa selam vermesi istenmiştir.

Peygamberimiz (sa) bir hadis-i şeriflerinde, farz namazlardan sonra

33 defa *suphanellah*,

33 defa *elhamdülillah*,

33 defa *Allahu ekber*

Ve bir defa da *lailahe illellahü vahdehü...* denmesini emretmiştir.

Acizane, anladığıma göre bunun sebebi şudur:

“*Suphanellah*” demekle namazdaki kusurlar örtülür. Allah'a hak ettiği gibi ibadet yapılamadığı itiraf edilmiş olur.

Elhamdülillah demekle de namaz kılma şerefine dahi ancak onun yardımı ve hidayeti ile kavuşulduğu bilincinde olarak bu nimete şükredilmiş olur.

“*Allahu ekber*” diyerek de, ibadete ondan başka hiç kimsenin layık olmadığı anlatılmış olur. (304. M)

*

Namazın tam ve kusursuz olması , bu fakire göre, fıkıh kitaplarında uzun uzadıya anlatılan farzlarını, vaciplerini, sünnetlerini ve müstehaplarını yerine getirmekle olur. Namazı tam kılmak için, bu dört şeyden başka yapılacak bir iş yoktur.

Namazın *huşûu* (yani organların tevazuu) da bu dört şeyin içindedir. Kalbin *hudûu da* (yani kalbin tevazuu) da yine bunlarla olur.

Bazıları bu dört şeyi bilmekle yetinir, öğrendiklerini uygulamada gevşek davranırlar. Bu sebeple de namazın kemallerinden çok az istifade ederler.

Bazılar da namazda dünyayı unutup, kalplerinin Allah (cc) ile olmasına önem verirler ama dış organlarının edeplerini gözetmezler. Sadece farzları ve sünnetleri yerine getirirler. Bunlar da namazın hakikatini anlamamışlardır. Namazın mükemmelliğini, namazdan başka şeylerde aramışlardır. Çünkü namazda kalbin hazır olması, namazın sıhhat şartı değildir. Haberde, “*kalp hazır olmazsa, namaz da*

almaz” denmişse de bu, kalbin yukarıda adı geçen dört şeyin yapılmasında hazır olması, uyanık olması anlamında olmalıdır. Yani bunların hepsinin yapılmasında gevşeklik olmamasına dikkat etmelidir. Kalbin hazır olmasının bundan başka bir anlamının olacağını sanmıyorum. Şöyle bir soru sorulabilir:

Namazın tam ve mükemmel olması, bu dört şeyi yapmakla ise ve bunun için başka bir şeye gerek yoksa işin başlangıcında bulunan bizim gibilerin namazı ile nihayetine ulaşmış büyüklerin namazları, hatta bu dört şeyi yapan avam insanların namazları arasında ne fark kalır?

Bu sorunun cevabı şudur:

Fark, amellerdeki farktan değil, amelleri yapanlar arasındaki farktan kaynaklanır. Bir ibadeti yapan iki farklı kimseye, eşit sevap verilmeyebilir. Elbette makbul ve sevgili bir kul başkalarının aynı işten alacağı sevaptan kat kat daha fazla sevap alacaktır.

Bunun içindir ki, Ebubekir (ra), Peygamberimizin (sa) bir yanılmasının, kendi doğru ve halis amelinden daha değerli olduğunu bildiğinden:

“*Keşke Allah Rasulü’nün bir yanılması olsaydım*” demiş, bütün ibadetlerini verip onun bir yanılmasını almak, yani onun bir yanılmış hali olmak istemiştir. Kendi bütün amellerini, hallerini, onun yanılarak yaptığı bir işten aşağı görmüştür.

Mesela, onun dört rekâtlı bir namazda yanılıp, ikinci rekâta selam vererek kıldığı bir namazına, bütün ibadetlerini değiştirmek istemiştir.

İşte nihayete ermiş büyüklerin namazlarına dünya ve ahirette çok şeyler verilir. Başlangıçta olanların ve cahillerin namazı ise böyle değildir.

Nihayete erenlerin namazlarından bir şeyler söyleyelim de, diğerlerini de siz anlayın:

Öyle bir an olur ki, nihayete ermiş olan, namazda okurken ve tespih ve tekbir getirirken, dilini Hz. Musa’ya konuşan ağaç gibi bulur. Bütün organlarını, vasıta ve alet olarak görür. Öyle zamanlar olur ki, namazda kalbi ve ruhu, dış dünyasından kopar, gayb alemine karışır ve bilmediğimiz bir bağ ile o aleme bağlanır. Namazı bitince, yine dünyaya döner.

Bu sorunun cevabında şöyle de diyebiliriz:

Bu dört şeyi kusursuz yapmak, ancak nihayete olanlara nasip olur. İşin başında olanlar ve cahiller, bunları tam yapamazlar. Yani yapmaları mümkün ise de, yapabilmeleri çok zordur. (305.M)

Dehlevî'de Namaz

Namazın Hikmetlerinden

Namaz sayesinde insan, mukaddes melekler topluluğuna kadar yükselebilir ve Allah ile bir nevi iletişim kurabilir.

İşte o anda insanın üzerine bu mukaddes âlemden manalar iner, bunlar nefsin duygularını firenler ve bu sayede kişi, dil ile anlatılması mümkün olmayan şeyler görebilir.

Tam bir namaz üç özellik taşır:

1. Huşû

Allah'ın (cc) heybetini ve yüceliğini düşünürken kalbin ürperti ile dolması,

Sonra dilin bunu kelimelerle ifade etmesi, Ve ardından organların da kalpteki bu duyguya uygun hareketlerde bulunmasıdır.

İşte huşû budur.

2. Niyaz/yakarış

Kulun saygı için yapacağı fiillerden biri, Allah'ın huzuruna bir yakarış ile durması , yüzünü ve gönlünü ona çevirmesidir.

Bundan daha üstünü de, kendinin acizliğini, Rabbinin ise azizliğini bütün benliğinde hissetmesi ve bunun bir göstergesi olarak başını öne eğmesidir.

Gerçekten de insanlarda olsun, hayvanlarda olsun, başın yukarı dikilmesi, doğal olarak azgınlık ve büyüklenme işaretidir, boynun bükülmesi ise saygı ve teslimiyet belirtisidir.

3. Yüzü yere sürme/secde etme

Bu ikisinden daha ilerisi, kişinin en şerefli ve bütün duyularının toplandığı yeri olan yüzünü Yüce Allah'ın huzurunda toprağa sürmesidir.

En güzel namaz bu üç özelliği tam olarak içinde barındıran namazdır. Bunlardan ne kadarını yapabiliyorsa kişi o kadar namaz kılmış sayılır.

Namaz, Allah'a Yaklaştıran Amellerin Ashıdır

İnsanı, Allah'a yaklaştıran amellerin esası, ne Allah'ın yüceliği hakkında tefekkürde bulunmak, ne de sürekli onu zikretmektir. Amellerin esası, anası namazdır. Çünkü Allah (cc) hakkında sağlıklı bir tefekkürde bulunmak, ancak seçkin şahsiyetler için mümkün olabilir. Oysa bu düzeydeki insanlar çok azdır.

Çoğunluğu oluşturan sıradan insanlar, Allah (cc) hakkında tefekküre dalarlarsa, şaşırırlar ve bir kâr elde edemezler. Aksine, ellerindeki sermayeden de olurlar.

Zikir ise, hakkıyla yapılan amellerle desteklenmedikçe kuru lakırdıdan ibaret kalır, herhangi bir fayda sağlamaz.

Namazda ise bu özelliklerden her biri, her seviyeden insan için, durumuna uygun olarak vardır.

Namaz, Müminin Miracıdır

Namaz, müminin miracı ve ahiret nimetlerine geçiş için bir hazırlıktır.

Rasulullah'ın (sa) şu hadisi şerifi bunu anlatır: *“Birbirinizle itişip kakışmadan şu dolunayı nasıl görüyorsanız, ahirette Rabbinizi de öylece göreceksiniz. Onun için, özellikle de Güneş doğmadan ve batmadan önceki namazlara devam edin”*.

Namaz, Allah'ın sevgisini ve onun sonsuz rahmetini harekete geçirmek için bir sebeptir. Allah Rasulü'nün, kendisinden dua isteyen birisine:

“Ama sen de çok secde ederek bana yardımcı ol”, buyurması bunu anlatır.

Namaz, kişinin ruhuna işleyince, insan Allah'ın nuruna gark olur ve o anda hataları silinir. Ayette şöyle buyrulmuştur: ***“İyilikler, kötülükleri silerler”***.

Vesvesenin giderilmesi konusunda da, namazdan daha etkili bir ibadet yoktur. Özellikle de namazın fiillerinin ve sözlerinin tam bir gönül huzuru ve ihlâs ile yerine getirilmesi çok etkilidir.

Uyulması zorunlu bir görev olarak yapılırsa namaz, çok açık faydalar sağlar ve müslümanı kâfirden ayıran bir özellik halini alır. Bu anlama işaret eden Rasulullah Efendimiz (sa) şöyle buyurmuştur:

“Bizimle, onların aramızdaki fark namazdır; kim onu terk ederse, kâfir olur”.

Eğer nefsin, akla boyun eğmesini ve onun hükmü altına girmesini sağlamak amacıyla temrin yapılacaksa, bu iş için namaz kadar faydalı başka bir şey yoktur.

Namaz İbadetlerin En Büyüğüdür

Namaz, ibadetler içerisinde en önemlisi, delilleri en açık olanı, insanlar arasında en meşhuru ve insanlığa en faydalı olanıdır.

Bu yüzden dinin sahibi onun faziletini açıklamaya, vakitlerini, şartlarını, rükünlerini, edeplerini, ruhsatlarını, nafilelerini beyan etmeye son derece önem vermiş, onun üzerinde diğer ibadetlerden çok daha fazla durmuş, onu dinin en büyük sembolü saymıştır.

Namaz, İslâm'ın En Büyük Şiarıdır

Namaz, İslâm'ın en büyük şiarı/sembolü ve alâmetidir. Şiarları bulunmazsa, İslâm da yok demektir. Çünkü şiar ve alâmet sayılan şeylerle, İslâm arasında çok güçlü bir ilişki vardır.

Öbür taraftan namaz, yüzün Allah'a döndürülmesini ve ona teslim olmayı ifade etmesi bakımından İslâm'ı oluşturan yegâne ibadet şeklidir. Dolayısıyla namazdan nasibi olmayan kimsenin, İslâm'la da ilgisi yok demektir.

Cemaat

İbadetlerden birinin, terk ve ihmal edilmesi asla mümkün olmayan zorunlu ihtiyaçlar arasına girmesi ve herkesin katıldığı ortak bir merasim halinde yerine getirilmesi, şehirli, köylü herkesin bu eylemde eşit olması kadar insanlar için yararlı başka bir şey olamaz.

Müslümanların toptan Allah'a yönelerek korku ve ümit arasında bir ruh haliyle yüzlerini ona çevirip bir araya gelmeleri, bereketlerin inmesinde ve rahmetin yayılmasında müthiş bir etkiye sahiptir. Daha önce istiskâ/yağmur isteme namazından ve hacdan söz ederken de bu birlikliğin faydasını anlatmıştık. Çünkü onlarda da bu özellik vardır.

Sonra Allah'ın bu ümmeti yaratmasının amacı, onun dininin en yüce olması, yeryüzünde İslâm dininden üstün başka bir dinin kalmamasıdır. Bu amacın gerçekleşebilmesi, ancak seçkinleriyle, şehirlisiyle, kırsalda oturanıyla, büyüğü ve küçüğü ile herkesin, İslâm'ın bu en büyük şiarı ve en yaygın ibadeti sebebiyle, sık sık bir araya gelmelerine bağlıdır.

Cuma ve bayram namazları ise bu konuda daha ileri bir öneme sahiptirler.

1. Çünkü cemaat iki şekilde toplanır:

2. Mahalle halkının toplanması,

Şehir halkının toplanması.

Mahalle halkının toplanması her namaz için kolayca sağlanabilir. Şehir halkının toplanması ise, ancak hafta gibi bir süre aralığıyla mümkün olabilir. (Halkın en zayıf imanlısına kadar hepsinin toplanmasını ise bayram namazları sağlar).

Rasulüallah (sa) şöyle buyurmuştur:

“Herhangi bir şehirde ya da köyde üç kişi bulunur da, aralarında cemaatle namaz kılınmazsa, şeytan onları yoldan çıkarmış demektir. Bu yüzden cemaat olmaya bakın. Çünkü kurt, sürüden ayrılanı yer”.

Bence bu hadisi şerif, cemaati terk etmenin, namazı hepten ihmal etmeye kapı açacağına işaret eder.

Rasulüallah (sa), bazı insanların cemaate katılma konusundaki isteksizliklerinin asıl sebebinin, dindeki zayıflıkları olduğunu görmüş ve onların kalplerine korku vermek için, tepkisini, bilindiği gibi, şiddetli bir üslupla ortaya koymuştur.

Ama bir taraftan da herkesin ve devamlı olarak cemaate katılması, zayıf, hasta ve iş güç sahipleri için zor bir durum oluşturabilir. İşte ilâhî hikmet bunu da dikkate almış ve bu gibi durumlarda cemaate gitmemeye ruhsat vermiştir. Böylece ifrat ve tefrit arasında denge sağlanmıştır.

(*Huccetullahi'l-bâliğa* adlı eserinden özetleyerek).

Namaz Ne Kadar Önemlidir

Namazın ne kadar değerli ve önemli olduğunu, bununla birlikte ne kadar ucuz ve az bir masrafla yapılabileceğini, namazsız adamın ise ne kadar akılsız ve zararlı olduğunu iki kere iki dört eder gibi kesin olarak anlamak istersen, şu örnek hikâyeciğe bak:

Zamanın birinde büyük bir yönetici, iki hizmetkârını, her birine yirmi dört altın vererek, orada yaşamaları için iki ay uzaklıktaki özel ve güzel bir çiftliğine gönderiyor ve onlara diyor ki:

“Alın şu parayı yol ve bilet masrafı yapın. Ayrıca oradaki köşkünüz için gerekli olan şeyler satın alın. Bir günlük mesafede bir istasyon vardır. Oradan hem araba, hem gemi, hem tren, hem uçak kalkar. Herkes bütçesine göre bunlardan birine binebilir”.

Bu iki hizmetkâr, talimatı aldıktan sonra yola çıkarlar. Birisi bahtiyar bir insanmış ki, istasyona kadar bir miktar para harcar. Ama bu harcama ile efendisinin hoşuna gidecek öyle güzel bir ticaret yapar ki, sermayesi bir iken bin olur. Öbür hizmetkâr nasipsiz ve serseri birisi olduğundan, istasyona kadar yirmi üç altınını tüketir. Kumara, eğlenceye verip ziyan eder. Bir tek altını kalır. Arkadaşı ona der ki:

“Yahu, yapma! Hiç olmazsa şu kalan bir liranı bilete ayır da, bu uzun yolculukta yayan ve aç kalma. Sonra bizim efendimiz ikramı seven birisidir, belki merhamet de eder, yaptığın bu kusurları bağışlar. Böylece seni de uçağa bindirirler ve kalacağımız o mekâna bir günde ulaşırız. Aksi halde, iki aylık bir çölde aç-susuz, yayan ve yalnız gitmeye mecbur kalacaksın”.

Buna rağmen adam inat eder, o bir tek lirasını bir hazine anahtarı hükmündeki bir bilete vermez ve geçici zevkleri için eğlenceye harcarsa, son derecede akılsız, zararlı ve nasipsiz bir adam olduğunu en geri zekâlı birisi dahi anlamaz mı?

O halde ey namazsız adam! Ve ey benim namazdan hoşlanmayan nefsim!

İşte örnek hikâyedeki o yönetici, bizim Rabbimiz ve yaratıcı-mızdır.

O iki hizmetkâr yolculardan birisi dindar ve namazını zevkle şevkle kılan, diğeri ise gafil ve namazsız olan insanlardır.

O yirmi dört altın, her günümüzdeki yirmi dört saatlik ömürdür.

O özel çiftlik Cennettir. O istasyon kabirdir.

O yolculuk ise kabre, haşre, ebediyete doğru giden beşer yolculuğudur. İnsanlar o uzun yolu amellerine göre, takvalarına göre, farklı derecelerde kat ederler. Bazı takva ehli insanlar bin senelik yolu şimşek gibi, bir günde alırlar. Bir kısmı da elli bin senelik bir mesafeyi bir günde hayal gibi kat ederler.

Kuranı Kerim bu hakikate iki âyetiyle işaret eder.

O bilet ise namazdır. Günün bir tek saati, beş vakit namaza abdestiyle birlikte yeter.

Şimdi acaba, yirmi üç saatini şu kısacık dünya hayatı için harcayan ve o uzun ve ebedi hayat için ise bir tek saatini bile ayırmayan bir insanın zararı ne kadardır, nefsine ne kadar zulmetmiş olur, ne kadar akılsızca hareket eder, düşünebiliyor musunuz?

Bakın insan, binlerce kişinin katıldığı bir piyango kumarına malının yarısını vermeyi kabul etsin de, -üstelik kazanma ihtimali yüz binde birdir- malının yirmi dördte birini, yüzde doksan dokuz ihtimalle kazanacağı kesin olan ebedi bir hazineye vermeyi kabul etmesin. Bunun ne kadar akıl ve hikmet dışı ve ne kadar aptalca bir iş olduğunu birazcık akli olan herkes anlar.

Oysa namazda ruhun, kalbin ve aklın çok büyük rahatları da vardır.

Sonra namaz beden için de o kadar ağır bir iş değildir.

Ayrıca namaz kılanın mubah olan diğer dünyevî işleri, güzel bir niyetle yapılıncı onlar da ibadet hükmünü alırlar. Böylece bütün ömür sermayesini âhiret için kâra dönüştürmüş olur, bu fani ömrünü bir yönüyle baki kılar. (4. Söz)

Bir İki Hatıra

Üstat Eskişehir'e uğradığında otelde kendisini bazı şeker fabrikası işçileri ziyaret etmişti. Onlara da namazın önemini anlatmış ve demişti ki:

“Eğer sizler namazlarınızı kılırsanız, fabrikadaki çalışmalarınız ibadete dönüşür. Çünkü siz insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere çalışıyorsunuz. O halde bu iş mübarek bir iştir”. (TH)

Bir seferinde hayvanlarını otlatan çobanlara da benzer şeyler söylemişti:

“Bakın eğer sizler günde beş vakit namazınızı ede ederseniz bütün gününüz sizin için ibadete dönüşür. Çünkü siz bu işinizle insanlığa hizmet ediyorsunuz. Onların bu hayvanların yünlerinden, etlerinden, sütlerinden yararlanmaları sizin için ibadet olabilir. O halde bu yararlı hayvanlara eziyet etmeyin”. (Hatırat)

Beş Vakit Namazın Beş Vakti

Haftayı gösteren bir saat düşünelim; nasıl ki bu saatin saniye, dakika, saat ve günlerini gösteren ibreleri birbirine bağlıdırlar ve bir bütün oluştururlarsa, Allah'ın (cc) kocaman bir saati olan şu dünya âleminin saniyeleri hükmündeki gece ve gündüz, yani kendi etrafındaki dönüşü, dakikaları sayan seneler, saatleri sayan insan ömrünün merhaleleri ve günleri sayan âlemin ömrünün merhaleleri birbiriyle alakalıdırlar, birbirinin benzeridirler, birbirinin hükmündedirler ve birbirini hatırlatırlar.

Meselâ, fecir zamanı Güneşin doğuşunu andırır, hem ilkbahar zamanına, hem insanın anne rahmine düştüğü anlarına, hem göklerin ve yerin yaratıldığı altı günden birincisine benzer, onu hatırlatır ve onlardaki ilahi oluşumları akla getirir.

Öğle zamanı, hem yaz mevsiminin ortalarına, hem gençliğin kemâline, hem dünya ömrüne göre insanın yaratılış dönemine benzer, bunlara işaret eder ve bunlardaki rahmet tecellilerini ve nimetlerin taşar gibi gelmesini hatırlatır.

İkinci zamanı, hem güz mevsimine, hem ihtiyarlık vaktine, hem Âhir Zaman Peygamberinin (sa) saadet asrına benzer ve onlardaki ilahî tasarrufları ve nimetleri akla getirir.

Akşam zamanı, hem güz mevsiminin sonunda pek çok mahlûkun kaybolup gitmesini, hem insanın

vefatını, hem kıyametin başlayacağı anlardaki dünyanın harap halini hatırlatır, Allah'ın celal sıfatlarıyla tecellisini gösterir ve beşeri uyarır, gaflet uykusundan uyandırır.

Yatsı vakti, hem karanlıklar aleminin, siyah kefeniyle gündüzün bütün izlerini örtmesini, hem kışın beyaz kefeni ile ölmüş yerin yüzünü örtmesini, hem vefat etmiş insanın kalan eserlerinin dahi vefat edip, unutulmuşluk perdesi altına girmesini, hem bu imtihan yurdu olan dünyanın bütün bütün kapanmasını hatırlatır, Kahhâr ve Zülcelal olan Allah'ın celâlli tasarruflarını ilân eder.

Gece vakti, hem kışı, hem kabri, hem berzah alemini anlatır, beşer ruhunun Allah'ın rahmetine ne derece muhtaç olduğunu insana hatırlatır.

Gecenin teheccüdü ise, kabir gecesinde ve berzah karanlığında ne kadar lüzumlu bir ışık olduğunu bildirir, insanı uyarır ve bütün bu dönüşümler içinde Cenâb-ı Hakkın sonsuz nimetlerini hatırlatır, onun ne derece hamd ve senâya müstahak olduğunu ilân eder.

İkinci sabah ise, haşir sabahını akla getirir.

Evet, şu yaşadığımız gecenin sabahı ve şu kışın baharı ne kadar makul, gerekli ve kesin ise, haşrin sabahı da, berzah aleminin baharı da o kadar kesindir.

Demek, bu beş vaktin her biri önemli bir dönüşümün başı olduğu ve büyük oluşumları hatırlattığı için, fitratın görevinin aslı, kulluğun esası ve kesin bir borç olan farz namazlar da bu vakitlere uygundur ve gereklidir...

Nasıl ki Fatiha Kuran'ın, insan ise kâinatın fihristi ise, namaz da bütün güzelliklerin fihristidir. Çünkü namaz, oruç, hac, zekât ve diğer ibadetleri içerdiği gibi, idraki olan ve olmayan yaratıkların hem isteyerek yaptıkları, hem de fitrî ibadetlerinin örneklerini de içerir. Meselâ namaz hem secde, rükûda, kıyamda olan meleklerin ibadetlerini, hem taş, ağaç ve hayvanların o ibadetlere benzeyen duruşlarını andıran bir ibadettir. (9. Söz).

Cemaatle Namazın Önemi

Bediuzzaman, cemaatin önemini anlattığı bir yerde, kendi yaşadığı şöyle bir dini tecrübesinden söz eder:

Bir gün Bayezit Camiinde namaz kılarken aklıma şöyle bir soru takıldı:

Namazlarda Fatiha'yı okuyoruz. Malum, Fatihada, **“yalnız sana ibadet ederiz, yalnız senden yardım dileriz”** anlamında bir dua cümlesi var. Acaba neden *“yalnız sana ibadet ederim, yalnız senden yardım dilerim”* diye tekil olarak değil de bu cümle bir *“nûn”* ilavesiyle, **“ederiz”** diye çoğul olarak kullanılmış?

Böyle düşünürken hayalimde bir perde açıldı ve baktım ki, Bayezit camiinde namaz kılan herkes bunu aynen benim gibi söylüyor ve Fatiha'da bu cümleyi izleyen **“ihdinâ; bize hidayet ver”** duasında da herkes bana iştirak ediyor. Bunu hep beraber söylüyoruz.

Ardından hayalimde bir perde daha açıldı ve gördüm ki, İstanbul'un bütün camileri büyük bir Bayezid camii hükmünü almış ve o camilerde namaz kılan herkes aynen benim gibi *“bize hidayet ver”* deyip benim isteklerime ve dualarıma katılıyor, imza atıyor ve âmin diyorlar.

Sanki bana bir bakıma şefaatchi almaları için hayalimde bir perde daha açıldı, gördüm ki, bütün İslam dünyası büyük bir mescit gibi olmuş, Mekke ve Kâbe mihrap hükmüne geçmiş, bütün namaz

kılan müslümanların safları dairesel bir şekilde o kutsî mihraba yönelerek benim gibi “**ihdinâ; bize hidayet ver**” diyor, her biri yine herkes adına hem dua ediyor, hem aynı davayı güdüyor, hem birbirlerini tasdik ediyor, hem de birbirlerini şefaathçi kılıyorlar.

Tam bu noktada ikna olmuş ve kendi kendime: “Bu kadar müthiş bir cemaatin yolu ve davası yanlış olamaz, duası reddedilmez, şeytanî vesveseleri kovar” diye düşünürken ve namazda cemaat olmanın büyük faydalarını görür gibi tasdik ederken, bir perde daha açıldı ve gördüm ki:

Aslında bütün kâinat büyük bir cami ve her çeşidiyle bütün yaratıklar bir büyük namaz halindedir. Cemaatle, her biri kendine özel bir ibadetle ve hal diliyle bir nevi namaz kılıyorlar. Yüce Mabudun kuşatıcı rablığına karşılık çok geniş bir kulluk görevi yapmış olmak için her birerleri hepsinin şahitliklerini, Allah’ı birlemelerini onaylıyor, aynı sonucu ispat eder gibi vaziyet alıyorlar.

Ben tam bunu müşahede ederken hayal dünyamda bir perde daha açıldı ve gördüm ki:

Nasıl büyük bir insan olan kâinat hal diliyle, ayrıca her bir parçasının kabiliyetleri ve fitrî lisaniyla, akıl sahibi yaratıklar ise söz diliyle “**yalnız sana ibadet ederiz, yalnız senden yardım dileriz**” diyorlar, Yaratıcının merhametli rablığına karşılık kulluklarını gösteriyorlar.

İşte aynen bunun gibi, birer küçük kâinat hükmünde olan o büyük cemaatteki her bir arkadaşımın cesedindekiler gibi benim cesedimdeki hücrelerim, kabiliyetlerim ve duygularım da Yaratıcının Rab oluşuna karşılık itaat ve ihtiyaçlarını hal dilleriyle “**yalnız sana ibadet ederiz, yalnız senden yardım dileriz**” diye ifade ediyor, ilahî emir ve iradeye göre hareket ettiklerini ve her anlarında Yaratıcılarının yardımına ve merhametine muhtaç olduklarını gösteriyor ve ortaya koyuyorlar.

Bunu gördüm ve namazdaki cemaatin kutsî sırrını, ayrıca bu çoğul “nûn” unun nasıl güzel bir mucize oluşturduğunu müşahede ettim, “nûn” kapısından girdiğim gibi çıktım. “*Elhamdülillah*” dedim, “**yalnız sana ibadet ederiz, yalnız senden yardım dileriz**” cümlesini o üç ayrı cemaat ve büyük küçük arkadaşlarım adına da söylemeye alıştım. (15. Şua)

Meclisteki Namaz Konuşması

Bediuzzaman 19.1.1923 te, Mustafa Kemal’in davetiyle mecliste mebuslara bir konuşma yapmıştı. Bu konuşmasında üzerinde durduğu on maddenin en önemlisi namazdı. Çünkü o zaman mebusların çoğu namaz kılmıyordu.

Namazın önemini anlattıktan sonra, İslam ümmetinin halen en çok değer verdiği şeyin namaz olduğunu söylemiş ve bu insanların namaz kılmayanları dahi yöneticilerinin namaz kılmadığına bakarlar. Kılırsa ona güvenirler, kılmazsa güvenmezler ve itaatsizlik ederler, demişti. Ardından da elli altmış kadar mebus kalkıp namaz kılanlara katılmış ve namazlarını kılmışlardı.

Üstat daha sora da şöyle söylemişti:

İmandan sonra en mühim vazife namazdır. Namaz kılmayan haindir. Hainin hükmü ise reddedilmesidir. (TH).

Nedvî ve Namaz

Namaz, yani *salat*, Alemlerin Rabbi ile kul arasındaki bir *sıla*, yani ilişkidir. Bu Rabbin nasıl bir Rab, bu ilişkinin nasıl bir ilişki, bu insanın nasıl bir insan olduğunu bilmeden, namazı tam olarak anlamak da mümkün değildir.

Bizler Alemlerin Rabbi olan Mevlamızı, ancak onun isimleriyle tanıyabiliriz. O ne kadar büyük ve muktedir, ne kadar kerem sahibi, ne kadar merhametli, ne kadar affı ve bağışlamayı seven bir Rabdir.

Buna karşılık bu insan ne kadar aciz, ne kadar nankör, ne kadar haris, ne kadar dünyaya düşkün, ne kadar sabırsız ve doyumсуuz bir insandır. Nasıl, yaratılanların en üstünü, ya da en alçağı olmaya da elverişli iki farklı eğilimi vardır.

Rabbine ait vasıflarla ahlaklanması onu diğer yaratıklar için rahmet haline getirirken, aksi vasıflar onun bütün dünyayı zehirlemesini sonuç verebilir. İnsan kurda kuşa, ağaca böceğe rahmet olabilirken, bunların hepsi için bela ve musibet de olabilir.

İnsan dışındaki bütün yaratıklar, Rableriyle olan ilişkilerini sürekli ve ister istemez yaşamaktadırlar. Onların her hangi birisinin, bu ilişkiyi koparması halinde kendi türü fesada uğrar ve görevini yapamaz olur.

İnsanın bu ilişkisini bozması sadece kendisinin fesada uğramasını sonuç vermez, aksine bütün bir dünyayı fesada uğratar. Bu sebeple insanın konumuna layık bir ilişki yaşaması gerekir ki, işte bu günde beş vakit kılacağı namazdır.

Miraçta günde elli vakit namazın farz kılınmış olması, sonra bunun beş vakte indirilmesi aslında sembolik bir olaydır ve insanın olumsuzluklarına karşı ne kadar dikkatli ve Rabbi ile ilişkisini ne kadar canlı tutması gerektiğini, ama merhameti sebebiyle Allah'ın bunu yine de en aza indirdiğini anlatır.

Bu sebeple, su balık için ne ise namaz da mümin için odur.

Namaz, tehlikeler karşısında insanın sığınağıdır, ruhunun gıdasıdır. Yine bu sebeple Efendimiz (sa) rüzgar, fırtına, düşman saldırısı gibi korkulu anlarda mescide gider ve namaz kılarak Allah'a sığınır.

Namaz bazılarının sandığı gibi, bazı organlar için sportif bir hareketten ibaret değildir. Onda bütün bir beden, ruh, duyguların ve duyuların nasibi vardır. Bunun için namazda ne dediğini bilmeyecek durumda olan insanın namaza yaklaşması yasaklanmıştır.

Şuuruna vararak, Rabbinin yüceliğini hissedip, bunu dili ile itiraf ederek namaz kılan bir insan, artık hiçbir hasis menfaat için hiçbir insanın karşısında iki büklüm olmaz.

Ek Bölüm

*Namazda Okunan Sure ve Dualar
ve
Anlamları*

Namazda Kıraat

Bilindiği gibi namazın rukünlerinden, yani ana bölümlerinden ve olmazsa olmazlarından birisi *kıraattir*. Kıraat, namazda Kur'anı Kerim'den bir miktar okumak demektir. *Fatiha Suresi* zaten her rekâta okunur. Farzların ilk iki rekâtında, sünnetlerin de tamamında Fatiha'nın arkasından Kur'anı Kerim'den bir miktar daha okunur. Buna bizde *zamm-ı sure*, yani bir sure eklemek denir. Oysa *kıraat* sadece bir sure eklemekle değil, Kur'anı Kerim'in neresinden olursa olsun, birkaç ayet okumakla da olur. Doğrusu da budur. Çünkü namazda kıraatin olması, günde beş vakit Kur'anı Kerim'in her yerinden okuyup ondan haberdar olunması, sürekli mesaj alınması içindir. Bu sebeple kısa surelere, *Namaz Sureleri* denmesi uygun değildir. Böyle demek namazın sanki sadece bu surelerle olacağını akla getirir. Bunun yerine bunlara *tembel sureleri* demek daha uygun olur. Ne yazık ki, bizde böyle anlaşılmiş ve bütün namazlar bu surelerle kılınır olmuştur. İmamlar bile bunların dışına nadiren çıkarlar. İnsanımızın çoğu da Kur'anı Kerim okumasını bilmediği için bu sureleri bile zorlanarak okurlar. Bu durum Allah'ın dinine ve namaza verdiğimiz değeri göstermesi açısından da önemlidir.

Ama bu halimize bakarak biz burada hiç olmazsa bu kısa surelerin ve namazda okunan diğer tespih, zikir ve duaların anlamını vereceğiz. Ta ki, insanlar ne dediklerini bilerek namaz kılabilirler. Bunların anlamlarını bilmek için Arapça bilmeye de gerek yoktur. Namaz kılanlar, sürekli izledikleri dizilere verdikleri önemin yarısını namaza verseler bunların anlamlarını ezberlerler ve namazlarını daha bir bilinçle kılarlar.

Önceki bölümde söylediğimiz bir sözü burada bir kez daha tekrarlayalım: Ne yazık ki, günümüzün müslümanı, kaçırdığı bir namaza takımının yediği ya da kaçırdığı gole üzüldüğü kadar üzülüyor. Bunun sonucu elbette şuraya çıkar: Demek ki, böyle bir insan takımına verdiği değer kadar namaza değer vermiyor. Bu hal elbette Allah'a karşı çok ayıp bir haldir.

I. Namazda Okunan Kısa Sureler ve Anlamları

Burada bir Şeye dikkat çekmeliyiz: Kuran harflerinin bütün sesleri Latin harfleriyle karşılanamaz. Bu sebeple ayetlerin ve duaların okunuşunu Latin harfleriyle öğrenenler onları asla doğru okuyamazlar. Doğru okuyuşu, Kuran'ı kendi harflerinden öğrenerek, ya da birisinin okuyuşunu dinleyerek alabilirler. Allah'ın kelamını doğru okumak için bu kadarına değmez mi?

سورة الفاتحة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۱) الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲) الرَّحْمَنِ
 الرَّحِيمِ (۳) مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ (۴) إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (۵)
 اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (۶) صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ
 الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (۷)

Fatiha Suresi

Anlamı: *Er-Rahman, er-Rahim Allah'ın adıyla (1).*

Hamd, bütün âlemlerin **Rabbi** olan **Allah**'ın hakkıdır. (2)

Er-Rahman, er-Rahim olan Allahın. (3).

Hesap gününün hâkimi olan Allahın, (4)

(O halde deyin ki: Ey Allahım!)

*Biz sadece sana **ibadet** eder, sadece senden medet umarız. (5).*

Bizi o dosdoğru yola koy (6).

Nimetlendirdiğin insanların yoluna... Gazabı hak edenlerin ve haktan sapanlarınkine değil... (7).

Sure ile ilgili açıklamalar:

(1) Bu cümleye kısaca *Besmele* denir. Müminlerin her doğru işe *besmele* ile başlamaları önemli bir edeptir, sünnettir, zikirdir ve fikirdir. Allah da kendi kitabına böyle başlayarak bu edebi kullarına öğretmiştir.

Er-Rahman, rahmetin, merhametin, acımanın bizzat kendisi ve kaynağı demektir. O yüzden bu isim sadece Allah için kullanılır. **Er-Rahîm** ise yarattıklarına acıyan, merhamet eden, *er-Rahman* olma özelliğini onlarda fiilen gösteren demektir. Bu iki isim de *rahmet* kökündendir.

Bu ve benzeri kelimelerde ön ek olarak gelen *el-*, ya da *er-* gibi takılar Arapçada bir kelimeyi belirli kılmak için kullanılır. Mesela *kitap*, herhangi bir kitap, *el-Kitap* ise bilinen ve söz konusu edilen kitap demektir.

Bu besmele cümlesi *en-Neml Suresinde* geçen (27/30) ve bir anahtar gibi her surenin başında tekrarlanan bağımsız bir ayettir. Ama *el-Fatiha Suresinin* de birinci ayeti sayılır.

(2) **Hamd**, güzel iş yapma bu güzelliğinden dolayı takdir etme ve övmedir. Bütün güzellikler Allah'tan olduğu için, aslında her güzelliğin övgüsüne layık olan da odur. Mesela size bir iyilik yapan birisi teşekkürü hak eder ama bu iyiliğin kaynağını sürseniz en son halkada onun yine Allah'ın verdikleriyle yapıldığını görürsünüz. Anlamı **hamd**'e benzeyen *şükür* ise, kendisine iyilik yapana teşekkür etmektir. *Teşekkür* zaten *şükür* kökündendir. O halde *hamd* sadece Allah'a yapılır, ama *teşekkür* herkese yapılabilir.

Rab; besleyip geliştiren demektir. Eğitme/eğitim anlamındaki *terbiye* de bu kelimedendir. Yani

mademki, besleyip geliştiren odur, o halde *hamd* da onun hakkıdır. Bu «*el-hamdü lillahi Rabbi'l-âlemîn*» cümlesi de İslam terbiyesinde *besmele* ile birlikte bir başlama ve bitirme cümlesidir. Buna da kısaca *hamdele* denir. Müslümanlar işlerine *besmele* ve *hamdele* ile başlarlar, *ham-dele* ile bitirirler. Bu bir sünnettir, edeptir.

(7) *Hidayet*, hem hakkı/doğruyu göstermek, hem de insanı fiilen hak olan yola koymak demektir. Allah'tan başkaları da hakkı gösterebilirler, ama sadece Allah insanı hak üzere kılabilir. Bu anlamda *hidayet eden*, yani hidayeti yaratan sadece Allah'tır.

Hidayet, sadece dinde doğru yolda olmak değil, dünya işlerinde de doğru ve isabetli olanı bulabilmektir. Bu sebeple bilinçli olarak bu ayetleri okuyan insan Allah'tan hem din, hem dünya hidayetini istemiş olur.

Hz. Peygamber (sa) gazap edilenlere Yahudileri, haktan sapanlara da Hıristiyanları örnek vermiştir.

آية الكرسي

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا
بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ
كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

Ayete'l-Kürsî

Anlamı: “Allah! Evet, ondan başka ilah yoktur. O Hayy ve Kayyûmdur. Onu ne uyuklama hali ne de uyku tutar. Göklerde ve yerde olan her şey onundur. Onun izni olmadan onun yanında kim şefaath edebilir? O herkesin geçmişini ve geleceğini bilir. Dilediği kadarı hariç, Onun ilminden hiçbir şeye kimse takat getiremez. Onun Kürsüsü gökleri de yeri de kuşatmıştır. Onları korumak O’na ağır gelmez. O Aliy ve Azîm’dir”.

Hayy, diri ve hayatta olan; **Kayyûm** ise, sürekli ayakta olan, yatıp uyumayan, yaratıkların her işini elinde tutan, kayyûm demektir. **Aliyy**, makamıyla yüce olan, **Azîm** de azametiyle yüce olan demektir.

Kürsü, bildiğimiz kürsüdür. Ancak Allah hiçbir yaratılana benzemez, insan gibi bir yerde oturmaz. Onun mekâna ihtiyacı yoktur. Bu sebeple kürsü ile neyin kastedildiğini biz bilemeyiz. Ona olduğu gibi inanırız.

سورة العصر
 بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 وَالْعَصْرِ (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (۳)

Asr Suresi

Anlamı: *Er-Rahman, er-Rahim Allah'ın adıyla*

Asra yemin olsun ki (1), insan ziyandadır. (2).

Ancak imanı seçenler, salih amelleri yapanlar, birbirlerine Hakkı öğütleyenler, sabrı öğütleyenler müstesna. (3)

Açıklama: **Asr;** yüz yıllık bir süre olduğu gibi, bir nesillik süre, günün ikinci vakti, gece ile gündüz, Dünyanın zamanına göre ikinci vakti, ikinci namazı, her bir insanın kendi ömrü ve mutlak zaman anlamlarına da gelir. Burada Allah'ın hangisini kastettiğini biz bilemeyiz. Ama bütün dünya zamanına göre insanların çoğunun ziyan ettiğine bakılırsa, burada bütün bir zamana, ya da insanın kendi ömrüne yemin edilmiş olması daha uygun düşer. Sanki zamanın kanunu hep bu olagelmıştır, insanlar en büyük sermayeleri olan ömürlerini ziyanla geçirirler (Şankî) deniyor gibidir.

Salih, uygun ve elverişli; amel de iş, eylem demektir. Bu iki kelime Kuranı Kerimde birlikte kullanıldığında bir deyim oluştururlar: Ameli Salih, ya da Salih amel. Uygun olan iş demektir. Buna göre salih amel'; mümin insanın, Allah'ın kitabına uygun ve onun rızası için yaptığı her işidir. (Şankî). Kısaca Allah'ın istediği işleri, onun istediği gibi yapmak, salih amel yapmaktır. Bu elbette insanın her konumunda Allah'ın ondan neyi ve nasıl istediğini bilmesini gerektirir. İmam Rabbanî, «Salih amellerin başında beş vakit namaz gelir» der.

Hak Allah'tır. Ama O muradını bize Kuranı Kerimle bildirmiştir. Dolayısıyla her işlerinde birbirlerine Kuran'ın hükümlerini öğütleyenler Hakk'ı öğütlemiş olurlar. Bunda sebatı ve bundan ayrılmamayı öğütleyenler de sabrı öğütlemiş olurlar. (Şankî)

İmam Şafiî der ki, insanlar düşünseler sadece bu sure bile ona yeter. Çünkü insanı olgunluğa ulaştıracak mertebeler dördtür: Hakkı bilmek, onu uygulamak, bilmeyenlere öğretmek ve bu yolda çekilecek sıkıntılara sabretmek. İşte bu surede Allah bu mertebelerin hepsini saymıştır. (Kasimî).

سورة الهمزة

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ (۱) الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ (۲) يُحْسَبُ
 أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ (۳) كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ (۴) وَمَا أَدْرَاكَ مَا
 الْحُطَمَةُ (۵) نَارُ اللَّهِ الْمَوْقِدَةُ (۶) الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ (۷)
 إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ (۸) فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ (۹)

Hümeze Suresi

Anlam: Er-Rahman, er-Rahim Allah'ın adıyla

Bütün mezeleyicilerin, alaycılarının vay haline (1). Servet yığan ve onu sayıp duran (2). sanır ki, serveti onu ölümsüzleştirecek (3). Hayır, asla! Hutama'ya kesin itilecektir o (4). Hutama nedir bilir misin? (5). Allah'ın kızıştıran ateşi (6). Ve kalplere kadar ulaşan (7), girenlerin üzerlerine kapatılan (8). Upuzun direklere bağlanarak (9).

Açıklam: **Hümeze**, insanları yüzlerine karşı mezelemeyi, alaya almayı, aşağılamayı adet haline getiren demektir.

Lümeze, ise bunu arkalarından yapan, gıybeti adet haline getirendir.

Hutama, Cehennem'in isimlerinden biridir ve parçalayıp öğüten anlamındadır. Sanki insanların kemiklerini kırıp öğüttüğü ve 'yok mu başka!' dediği için ona bu ad verilmiştir.

Tek başına servet biriktirip onu saymak haram değildir. Burada kastedilen; bütün hedefi ve gayesi servet biriktirmek olan, bunun için yaşayan ve malının zekâtını ve ondaki diğer hakları vermeyen demektir.

سورة الفيل

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ (١) أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي
تَضْلِيلٍ (٢) وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ (٣) تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ
سِجِّيلٍ (٤) فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ (٥)

Fil Suresi

Anlam: Er-Rahman, er-Rahim Allah'ın adıyla

Fil ile gelenlere Rabbin nasıl davrandı biliyorsun (1). Onların tuzaklarını bozmadı mı? (2). Hani kuş saldı üzerlerine öbek öbek (3). Balçıktan taşlar atıyorlardı onlara. (4) Ve onları yenmiş atılmış samanlar gibi un ufak ettiler (5).

Surenin iniş Kıssası:

Taberî'nin anlattığına göre özetle:

Hz. Peygamber'in doğmasına çok az bir süre kala Habeş Kralı Necaşî'nin San'a valisi olan Ebrehe Sana'da Necaşî adına muhteşem bir kilise yaptı. Ebrehe Hıristiyan'dı. Takdirini almak için durumu Necaşî'ye yazdı ve artık haccın buraya yönelmesini sağlayacağını da bildirdi. Buna kızan bir Arap kilisede pisledi. Bunun üzerine Ebrehe Kâbe'yi yıkmaya yemin etti. Mahmud adındaki Fili ile birlikte Mekke'ye yöneldi. Tâifli putperestler rehberlik etmek üzere Ebu riğal adında birisini onun emrine verdiler. Ebrehe Mekke'ye yaklaştığında oranın hâkiminin kim olduğunu sordu Abdulmuttalip olduğunu söylediler. Ebrehe onu çağırdı ve amacının savaşmak değil, Kâbe'yi yıkmak olduğunu anlattı. Eğer direnmezlerse Kâbe'yi yıkıp geri döneceğini söyledi.

Abdulmuttalib boylu poslu bir adamdı. İlk gördüğünde bu heybetli hali Ebrehe'nin dikkatini çekmişti. Ama o Kâbe'yi bırakıp, kendi develerini isteyince Ebrehe, şimdi gözümden düştün, dedi. Abdulmuttalip Kâbe'nin Allah'ın mukaddes beyti ve onun dostu Hz. İbrahim'in mabedi olduğunu, Allah'ın onu koruyacağını söylemekle yetindi. Kendi isteğinin ise Ebrehe'nin adamlarının gasp ettiği 200 devesinin geri verilmesi olduğunu söyledi.

Develerin alıp geri döndü. Mekke halkına şehri terk etmelerini emretti. Kendisi gidip Kâbe'nin kapısına sarılıp, onu Koruması için Allaha dua etti ve o da durumu izlemek üzere bir tepenin üzerine çıktı. Ebrehe Mahmud adındaki fili ile Kâbe'yi yıkmaya yöneldi. Fil çöktü ve bütün çabalara rağmen gitmemekte direndi. Ardından Ebabil kuşlarının hücumu başladı ve Ebrehe'nin askerleri orada helak oldu.

Hz. Peygamber (sa) bu olayın oldu yıl dünyaya geldi.

سورة قريش

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ (١) إِيْلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ (٢) فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ
هَذَا الْبَيْتِ (٣) الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ (٤)

Kureyş Suresi

Anlamı: Er-Rahman, er-Rahim Allah'ın adıyla

Kureyş'e verdiğimiz ülfet için (1). Kış ve yaz seferlerindeki ülfetleri için (2). Onlar da bu beytin/Kabe'nin Rabbine kulluk etsinler (3) ki, onları açken doyuran o, korkuda iken güvende kılan o (4).

Açıklama: Kureyş, Hz. Peygamber'in de mensup olduğu, Mekke'nin en köklü kabilesidir.

Ülfet: Ünsiyet, huzur, kaynaşma, alışkanlık gibi anlamlara gelir. Buna göre, «Kureyş'e verdiğimiz ülfet için' demek, 'güven ve huzur içinde gidip gelmelerini sağladığımız için' demektir.

«Kureyş Suresi» iniş sırasına göre 29.; Mushaf'taki sıralamaya göre ise 106. suredir. Mekke'de inmiştir.

Bazılarına göre bu sure bir önceki Fil Suresini tamamlar gibi bir sebep bağlacı ile (li-) başlar. Sanki «Fil ordusunu perişan ettik ki, Kureyşliler hayatlarında ülfet ve huzur bulsunlar. Kuzeye ve güneye yaptıkları ticari seferlerde rahata ve güvene kavuşsunlar». Denmiş gibidir. Çünkü onlar mevsimin şartlarına uygun olarak yazın kuzeye Rum diyarına, kışın da güneye Yemen'e ticari seferler yapıyorlardı. Ebrehe'nin fil ordusunun etkisiz kılınmasıyla güven ve huzur buldular. Taberî'ye göre ise bu bağlaç taaccup/ şaşkınlık anlamına gelmelidir. «Bakın hele şu Kureyşin haline! Biz onlara nimet verdik, onlar kadirbilmez oldular, neşe içinde yaşıyorlar», gibi bir anlama gelir. Ancak Taberî'nin bu anlamı seçmesinin gerekçeleri makul gözükmemektedir.

سورة الماعون

بسم الله الرحمن الرحيم

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ (١) فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ (٢) وَلَا
يُحِضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ (٣) فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ (٤) الَّذِينَ هُمْ عَنْ
صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ (٥) الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ (٦) وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ (٧)

Maûn Suresi

Anlamı: Er-Rahman, er-Rahim Allah'ın adıyla

Hesap gününü yalanlayan şu adam için ne dersin? (1). O bir de yetimi iter (2), miskini doyurmaya bile teşvik etmezse? (3)... Vay o namaz kılanlara ki, (4) namazlarından haberleri yok (5). Gösteriş yapıyorlar ve günlük ihtiyaçlar için ödünç istenen araç gereçleri dahi vermiyorlar (7).

Açıklama: Demek ki, hesap gününü inkâr etmemiş olsaydı kendisinde bu olumsuzlar bulunmazdı. (Zemahşeri)

Maûn: Komşuların günlük ihtiyaçları için birbirlerinden istedikleri iğneden bineğe kadar araç gereçlerdir. Bazılarına göre de zekât başta olmak üzere verilmesi gereken haklardır.

سورة الكوثر
 بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 اِنَّا اَعْطَيْنَاكَ الْكُوْثَرَ (۱) فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَاَنْحَرْ (۲) اِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْاَبْتَرُ (۳)

Kevser Suresi

Anlamı: *Er-Rahman, er-Rahîm adıyla,*

Biz sana Kevseri verdik (1). O halde Rabbin için namaz kıl ve onun adına boğazla (2). Ebter/soysuz sana buğz edendir. (3).

Açıklama: (1) Kevser ya bol nimetler demektir, ya da cennette bir nehrin adıdır. Her ikisi birden kastedilmiş de olabilir. Efendimiz buyurur ki, «Kevser cennette bir nehirdir ki, pek çok hayırları vardır. İçmek için konan maşrapalarının sayısı gökteki yıldızlar kadardır. Bazıları içmekte zorlanır da ben, o da benim ümmetimdendir ya Rab, derim. Bana denir ki, senin arkandan onların neler yaptıklarından senin haberin yok».

Dilbilimci İbn Cinnî Kevser'i zürriyetin çok olması diye yorumlar. (Kasimî). Buraya bu anlam da uygundur. Çünkü Hz. Peygamber ümmetinin manevi babasıdır. Kaldı ki, kızından gelen zürriyeti bile bu gün *seyyidler* ve *şerifler* olarak sayılamayacak kadar çoktur. ve ilginçtir ki, Hz. Peygamber'in soyu kızı Fatıma'dan, yani bir kadından devam etti.

Cahiliye döneminde insanlar putlar için namaz kılıyor, boğazladıklarını onlar adına boğazlıyorlardı. Oysa nimetleri veren Allah olduğuna göre, ibadetin de ona yapılması gerekir. Boğazlanan da onun adına boğazlanmalıdır. Bir hayvanın eti de ancak Allah adına kesilirse helal olur.

Hz. Peygamber'in ilk oğlu Abdullah ölünce bazı müşrikler, tamam, muhammed'in soyu kesildi, *ebter* oldu diye kinlerini kustular. Bu ayet onlara cevaptır.

سورة الكافرون

بسم الله الرحمن الرحيم

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ (۱) لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ (۲) وَلَا أَنْتُمْ
 عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (۳) وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ (۴) وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ
 مَا أَعْبُدُ (۵) لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ (۶)

Kâfirûn Suresi

Anlamı: *Er-Rahman, er-Rahîm Allah'ın adıyla*

De ki, ey kâfirler! (1). Ben sizin taptıklarınıza tapmıyorum (2). Siz de benim ibadet ettiğime ibadet etmiyorsunuz (3). Ben sizin taptıklarınıza tapmayacağım da (4) Siz de benim ibadet ettiğime ibadet etmeyeceksiniz (5). Sizin dininiz size benim dinim de bana (6).

Açıklama: Bu sure Mekke'de inen ilk surelerdendir. İniş sırası 18 dir.

Anlatıldığına göre, Mekkeli müşriklerin ileri gelenleri İslam'ın ilk zamanlarında Hz. Peygamber'e bizzat gelerek, ya da bazı yakınlarına ulaşarak bir uzlaşma zemini aramışlar, bazen sen bizim putlarımıza tap, bazen de biz senin Allah'ına ibadet edelim yollu tekliflerde bulunmuşlardı. Sure, bu talepler üzerine inmiştir. Bu sebeple son üç sure gibi «*de ki*» diye başlar. Sure şirk ile tevhidin tam bir ayrışmasıdır. Bu sebeple bu sure ikinci ihlas suresi olarak bilinir.

«Sizin dininiz size benim dinim de bana» diye çevrilen ayetin anlamı, «*siz tapmanızın cezasını görürsünüz, ben de ibadetimin mükâfatını görürüm*» diye de anlaşılabilir. Çünkü 'din' kelimesi, ceza ve karşılık anlamı da içerir. (Maverdî)

Hz. Peygamber buyurur ki: «*el-Kâfirûn suresini okuyan Kuran'ın dörtte birini okumuş gibi olur, azgın şeytanlar ondan kaçır, şirkten kurtulur, büyük korkudan emin olur*».

Bazı tefsirciler bu surenin; sanki müşriklere puta tapma serbestisi verdiğiine bakarak, kâfirlerle topyekün savaşılmasını emreden ayetlerle nesh edildiğini söylerler, ancak bu doğru değildir. Sure, o günün bir gerçeği olduğu gibi, aynen bu günün de bir gerçeğidir.

Nesh etmek, önce gelen bir ayetin hükmünün, sonra gelenle kaldırılması demektir.

سورة النصر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ (١) وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ
أَفْوَاجًا (٢) فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا (٣)

Nasr/Zafer Suresi

Anlam: *Er-Rahman, er-Rahîm Allah'ın adıyla*

Allah'ın desteğinin gelip fethin nasip olduğunu (1) ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiklerini gördüğün zaman (2) hamd ederek Rabbini tespih et ve ondan af dile. Çünkü o tövbeyi çok kabul eder (3).

Bu Sure Allah Rasulü'nün Huneyn Gazasından dönüşünde indirilmiştir.

Açıklama: «Allah'ın desteği ve fetih» geneldir, ama bu surede-kindenden özel olarak Mekke'nin fethini anlamışlardır. Çünkü insanlar bu fethin, yani Mekke'nin fethinin ardından bölük bölük İslam'a girmişlerdir.

Tespih etme, Allah'ın yüceliğini tanıma ve onu eksik nitelermelerden arındırma demektir. Kul bu anlamı düşünerek *subhanallah* deyince Allah' ı *tespih* etmiş olur. **Hamd,** her nimetin ve her güzelliğin Allah'tah olduğunu kabul edip, onu takdir ve ona teşekkür etme demektir. Kul, *elhamdü-lillah* deyince bunu söylemiş olur.

Hiz. Ebubekir bu sureden büyük zaferin yakın olduğuna göre, Hiz. Peygamberin görevinin de biteceği ve bu dünyadan ayrılacağı anlamını çıkarmış ve ağlamıştı. Gerçekten de iki yıl sonra Hiz. Muhammed vefat etti. O halde bundan şöyle bir anlam da çıkar: Demek ki, Allah vefatına yakın onun daha çok tespih ve hamd etmesini istemiştir. (Zad). Nitekim Allah Rasulü bu sure geldikten sonra şu cümlelerle Allah'a sıkça tespih, ham ve istiğfar edermiş:

«*Sübhanellahi ve-bihamdihi, esteğfirullahe ve etûbu ileyh*». (Allah' ı tespih ve ona hamdederim, ondan mağfiret diler ve ona tövbe ederim).

سورة المسد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ (۱) مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ (۲)
 سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ (۳) وَأَمْرَاتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ (۴) فِي جِيدِهَا
 حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ (۵)

Mesed Suresi

Anlamı: Er-Rahman, er-Rahîm Allah'ın adıyla

Kahrolası Ebu Leheb, oldu bile (1). Ne servetinin ona yararı olacak, ne başka kazancının (2) Alevli bir ateşe yaslanacak yakında (3). Karısı da, odun hamalı olarak (4). Boynunda da örgü bir ip/zincir bulunacak (5).

Sure Hakkında:

Sure Peygamberliğin dördüncü yılında Mekke'de ve Fatıha Suresinin ardından indirilmiştir. Altıncı suredir. (İbn Aşûr)

Ebu Leheb Hz. Peygamber'in amcası idi ama ona inanmamıştı. Kendisi de, Hanımı Ümmü Cemil de Hz. Peygamber'e düşmanlık edip engel çıkarıyorlardı.

«Artık yakın akrabandan başlayarak insanları uyar» anlamındaki ayeti kerime gelince Efendimiz akrabalarını Safa Tepesinde topladı ve İslam'ı onlara ilan etti. Ebu Leheb buna çok kızdı ve: «kahrolası herif! Bizi bunun için mi buraya topladın?» dedi. Sure bu olay üzerine indirildi. (Buharî).

Tefsirciler surenin iniş sebebi olarak ikinci bir olay daha zikrederler: Bir gün Ebu Leheb Hz. Peygamber'e, «ben de sana inanırsam bunun karşılığı ne olur?» diye sordu. Efendimiz de (sa): «İnanan herkes neyi elde ederse sen de onu elde edersin» buyurdu. Ebu Leheb bundan hoşlanmadı ve: «Beni de sıradan insanların seviyesine indiriyorsun, kahrolası herif!» diye hakaret etti. Sure bu olay üzerine indirildi. (Taberî).

Ders

Din kardeşi olmadıktan sonra insanın yakınları dahi ona uzak sayılır. Ebu Leheb'ler her zaman olagelmıştır, olacaktır da. Ama kendilerinin sandıkları servetleri ve adamları dahi onlara yarar sağlamayacaktır. Gidecekleri yer, Ebu Leheb'in gittiği yer olacaktır. İşte Ebu Leheb böylelerinin sembolüdür.

سورة الإخلاص

بسم الله الرحمن الرحيم

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (١) اللَّهُ الصَّمَدُ (٢) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (٣)
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (٤)

İhlas Suresi

Anlamı: Er-Rahman, er-Rahim Allah'ın adıyla

De ki, Allah birdir (1). Allah Samed'dir (2). Ne ondan bir şey doğmuştur, ne de O bir şeyden doğmuştur (3). Hiçbir şey O'na denk değildir (4).

Açıklama: Samed, Allah'ın isimlerinden biridir, herkesin muhtaç olduğu Efendiler efendisi gibi bir manaya gelir.

سورة الفلق

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (۱) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (۲) وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ
 (۳) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (۴) وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ (۵)

Felak Suresi

Anlamı: Er-Rahman, er-Rahim Allah'ın adıyla

De ki, aydınlığın Rabbine sığıırım (1). Yarattıklarının şerrinden (2) Gerçekleri örten belirsizliğin şerrinden (3). Dügümlere üfleyen o cadıların şerrinden (4). Hasedine uyan hasetçinin şerrinden (5).

سورة الناس

بسم الله الرحمن الرحيم

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (١) مَلِكِ النَّاسِ (٢) إِلَهِ النَّاسِ (٣) مِنْ
 شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (٤) الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (٥)
 مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (٦)

Nâs Suresi

Anlam: Er-Rahman, er-Rahim Allah'ın adıyla

De ki, insanların Rabbine sığıırım (1), insanların hâkimine, (2) insanların ilahına. (3). Sinsi vesvesecilerin (4), insanların kalplerine vesvese veren (5) o cinlerin ve insanların şerrinden. (6)

Açıklama: Rab, Allah'ın isimlerinden biridir, besleyip büyüten demektir.

Melik de Allah'ın isimlerinden biridir, bir şeyin her yönüyle sahibi ve hâkimi demektir.

İlah da Allah'ın isimlerinden biridir, kendisine itaat ve ibadet edilen, yani **Mabud** demektir.

Cinlerden olan şeytanlar insanın kalbine vesvese verdiği gibi, şeytanlaşan insanlar da verirler.

Vesvese, fısıltı halindeki şer tohumudur. Kişi kötü insanlarla beraber olunca hep kötülük hatırlar.

II. Namazda Okunan Dualar ve Zikirler

Bilindiği gibi, namaza bütün ön şartları tamamladıktan sonra niyetle başlanır. Niyetin dilden söylenmesi uygun değildir. Çünkü niyet kalbin eylemidir ve namaza başlarken kişinin hangi namazı kıldığını bilmesinden ibarettir.

Sonra eller kaldırılır ve *Allahu ekber* **الله أكبر** denir. Bunun anlamı, *Büyük Allah'tır* demektir. Namazın bununla başlanmasının hikmetlerinden bazıları şunlardır:

1. İbadet büyük olana yapılır. Büyük Allah'tır, öyleyse ibadet de onun hakkıdır.
2. Allah büyüktür ve bizim ibadetlerimize ihtiyacı yoktur. Biz ona muhtaç olduğumuz için ibadet ederiz.

Sonra *Sübhanek* okunur.

1. Sübhaneke

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ

Okunuşu: Sübhâneke'llahümme ve bi-hamdike ve tebarake-smüke ve taâla-ceddüke ve lâilahe ğayruk.

Anlamı: “Allahım! Seni tespih eder ve sana hamd ederim. Senin ismin mübarektir ve şanın yücedir. Senden başka ilah yoktur”.

(Tespîh ve hamd kavramlarının anlamı *Fatiha*'da verildi).

Sonra *euzü besmele* çekilir ve *Fatiha* ve ardından bir sure okunur.

Namazdaki her bir durumdan diğerine geçilirken *Allahü ek-ber* denir. sadece ruküdan kalkılırken:

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ (semia'llahü limen-hamideh) denir.

Anlamı: Allah kendisine hamd edeni bilir. Bunun arkasından:

اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ ya da رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ (Rabbena ve leke'l-hamd ya da Allahümme Rabbena leke'l-hamd) demek güzel olur ve önceki söze de uygun düşer. “Allahım, sen bizim rabbimizsin ve hamd sanadır, ya da Ey bizim Rabbimiz olan Allah, hamd sanadır” demektir.

2.Tahiyyat

Abdullah bin Mesud der ki: “Allah Rasulü elimi iki elinin arasına alarak bana Kuran’dan bir sure öğretir gibi *Tahiyyât*’ı şöylece öğretti (Buharî):

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ
اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Şafiiler ise *tahiyyatı* Abdullah bin Abbas’ın rivayet ettiği şekliyle okurlar. Onda buna bir iki kelime daha ilave vardır ama mana olarak aralarında bir fark yoktur.

Okunuşu: *Et-tahiyyâtü lillahi ves-salavâtü vet-tayyibâtü es-selamü aleyke eyyühen-nebiyyü ve-rahmetüllahi ve berakâtühü esselamü-aleynâ ve ala-ibadillahi’s-salihîn, eşhedü-en-lâilahe ille’llah ve eşhedü-enne muhammeden abdühü ve rasûlüh.*

Anlamı: “Bütün saygı duruşları ve selamlamalar, bütün ibadetler, bütün güzel ve temiz işler sadece Allah için yapılır. Selam sana ey Nebi! Allah’ın rahmeti ve bereketleri de sana! Bize de selam olsun, Allah’ın bütün Salih kullarına da. Ben şahitlik ederim ki, Allah’tan başka ilah yoktur, ben şahitlik ederim ki, Muham-med onun kulu ve rasulüdür”.

Önemi: Cahiliyye döneminde müşrikler krallarına ve putlarına çeşitli saygı duruşları yapıyor, saygı temennaları ve selamlamaları çekiyor, kurbanlar kesiyorlardı. *Tahiyyât* bunları kaldırdı, bütün saygı duruşlarının sadece Allah için olması gerektiğini bildirdi. Peygamberin Allah’ın kulu ve rasulü olarak o’nun selamına ve rahmetine layık olduğunu öğretti. Böylece *tahiyyat* ile biz kıyamete kadar her namazımızda Efendimiz Muhammed’e salat ve selam okuruz, ama aynı zamanda onun *Allah’ın kulu ve Rasulü* olduğunu da hatırlarız ve söyleriz. Yani namazlarımızı onun için değil, Allah için kılarız. Sanki Allah bize hatırlatmak istiyor ki, bu temenna ve saygı duruşlarına ve her türlü ibadete layık olan sadece ve sadece Allah’tır. Yaratılanların en şerefli olan Hz. Peygamber’i hatırlayıp, sevip ve sayacaksınız. Ona salât ve selam göndereceksiniz. Eğer bu *tahiyyata* layık bir beşer olsaydı o olurdu. Ama onun bile bir beşer olduğunu unutmuyacaksınız.

Bazılar demişler ki, Allah Rasulü hayatta iken *tahiyyattaki*, ‘*selam sana ey Nebî*’ cümlesini söylememiz anlamlı idi, ama o hayattan ayrıldıktan sonra bizim dediğimizi duymuyor ki, böyle söyleyelim. Böyle sanmışlar ve bunun yerine, “*selam o nebiye=es-Selamu alennebiyyi*” demek gerekir diye düşünmüşler. Ama Hz. Ömer’in dediği gibi, Allah Rasulü bize böyle öğretmiş ve bunu zamanla sınırlandırmamıştır. Biz kıyamete kadar böyle deriz. Onun zamanında o Medine’de iken Mekke’de, ya da Taif’te olanlar da aynen böyle söylüyorlardı. Oysa onlar da onu görmüyorlardı, o da onları duymuyordu.

Tahiyyattaki, “*Salih kullar*” cümlesine melekler ve insanların salih olanları dahildir. Hatta cinler de dahildir. Çünkü onların da salihleri vardır.

Tahiyyat’la ilgili olarak bazılar şöyle bir kıssa anlatırlar: Hz. Peygamber Miraca çıktığında Allah ona; *esselamü-aleyke eyyü-hennebiyyu* diye selam vermiş, Hz. Peygamber de; *es-selamü aleyna...* diyerek Allah’ın selamını almış. İlah. Bu kıssanın kaynaklarda yeri yoktur. (Keşmirî, *Tirmizi şerhi*).

3. Salli, Barik Duaları

Sahabeden biri Allah Rasulüne; “*Sana nasıl salat ve selam okumalıyız?*” diye sorunca Efendimiz aşağıdaki cümleleri öğretmiştir. Namaz kılan selam vereceği oturuşta *Tahiyattan* sonra bunları okur:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ .
وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى
آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

Okunuşu: Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli-Muhammed. Kema salleyte alâ-İbrahîme ve alâ-âli-İbrahime in-neke Hamîdün Mecîd.

Ve bârik alâ Muhammedin ve alâ âli-Muhammed. Kema bârakte alâ-İbrahîme ve alâ-âli-İbrahime inneke Hamîdün Mecîd.

Anlamı: “Allahım, Muhammed’e ve onun ehlibeytine salât/ rahmet eyle. Tıpkı İbrahim’e ve onun ehlibeytine yaptığın gibi. Sen Hamîd’sin, sen Mecîd’sin.

“Allahım, Muhammed’e ve onun ehlibeytine bereket ver. Tıpkı İbrahim’e ve onun ehlibeytine verdiğin gibi. Sen Hamîd’sin, sen Mecîd’sin.

Hamîd, her ürlü hamde ve övgüye layık olan, **Mecîd** ise her türlü şeref ve yüceliğe sahip olan demektir. Bu iki kelime Allah’ın isimlerindedir.

Salli, barik dualarını selam vereceği oturuşlarda okuması, Hanefîlere göre sünnettir, okunmasa da namaz tamam olur, ama terkedilmesi kötü bir tembelliktir. Şafiîlere göre ise bunları okumayan namazını iade etmelidir. Bu da işin önemini gösterir.

4.Serbest Dualar

Bu salat ve selam dualarından sonra henüz selam vermeden, Hanefilere göre Kuranı kerimden olmak şartıyla dilediği kadar dua okur. Mesela dua anlamındaki şu ayetleri okumak güzeldir:

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ
رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

Bu ayetlerden birincisi Bakara Suresinde, ikincisi ise İbrahim Suresindedir.

Anlamları şöyledir:

“Ey Rabbimiz, bize dünyada da güzellikler, ahirette de güzellikler ver ve bizi ateşin azabından koru... Ey bizim Rabbimiz, hesap günü geldiğinde beni de, annemi ve babamı da, müminleri de bağışla”. Ve:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

Es-Selamü aleyküm ve rahmetullah diyerek sağa ve sola selam verir. Allah'ın selamı ve rahmeti üzerinize olsun demektir. Sağında ve solunda melekler ve dünyanın sonuna kadar Salih insanlar vardır, selam verirken onları düşünerek, onlara selam verir. Efendimiz selam verirken arkada olanlar yanaklarını görebilecekleri kadar dönerdi.

5. Kunut Duaları

Kunut Duaları, vitrin son rekâtında, eller tekrar kaldırıldıktan sonra okunur. Okunmaları vaciptir. Efendimizden nakledilen vitir dualarından birisi şudur:

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَهْدِيكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتُوبُ
إِلَيْكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ كُلَّهُ ، نَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ
وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ .
اللَّهُمَّ إِنَّا نَعْبُدُكَ وَنُصَلِّيُكَ ، وَنَسْجُدُكَ وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَخْفَدُ نَرْجُو
رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحِقٌ

Okunuşu: “Allahümme innâ-nestaînüke ve nestağfiruke ve nestehdîke ve nü'minü bike ve netûbu-ileyke ve netevekkelü-aleyke ve nüsnî-aleyke'l-hayra küllehu, neşküruke ve-la nekfu-ruke ve nahla'u ve netrukü men-yefcurük”.

“Allahümme iyyâke-na'budü ve-leke nusallî, ve-nescudü ve ileyke-nes'â ve-nahfidü, nercü rahmeteke ve-nehşâ azâbeke, in-ne azâbeke bi'l-küffari mühlik”.

Anlamı: “Allahım! Senden yardım dileriz, senden bağışlanma dileriz, senden hidayet dileriz, sana iman eder, sana tövbe eder ve sana tevekkül ederiz. Bütün hayırların övgüsünü sana yaparız. Sana şükrederiz, nankörlük etmeyiz. Sana isyan edenlerden ayrılır ve onları terk ederiz”.

“Allahım! Sadece sana ibadet eder ve sadece senin için namaz kılarız ve secde ederiz. Sadece senin için çalışır çabalarız. Rahmetini umar, azabından korkarız. Şüphe yok ki, senin azabın kâfirleri bulacaktır”.

III. Namazın Ardından Okunan Zikirler ve Dualar

Başta namaz olmak üzere bütün ibadetler için şu altın kuralı asla unutmamak gerekir:

İbadetler akılla ve içtihatla belirlenmez. Onları Allah'ın elçisi Efendimiz nasıl yapmış ve öğretmişse öyle yapılırlar. Kimse bir şeyler ekleyerek ya da çıkararak Efendimizden daha güzel ibadet yaptığını iddia edemez. O halde ibadette ölçü; sadece onun yaptıklarını ve onun yaptığı gibi yapmaktır.

Efendimiz çok uzun ve çok çeşitli namazlar kılmış, uzun uzun zikirler yapmıştır. Namazlardan sonra özellikle tavsiye ettiği dua ve zikirlerin bazıları şunlardı:

1. Farz namazlardan selam verilir verilmez üç kez:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الْعَظِيمَ

Estağfirullah el-Azîm, derlerdi. Anlamı, Yüce Allah'tan bağışlanma dilerim demektir. Namazın arkasından hemen böyle söylenmesi, sanki, biz ne kadar güzel namaz kılırsak kılalım, yine de hakkıyla beceremeyiz ve pak çok hata yaparız. Allahım, sen bizi bağışla, gibi bir anlama gelir.

2. Ardından:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

“Allahümme ente’s-Selam ve minke’s-selam tebarakte yâ-ze’l-celali ve’l-ikrâm”.

Anlamı: “Allah’ım, selam sensin, selam sendendir. Sen mübareksin/yücesin. Ey celal/azamet ve ikram sahibi Allahım”.

3. Muğira bin Şube’den rivayet edildiğine göre Efendimiz her namazın arkasından şu zikri de sürekli okurlardı:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ , لَهُ الْمُلْكُ , وَلَهُ الْحَمْدُ , وَهُوَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Okunuşu: *Lâ-ilahe ille’llahu vahdehu lâ-şerike-leh. Lehü’l-mülkü ve lehü’l-hamdü ve-hüve-alâ külli-şey’in Kadîr.*

Anlamı: “Allahtan başka ilah yoktur. O tektir, onun ortağı yoktur. Mülk onundur, hamd onadır. O her şeye kadirdir”.

Ebu Hurayra’nın naklettiğine göre Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Kim farz namazlardan sonra 33 kez *süphanellah*, 33 kez *elhamdülillah*, 33 kez *Allahü ekber*

dedikten sonra yüzüncü olarak da bu, *lâ-ilahe ille'llahu vahdehu lâ-şerike-leh...* zikrini söylerse, günahları denizlerin köpükleri kadar da olsa Allah onları affeder”.

5. Ayete'l-Kürsî:

Ebu Ümâme adlı sahabî Efendimizin naklattığına göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

“Kim Ayete'l-Kürsî'yi her farz namazın arkasından okursa, cennete girmesinin önündeki tek engel ölümdür”.

Ayete'l-Kürsî', Kur'anı Kerim'de Bakara suresinin 255. Ayetidir. Anlattığı gerçekler sebebiyle Kur'an'ın en büyük ayeti sayılır. Ayetin metnini ve anlamını Fatiha Suresinden sonra verdik.